

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul XIII, nr. 11-12 (146-147), noiembrie-decembrie 2023
www.bucurestiul-literar.ro

La mulți ani!
2024

Pictură naivă de Mariana Mihuleț

În acest număr:

- George Macovescu: *Parfumul amar al pelinului verde* (3)
- Ștefan Augustin Doinaș: *Poeme* (7)
- Titus Vîjeu: *Poezie universală la km 0 - Osip Mandelstam* (9)
- Maegareta Labiș despre fratele ei, Nicolae Labiș (10)
- Ion Pop: *Am cercetat avangarda fără să fiu avandardist* (interviu) (11)
- Ioan N. Roșca: *Mesageri ai "BLA" la Muntele Athos* (17)
- Dan Puric: *Mici exerciții de identitate* (18)
- Atelierul artelor vizuale: *Liviu Șoptelea* (20)

Editorial Ce-am avut și ce-am pierdut, ce avem și nu am vrut

Peste puțină vreme orologiile vor marca trecerea într-un nou an. Un an pe care în chip firesc fiecare dintre noi ni-l dorim mai bun decât cel care se încheie.

Îa sfârșit, iată, ne aflăm la puțină vreme după ce am marcat cel de al 33-lea an de libertate și de democrație.

33 de ani. Cifra ne amintește de vârsta lui Iisus Hristos când a fost răstignit. Comparația între cei 33 de ani ai Mântuitorului și cei scurși de la acel Decembrie 1989, care a marcat intrarea țării într-un nou ciclu și într-un nou parcurs al ei în timp și în istorie se impune, dintr-un anumit punct de vedere, de la sine.

Așadar, România de azi este și ea răstignită pe o imagină crucă a sărăciei, a neajunsurilor și necazurilor de tot felul. Cauzele se cunosc, motivele invocate se află până și pe buzele celui mai mic locuitor al țării.

Unii dintre noi (și nu suntem deloc puțini) care am trăit o bună parte din viață și înainte de 1989 nu putem să nu facem – pentru uzul personal sau, cel mult, al unui grup de prieteni sau inși care empatizează cu noi – o comparație între ceea ce a fost înainte și ceea ce este astăzi. Între ce am avut și am pierdut, între ce avem și nu am vrut.

Bilanțul e cât se poate de simplu și nu poate fi contestat de nimeni.

Am avut *protecție socială* (se știe că până și cel mai mic salariat al României își putea permite înainte de 1989 să-și cumpere o locuință, fiindcă era sprijinit prin credite de către stat, apoi un concediu, o excursie pe an, plus satisfacerea unor nevoi personale, cum ar fi, de pildă, mobilarea unei locuințe și achiziționarea unor obiecte necesare în gospodărie), *asistență medicală gratuită*, acces al tinerilor la învățământul superior (numai lezeții nu puteau urma o facultate, o calificare etc.), tot gratuit, *acces liber la cultură* (e vorba de prețuri accesibile la spectacole, ca să dăm un singur exemplu), *la sport* (există o infrastructură în domeniu, asigurarea accesibilă tuturor, de la vâdăică la opincă). Și altele. Și altele.

Pe toate le-am pierdut și nu le va mai avea România în vecii vecilor.

Ce am câștigat? Ce avem și nu am vrut?

Răspunsul este și în acest caz simplu: avem șomaj, frica zilei de mâine, nesiguranța existenței, corupția, drogurile, criminalitatea, traficul de carne vie, batjocura multor patroni față de angajații lor, lipsa oricărei protecții sociale în ciuda numeroaselor organisme presupuse a se ocupa de asta, iar în cazul în care o fac – se vede cu ochiul liber! – totul este de mântuială sau formal, costuri ce ne depășesc multora posibilitățile, plecarea din țară, aiurea, în căutarea unui trai decent, a sute și milioane de compatrioți, subcultura ce s-a întins ca o pecingine peste tot și peste toate și – în plan mai general – lipsa unui program de țară către un viitor iluzoriu măcar, dacă ar fi imposibil ori mai greu de atins.

E adevărat, în toată degradingolada socială (de la programe inițiate de un guvern și date peste cap de guvernul următor – în învățământ și educație, în cultură, în protecția pensionarilor etc.) s-au câștigat, totuși, două lucruri esențiale: libertatea cuvântului și libertatea de mișcare. Dacă înainte puteai ajunge foarte ușor la închisoare pentru o poziție contrară directivelor oficiale, azi poți înjura cât vrei și pe cine vrei, de la președintele țării și până la cel mai mic conducător de instituție, că nu-ți face nimeni nimic. Dacă mai înainte nu puteai ajunge decât până în Ungaria, cu aprobări speciale, azi te poți duce până în Honololu sau Africa de Sud, că nu te oprește nimeni, doar bani să ai. Or românii, cei mai mulți dintre ei, nu au bani decât pentru acoperirea nevoilor de zi cu zi și pentru taxele pe care guvernul nu se sfiește să le mărească sub diferite forme, ori să inventeze altele și altele sub pretextul alinării țării la directivele europene ori cu alte și alte motivații.

Accesul la cultură? Cum mai poate fi el liber câtă vreme o carte a ajuns să coste mai mult decât două-trei kilograme de carne (ca să fim pragmatici în aprecierea prezentului)...

Și apropo de Uniunea Europeană, care ne impune totul. Avem acolo, ca și în țară persoane obediente, care iau poziția ghiocelului la fiecare directivă, deoarece ne lipsesc conducători cu coloană vertebrală dreaptă. Cei de acum sunt gata să aplaude și să accepte totul (uneori chiar cu exces de zel), chiar dacă unele direcții contravin intereselor țării.

Patriotismul și dragostea de țară pentru care s-au jertfit generații întregi de înaintași au devenit ceva străin pentru cei ce ne cărmuiesc în aceste vremuri. Dacă îndrăznești să vorbești despre aceste lucruri sfinte, ești numădat catalogat drept naționalist, depășit de evenimente, străin de mersul continentului și al lumii. O lume ce pare, e însăși că a luat-o razna cu totul.

Păcat!...

Florentin Popescu

Coman Șova la 90 de ani

„Delicatețe, discreție, subtilitate, inteligență, grație, transparență, candoare - acestea sunt însușirile imediat evidente ale poeziei lui Coman Șova” (Alex. Ștefănescu)

Miercuri, 18 octombrie 2023, la Muzeul Național al Literaturii Române din București am participat la un eveniment emoționant: sărbătorirea poetului, dramaturgului și jurnalistului Coman Șova la împlinirea vârstei de 90 de ani. Născut la 18 octombrie 1933 la București, a debutat în anul 1951, cu poemul în proză *Diminețile albastre*, publicat în suplimentul literar al ziarului *Ceahlăul*, Piatra Neamț. Cursant mai întâi al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică, apoi al Școlii de Literatură „Mihai Eminescu”, Coman Șova a absolvit în 1960 Facultatea de Filologie a Universității din București.

Inițial s-a afirmat în publicistică, în calitate de secretar de redacție la o revistă care tocmai luase ființă „Amfiteatru”, apoi la publicațiile „România liberă” și „Magazin”. Mare iubitor de teatru, Coman Șova a deținut și rubrici permanente de „Cronică TV” sau „Cronica spectacolelor”. În 1965, piesa de debut dramaturgic „Iubesc pe al 7-lea” i s-a jucat la fostul Teatru „Barbu Delavrancea” din capitală, avându-i pe Florin Piersic și Rodica Popescu (Bitănescu) în rolurile principale. După 1990 a continuat activitatea publicistică, fiind, împreună cu scriitorul și criticul literar Florentin Popescu, fondator al Revistei „Bucureștiul literar și artistic”, înființată în 2011 și aflându-se acum în al treisprezecelea an de apariție neîntreruptă.

Despre activitatea literară și publicistică a lui Coman Șova au scris, de-a lungul timpului, critici importanți, de la Nicolae Balotă și M. N. Rusu, la Ioan Holban, Marian Popa ori Alex Ștefănescu, până la tânăra generație de comentatori, între care Dan C. Mihăilescu, Constantin Sorescu ș.a. Florentin Popescu a scris chiar o monografie intitulată „Coman Șova, omul și scriitorul” (Editura Semne, 2014), din care cităm: *Opera acestui scriitor este departe de a se fi încheiat. Astăzi Coman Șova continuă să scrie literatură, să facă publicistică (este fondatorul și directorul unei reviste din ce în ce mai apreciate de public „Bucureștiul literar și artistic”), rămânând un scriitor aflat încă foarte departe de a „pune lira-n cui”.*

În deschiderea evenimentului, acad. Mihai Cimpoi și Valeriu Matei au transmis online, prin intermediul scriitorului Aurel Ștefanachi mesaje de apreciere și felicitări, alături de regretul că nu au putut fi prezenți.

Vizibil emoționat, moderatorul întâlnirii aniversare, scriitorul Florentin Popescu, a evocat atmosfera primitoare de la cea mai frecventată redacție a anilor '60-'70, cea a revistei „Amfiteatru” de pe strada Brezoianu, „o redacție mică, dar mare prin faptele celor care lucrau în ea”, pe la care au trecut toți poezii și prozatorii „Generației '70”.

Criticul și eminescologul Nae Georgescu a vorbit despre receptarea critică a creației lui Coman Șova, cu exemple și comentarii relevante. Câteva cuvinte de apreciere a rostit istoricul Nicolae Scurtu. Poeta și traducătoarea Ioana Crăciun, prietenă de familie, a prezentat un volum de versuri, semnat de Coman Șova și tradus de vorbitoare în limba germană.

Cu emoție în glas, sărbătoritul a făcut celor prezenți o confesiune de suflet: „Sunt unul dintre cei, care l-au auzit pe Nicolae Labiș recitând *Moartea căprioarei*. Vă dați seama, am trăit clipe de istorie literară. Am iubit și iubesc poezia și mă bucur să vă știu alături”.

Soția scriitorului, cunoscuta avocată Ana Diclescu-Șova, cu admirație și discreție a relatat câteva detalii despre omul Coman Șova, partenerul de viață, punctând sensibilitatea și tăria de caracter a acestui scriitor care preferă să stea în umbră, susținându-și totuși cu tărie opiniile.

Cuvântul de final al acestei întâlniri de neuitat a aparținut scriitorului și editorului ieșean Aurel Ștefanachi: „Citiți-l pe Coman Șova! Încercați să-l cunoașteți și veți fi surprinși!”. Domnia sa a oferit celor prezenți câteva cărți ale lui Coman Șova, apărute la Editura Tipo Moldova („Bărbatul care trece”, colecția Bibliofil, 2019) și, respectiv, la Editura pentru Literatură și Artă, Chișinău („O mână de etern”, 2022).

În concluzie, evenimentul a fost unul de altitudine în preajma unui important scriitor de o aleasă ținută intelectuală.

A consemnat Emilia Dănescu

Catacomba renaște

Momentul de respiro, creat în desfășurarea pandemiei de

Covid-19 (în noua variantă ERIS își face de cap), ne-a permis să ne regăsim în subsolurile editurii RAWES COMS, mai mulți catacombiști, spre surpriza patroanei și secretara de cenaclu Raluca Tudor. Nu se știe cine „sunase adunarea”, așa că ne-am aflat din nou „în plin”, ca în vremurile normale, în aceeași stare de bună dispoziție și stabilă prietenie.

Când „barosanul” ardelean Ovidiu Marian umplea ușa de la intrare cu obișnuitul salut: „Servus, dragilor!”, la una din mesele „cedate” de maestrul tipograf Marcelina, se încinsese bine discuția între Florentin Popescu, „boss-ul” cenaclului, și noul sosit Ion I. Brătianu, care captase, cu stilu-i sfânt și hâtru, atenția celor prezenți. A fost prilejul prezentării cărții „Seniori ai culturii – Ion I. Brătianu”, semnată de Florentin Popescu, pe care am primit-o și eu cu autograf pentru Biblioteca Luca Paul din comuna argeșeană Domnești, cea mai veche unitate de acest fel din mediul rural, redescoperită cu ocazia sărbătorilor ocazionate de împlinirea a 500 de ani de existență a localității menționate. De aici a venit și ideea dăruirii de cărți din partea cenaclului Catacomba. Tot pentru prima dată ne-a onorat scriitorul Ion Bedros, cu un set de trei volume personale și „suplimentar”, cu „proza” fiicei sale Smaranda Bedros, „Asta-s eu...”, un fel de jurnal scris cu sinceritate și limpezime lingvistică remarcabile.

Entuziasă a fost intrarea lui Adrian Bucurescu, mereu serios, care, de astă dată, a răspuns prompt, când a fost întrebat despre dicționarul dacic. „L-am dat gata, după aproape 20 de ani. Cum mi-a ieșit?... Aștept părerea editurii!”. Ne-am bucurat cu toții și am închinat din „solganele” de prună ale lui Vasile Szolga, care a primit, pentru operativitate ajutorul soției, antrenată, pe moment, în conversație pasionată cu pictorița Dalia Bialcovschi, despre expoziția acesteia prezentată la Râmnicul Vâlcea în cadrul prestigioasei „Rotonda ploilor aprinși”, organizată de același autoritar Ioan Barbu, care păstorește și revista „Rotonda Valahă” și Editura Antim Ivireanul, alte întâmplări culturale de la care nu lipsesc membri ai cenaclului Catacomba.

Aș aminti și prezența la manifestările dedicate scriitorului Urmuz, la împlinirea a 140 de ani de la naștere și 100 de la trecerea în neființă, când ne-am alăturat celor convocați de domnul academician Gheorghe Păun, la Centrul de Cultură și Arte „George Topârceanu” din Curtea de Argeș, fie la Seminarul Internațional „Urmuz 140-100”, fie la dezvelirea statuii celebrului scriitor, executată de sculptorul Radu Adrian, colegul nostru, și mai apoi, la Academia Română, la inedita și inspirată expoziție de portrete „Urmuz văzut de graficianii lumii”, remarcabil proiect conceput de calicaturistul ploieștean Nicolae Ioniță. Și tot la Curtea de Argeș, în aceeași nobilă organizare, a fost sărbătorit scriitorul Constantin Lupeanu, cu prilejul împlinirii a 80 de ani, când i-au fost lansate celebrului sinolog romanele „Templierul din Carpați”, „Ambasador în Musonia” și „Crimă la MAE”.

A trebuit atrasă atenția asupra faptului că în perioada pandemiei s-a scris mult și bine, s-a ieșit în lume cu cărți demne de atenție. La o primă ochire: Ion Andreiță – „Banii miresei”, amplu roman lansat la Bookfest 2023 și la Biblioteca județeană „Ion Minulescu” din Slatina, Titus Vîjău – „Filmul – un paradis în mișcare”, premiat de Asociația Criticilor de Film, „Scriinul alb” ș. a., Elena Mitru, „Legătura” noastră cu Cenaclul Mihai Eminescu din New York – „Arta în conversație”, „Scena vieții”, „Casa gândurilor”, „Ore și hore românești”, lansate la Muzeul Literaturii Române, Victor Gh. Stan – „Viul de dincolo de mine”, Petru Mărculescu – „Treptele vieții”, „Odă meseriei mele”, Florentin Popescu – „Acci scriitori minunați și escapadele lor”, „Orizont literar bolintinean”, „Eu v-am citit pe toți”, vol. IX, Vasile Szolga – „Deea, păpușile vorbitoare și alte povești”, „Colivia cu întortocheri”, „Singularitate”, „Cafea amară”, Nicola Cabel – „Carte de dor”, Iustin Moraru – „Lumina din înserare”, Vasile Răvescu – „Întâmplări de-o clipă, amintiri de-o viață”, „Coroana lui virus”, „Reporter cu autostopul”, „Pas Parol”, „Acoperișul”, Nicolae Nicooară – „Nu vă panicați, o să fie și mai bine!”, Ion Haineș – „Synthesis”, Nicolae Dan Frunteală – „Boabe de piper crud”, partea a doua, post mortem, ediție îngrijită de familie.

Și multe alte „scrieri de pandemie” și numeroase contribuții la construcția multor publicații culturale, la care membri Catacombei răspund cu bunăvoință și competență.

Din nefericire, cenaclul Catacomba a pierdut în această perioadă membri activi, importanți precum Ion Roșioru, Nicolae Dan Frunteală, Neagu Udrioiu, Dumitru Matală, Romanița Ștețel, Dumitru Dumitrică, Florin Costinescu, Angela Popescu, Ion C. Ștefan, Aurel Ivan, Vivi Florescu. Respectăm și păstrăm în suflet memoria lor, ca și dorința de a menține cadrul popice de manifestare a creației literare și artistice, în deplină libertate și armonie, în respectul pentru limba română și demnitatea poporului român.

De remarcat unitatea cenaclului, menținută prin frecvențele vizite la sediul de la editura RAWES COMS, adevărat centru de informare despre tot ceea ce se întâmplă cu membrii săi, de legătură cu partenerii de activitate creatoare și organizatorii de evenimente de interes, asigurându-se astfel mobilizarea ușoară, ca, de exemplu, în cazul expoziției de pictură pe care colegul Tudor Meiloiu a pregătit-o la Biblioteca Academiei Române, în urma prezenței sale în recente tabere de creație. Sau aniversarea a nouă decenii de viață ai scriitorului Coman Șova, „pion” important în funcționarea revistei „Bucureștiul literar și artistic”, implicat al cenaclului Catacomba.

Iată-ne, așadar, în echilibru stabil, gata să rămânem în normalitatea pe care ne-o asigurăm în deplin acord, cu speranța că cel de al doilea deceniu de funcționare a cenaclului Catacomba va fi de bun augur!

Don Basilio

Sărbătorii noastre în Lunile lui Brumar și Undrea sau Andrea

Nicolae Dragoș (n. 3 noiembrie 1938), poet și publicist. Colaborator • Nicolae Cabel (n. 21 noiembrie 1943), regizor de film, poet și publicist. Colaborator • Dan Gîju (n. 24 noiembrie 1964), prozator și publicist. Colaborator • Vladimir Udrescu (n. 8 decembrie 1940), poet și publicist. Colaborator • Acad. Gheorghe Păun (n. 6 decembrie 1950), poet, eseist și publicist. Senior editor • Theodor Damian (n. 28 decembrie 1951), poet, prozator, eseist și publicist, corespondentul nostru special la New York.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani!*

Bucureștiul literar și artistic, Anul XIII, nr. 11-12 (146-147), noiembrie-decembrie 2023

GEORGE MACOVESCU

„...tot ce facem noi în literatură e o nostalgie a copilăriei și adolescenței, adică partea cea mai spontană și mai creatoare a vieții.”

Mircea Eliade

*Sub nucul din deal.
Eu am rămas singur și întunecat.
Știam că n-ai să mai vii,
Că n-ai să te mai întorci,
Niciodată.
Dar, în fiecare seară,
Sub stele reci,
Mă așezam la căpătâiul tău
Și-ți cântam din fluier,
Chemându-te din lumea cealaltă.
Într-o zi, m-am înstrăinat.
Până la capătul pământului m-am dus.
Am mers târându-mă,
Am mers în picioare,
Am privit în țărână,
M-am uitat în soare,
Am plâns la zidul durerii,
M-am legănat pe valul plăcerii
Dar, mereu găseam clipa
Ca, sub stelele reci,
Să scot fluierul de la piept
Și să te chem din lumea cealaltă.
Acum, mamă tristă și îndurătoare,
Te-aud cum mă strigi.
Se vede că-ți sunt pe aproape.
Ascultă-mi fluierul!
Vin din vale cântând și urc,
Așteaptă-mă la marginea dealului.*

*Sub nuc
Și du-mă departe
Prin taina pământului.*

*

Mă duceam uneori la fierbători. Când amurgea, ne strângeam doi-trei băiețândri în marginea satului, treceam prin cătina de la Gâlmeca, urcam dealul Banului și apoi ne lăsam, în goană, în valea Pâclelor. Ne duceam acolo să punem foc la fierbători. Era un loc noroios, unde, din adâncuri, răbufneau gaze care făceau să bolborosească pământul amestecat cu apă. Ce știam noi despre toate acestea? Legenda spunea că pe acolo răsflă dracul. Legenda nu ne înspăimânta. Ne plăcea mult să vedem cum arde suflarea lui Scaraoțchi. Puneam paie uscate peste fierbători, scoteam iasca și amnarul din sân, scăpăram de câteva ori și flăcările țâșneau deasupra gurilor de noroi. Le priveam tăcuți vreme îndelungată. Ne ciuceam la pământ. Umbrele jucau în jurul nostru, se lungeau, se lăteau, se amestecau, se diformau și imaginația noastră creștea, creștea încontinuu până exploda. Atunci, ne cuprindea

frica, o rupeam la fugă și nu ne oream decât hăt, departe, dincolo de stejarul ielelor, în celălalt capăt al văii Pâclelor. Gâfâind, ascultam zvâcnul inimilor și vâjâitul urechilor. Apoi, încet, încet, ne potoleam și în jurul nostru se așternea o liniște fără margini. Nu se auzea nimic. Nici foșnet de frunză, nici zbor de pasăre, nici pas de om. Stăteam așa o vreme, cuprinși de farmecul straniu al tăcerii pe care nici unul nu îndrăzneam să-l sfâșie. Sus, luna se pitea după nouri, se strecura printre crăpături, lăsând pete imense de lumină și întuneric peste dealuri, peste pădure, peste fețele noastre.

Într-un târziu, ne ridicam, porneam unul după altul fără să rostim un cuvânt, urcam dealul Banului, treceam prin cătina de la Gâlmeca și intram tăcuți în sat.

Deasupra noastră, crugul cerului arăta că timpul era după miezul nopții...

*

Noaptea m-a fascinat întotdeauna. Nu m-a speriat niciodată întunericul ei, în care m-am învăluit deseori, dar m-a intrigat și mi-a incitat imaginația.

În mărunțul sat unde am sosit pe lume, nopțile erau iarna foarte lungi. Mi se păreau fără sfârșit. Adormeam devreme, mă trezeam către miezul nopții și apoi

rămâneam așa ore întregi. Ascultam tăcerea de afară și orice zgomot mă ducea într-o lume ireală, închipuită. Pe sub geamul de la capătul patului dansau icelle, umblau piticii, se încolăceau balaurii, sărea Scaraoțchi, se pitulau cetele de haiduci, alergau lupii, se strecurau stafiile coborâte din cimitirul de pe deal unde se odihnea în pământ și maica mea. Uneori vorbeam în gând cu ea.

Într-un târziu, către al treilea ceas după al doilea cântat al cocoșilor, auzeam o muzică venind de departe. Și, cu cât se apropia, iluzia devenea realitate. Băteau ritmic orașul Buzăului și mai departe, până la portul Brăilei. Carele treceau bătând din osii și muzica pierdea, iar eu rămâneam îngropat în tăcerea cea de totdeauna a naturii.

Vara, nopțile erau scurte. Câteodată, când tata îmi îngăduia, plecam cu prieteni de o seamă cu mine să păzim vitele pe izlaz. Lăsam animalele să umble singure și îndepărtarea lor o aflam după sunetul mai tare sau mai încet al tălângilor. Noi ne urcam în vârful căpițelor și dormeam cu rândul. Nu mi-aduc aminte să fi dormit vreodată. Fânul era proaspăt cosit și mirosea a parfumul tuturor florilor din lume. Cerul era sus, sus de tot și cu cât mi se părea mai înalt, cu atât era mai frumos. În august, stelele cădeau. Se desprindeau dintr-un colț al boltei, zburau la dreapta, la stânga, spre sud, spre nord, lăsau o dără mai strălucitoare, sau numai o linie subțire și pierceau apoi în hăuri. Și nu apucam să urmăresc drumul uneia, că izbucnea alta și alta de parcă se puneau toată bolta în mișcare. Când soseau zorile, plecam acasă cu fantasticul dans al stelelor în ochi.

(Din vol. „Parfumul amar al pelinului verde”,

Editura Eminescu, 1982)

„Trecut-au anii”... Unde s-au dus? Când au alergat atât de repede? Când m-am despărțit de locul unde am venit pe lume?

Fiecare avem amintirile noastre. Le purtăm ascunse în noi și nu le stăpânim. Ies uneori la suprafață nechemate, se amestecă, se învolbură, se întunecă, se luminează și apoi se duc iarăși la fund. Cele din copilărie revin mereu, totdeauna vii, neumbrite de altele.

Satul în care m-am născut e așezat pe firul sărac al unei ape sărate și amare, între dealuri nu prea înalte, crestate de râpi și prăbușiri. Mă scăldam vara în puținele bulboane ale pâraului; mă cățaram, zgâriindu-mă, în salcâmi să mănânc floarea cea albă și dulce; mă culcam în crucea lui august în vârful căpițelor de fân mirositor a pelin și priveam cum stelele cerului se prăbușeau în hăuri, coccam dovleci în pietre arse; ascundeam nucile în pământ pentru a le căuta iarna; ascultam, de pe prispa casei, țârâitul trist al ploilor din octombrie, chinuit de dorul după vara dusă; mă încăieram cu câinii când alergam cu cercul de la un capăt la altul al satului; îngânam piuitul mierlelor negre și fluieratul graurilor galbeni; mă ascundeam în boziile din fundul grădinii și citeam *Alixândria*; învățam pe dinafară poveștile despre Iancu Jianu auzite de la un bătrân; mă duceam la școală și rămâneam cu ochii pierduți în gol când învățătorul vorbea despre isprăvile lui Ștefan cel Mare; săream gardul vecinului să fur struguri și gutui; priveam soarele și luna, descifrând mersul timpului; mă speriau și mă încântau icelle, așteptând nopți întregi să le văd dansând, dar nu mă îngrozeam să rămân singur în pădure, căreia, primăvara și vara, toamna și iarna, îi înțelegeam și susurul și vucitul și tânguirea.

Deseori, urcam până la cimitirul satului. Acolo se amestecase mama cu pământul. Ascultam bocetele cântate ale femeilor. Eu nu știam să bocesc. Așezat la picioarele ei, îi spuneam mamei poeziile învățate la școală. Așa vorbeam eu cu mama.

CÂNTEC

Străbunilor mei

*Sunt mulți anii
Sunt mulți anii
De când ai plecat,
Mamă tristă și îndurătoare!
M-ai sărutat
Și te-ai mutat
Aproape,*

Don Gh.
Arcudeanu

Bunica îmbătrânise și nu mai putea să meargă. Stătea în pat și noi lângă ea, ne adunam să ne spună câte-o poveste! Trecuseră mai mulți ani de când nu mai eram copil.

– Mă! Când a fost să te duci tu la liceu, să te faci d-ăștia care umblă cu impozitele, la Finanțe și Comerț, mi-ai spus că v-au trimis în practică la țară. Și-acolo-ai văzut cum oamenii erau obligați să intre în colectivă! Că unii se ascundeau în glugile de paie ori de coceni, și-i scoteau de-acolo împungându-i cu furcile ori cu coasa! Ei, că de

când ai plecat atunci la oraș, nu mai știi tu, tot ce-a fost și pe-aici pe la noi, în fiecare zi! Mai ales cu intrarea-n colectivă!... pe-asta nu ți-am spus-o, că mi-e greu. De fiecare dată când mi-aduc aminte, plâng. Asta a lu' Țipirigă, mi-era fin. Îi botezasem aproape toți copiii! I-a ascultă!...

– Vin să ne ia pământul! Să ne bage-n colectivă! Au intrat în sat pe la puțul lui moș Florea. Vin să ne sărăcească, să ne omoare, oameni buni!...

Vestea a adus-o nebunul satului, care umblă teleleu toată ziua să mai capete câte ceva de pomană, de la femeile miloase. Să-l creadă oamenii, să nu-l creadă?...

Dar a venit imediat popa Sârbu cu șareta, din care sare ca un disperat și intră-n crâșmă fluturându-și antierul negru, ros de vreme și slinos:

– „Fraților, să nu dea de noi, asta-i chestia! Că n-au cum să-l ia dacă noi nu suntem aici să semnăm. Dispăreți!”. Și da pe gât o cinzeacă, cât ai zice pește.

Și-ntr-o clipă cărciuma lui Zotu' s-a golit, rămânând numai fumul gros să-l tai cu cuțitul, care se plimba deasupra paharelor răsturnate, aruncate în neorânduială pe mesele ude la care nebunul se juca bălăcind cu mâna, amestecând petele roșii de vin cu cele de țuică, răzând și bucurându-se, fiind fericit în lumea lui, acolo! Cărciumarul îi face semn și nebunul deșartă resturile din pahare într-o cană din care bea cu plescăituri rare.

Marin Țipirigă, vădov de trei ani, cum a ajuns acasă, își adună cei șase copii, le zice să se îmbrace bine, adică mai gros, că suntem în luna martie, îi spune ăluia mare, Ilic, să scoată vaca din grajd cu lanțul cel lung la gât, să stingă focul din tindă și să plece cu toții degrabă, la soră-sa peste Argeș, în Suseni, că „ăștia vin să ne ia pământul la colectivă!”...

Au ajuns la malul apei într-o goană, furișându-se pe după plopul crângului din vale, mergând pitulați pe sub malul înalt al luncii Argeșului. Aici, la Malul Spart, albia râului se lățește și pe-amândouă malurile cresc tot felul de tufe și pomișori care, chiar dacă nu sunt înfrunziți acum, sunt atât de deși, că formează o perdea prin care greu răzbește privirea, dincolo.

– Mai mergem mult pe mal, tată? zice cel mic, cu ochii la apa care venea în valuri repezi, ce se dădeau unul pe altul la fund, ieșind și iar pitindu-se ca într-un joc de copii ce-l distrează pe Ionică, băiatul se și credea în vară, când se bălăceau în gropile cu apă încălzită de soare.

– Hai odată, să intrăm în apă și să trecem dincolo! se roagă el, nerăbdător să se ude.

– Mai stați, să mai mergem un pic, zice Marin, cunosc eu un loc unde apa e mai mică. S-o luăm de-a curmezișul până la o insulă în mijloc și p-ormă ajungem la mal, numai prin apă mică, nu vezi ce vijelios e azi?!...

– Da, nu-i rece, tată, apa?! face Sândica, fata mai mititică dintre surori, zgribulindu-se, „brrr!”...

– O fi, n-o fi, asta e! Trebuie să scăpăm de ăștia, ce vrei, să ne ia și palma de pământ pe care-o avem?!...

Au mai mers tăcuți pe sub malul apei, alunecând din când în când spre râu, ținându-se de rădăcinile tufelor de măceși.

– Mamă, da rece mai e, taicule, zice Ștefan, care scăpase un picior în apă. O să ne ia naiba de frig.

– Pe-aici o să intrăm, le arată Marin cu mâna, oprindu-se în dreptul unui vad, prin care vara trec căruțe pe malul celălalt sau intră să scoată nisip pentru case. Voi vă scoateți ghețele și pantalonii, le spune băieților, iar voi numai ghețele și vă ridicați fusta, să nu v-o udați, fetelor, în timp ce-și dezbracă și el pantalonii, suflecându-și izmenele până dincolo de genunchi.

Fiecare și-a strâns lucrurile ca-ntr-o legăturică și cu ele în mână sau pe cap s-au agățat de tată-său, gata să intre în apă.

– Nu așa, zice Marin Țipirigă. Ia-o tu Ilic cu vaca înaintea și caută unde-i apa mai mică. Dacă te răzbește curentul nu te lași la vale, te sprijini de animal. Dii, boală! Și mână vaca în apă în care intrase și el pân-la glezne.

– A dracului, da rece mai e! face el, luând cu mâinile amândouă și dând și pe față să se obișnuiască.

O tragedie la Malu-Spart

Pe cea mai mică a suit-o în cărcă, după ceafa, pe celelalte două le-a prins de mâini și le ține strâns.

– Au, ne doare! au strigat ele. Ce ne strângi așa tare!

– Tăceți, dracu, fa, din gură, ce vreți să vă-necați, să vă fure apa? Cine dracu vă mai găsește dacă scăpați în volbura asta?!

Cei doi băieți s-au agățat și ei de mâinile lui tat-su și-au pornit-o cu chițăieli și înjurături să traverseze Argeșul ca o alcătuire ciudată de oameni. Cu cât înaintau mai spre mijlocul râului, apa devenea tot mai sus. Marin luptându-se cu forța ei care venea numai în bulboane de nisip răscolit, învârtindu-se pe lângă el și trăgându-l cu copiii cu tot spre partea mai adâncă, gata să-i răstoarne.

Când apa i-a ajuns la piept, Marin a ridicat brațele cât a putut de sus, copiii plutind pur și simplu agățați cu disperare de el.

– Țineți-vă bine, copii. Mai avem un pic și apa începe să scadă, și o să ajungem la insula din mijloc. Și-acolo o să stăm să ne odihnim un pic, uite, frate-tu e aproape acolo cu vaca agățată de lanț. Ale dracu', astea înoată mai bine ca omu'!

– Au! Mi-a scăpat bocancul, face unul din băieți. Mi-l-a luat vârtejul! Și-și dă drumul la mână de pe brațul lui tat-su, să-l poată ajunge.

Atât i-a fost.

– Marinică! A început să țipe tat-su. Marinică, agățate de ceva.

– Tată! Mă-nec! atât a mai apucat să zică copilul și s-a dus la fund.

De ce era să se agățe bietul de el, care nici nu știa să înoate! S-a dat de două ori la fund, a mai ieșit odată la vreo zece metri bolborosind ceva și a dispărut definitiv, înghițit de apă. Marin, în prima clipă a vrut să-i lase pe ceilalți și să se repeadă după băiat. Dar Dumnezeu, care l-a lovit atât de crunt, l-a luminat într-o clipită divină, poruncindu-i să stea pe loc să-i salveze măcar pe ăștia. Dacă o singură mișcare mai făcea își pierdea echilibrul și-i lua apa pe toți, înecându-i sigur pe copii.

– Dumnezeule, ce mă fac! Marinică! Urla el și se lupta în continuare cu valurile care-i ajunseră până la gât. Odată cu el țipau și copiii, frații lui Marinică, și-l chemau disperati. Cea mai mică îl trăgea pe tată-său de păr cu amândouă mâinile, lovindu-l și peste față, urlând, ceilalți, care aveau câte o mână liberă, îl loveau întruna într-o inconstiență care putea duce în orice clipă la o și mai mare nenorocire.

Ilic a lăsat vaca pe insulă și-a venit înaintea lui Marin, ajutându-l să scoată copiii pe nisipul ud.

– Stați aici și nu vă mișcați! Noi mergem să-l căutăm pe sub apă. Apa rece ca gheața. Au apucat în direcția curentului, care l-a luat pe copil. S-au îndepărtat bine, ieșind și intrând, scuipând de fiecare dată apa și trăgând în schimb aer cât mai mult care să-i ține pe dedesubt.

Căutările au fost zadarnice. Au venit după mult timp, vineți, dărdăind, clănțănindu-le dinții ca la mașina de cusut.

Copiii de pe insulă erau la fel de vineți de frig, cu toate că storseseră lucrurile și le îmbrăcaseră așa ude pe piele, sughițând și plângând.

Au trecut repede dincolo, apa nemaifiind nici rece, nicium pentru ei, și-au ajuns în Suseni pe seară. Soră-sa când a auzit de tragedie, după ce i-a uscat pe copii, i-a fricționat cu țuică, a sculat tot satul în picioare. Și cu felinare, cu feștile aprinse, cu lanterne, oamenii au căutat de pe malul apei cu privirea, alții cu cângi, până spre miezul nopții, doar, doar or zări, or descoperi ceva. S-au întors acasă abătuți, nenorociți, înjurând, totuși mulțumiți că la ei n-au cum s-ajungă să-i colectivizeze, că n-au pod pe care să treacă.

După trei zile apa l-a scos afară pe copilul lui Marin Țipirigă tocmai de vale, la pod. La înmormântare au venit toate satele din jur. În drum spre cimitir, în dreptul primăriei, Marin s-a oprit și-a început să urle ca un apucat:

– Asta puneți-o pe seama voastră, criminalilor. Treceți-o și pe-asta în răbojul colectivizării, fir-ați ai dracului să fiți!

Codița

Cu toate că nu am intrat din prima încercare la facultate și într-un timp am urmat Școala Populară de Artă, plus, în urma unui concurs am fost angajat la Teatrul „Tândărică”, eram din cauza preocupărilor foarte artistice, de-o naivitate rară, neinteresându-mă cancanurile, rătățiile, bârfa, invectivele, rămânând în afara acestor micimi omenești.

În 1957 am intrat la „Teatru” și la semestru se punea problema recrutării unor studenți să meargă să studieze

în Uniunea Sovietică. M-am înscris și eu. Am luat examenul organizat pentru aceasta, dar la plecare am fost respins. „Ai o codiță la dosar, nu poți pleca!”

– Ce fel de codiță?! am întrebat intrigat, fiind copil de muncitor, dar naiv.

Bineînțeles că nu mi s-a răspuns. Și de fiecare dată când era vorba de vreun avantaj sau plecare în străinătate, eu aveam „codița”, mi se spunea de la „CADRE”!

În teatru am tras la fel din cauza acestei „codițe” și m-a făcut să muncesc cu și mai mare seriozitate, să le înfrâng mentalitatea, să-mi dispară „codița”. Am reușit în parte, dar aproape că mi-am sacrificat cariera artistică încercând să le dovedesc că sunt un om cu minte și nu am a mă război cu nimeni.

După ani, când se mai uitase de „codiță”, sunt pus să fac de gardă într-o noapte. Și, cum celălalt, cu care eram, s-a culcat, un fluid m-a împins către dosarele noastre de cadre. Am reușit cu greu să deschid fișetul și, când ajung la subsemnatul, ce mi-e dat să-mi văd ochilor?!...

Printre multele declarații ale unor colegi, oameni cunoscuți și necunoscuți, vecini, colegi de serviciu ai mei și-ai tatălui meu și fel de fel de fițuici dintr-o rețea înfiorătoare de supraveghere permanentă, chiar și a somnului, dau de „codiță” în dublu exemplar!

O reproduc mai jos exact (îmi vine să o anexez în original):

„Uzinele Metalurgice – Mao-Tze-Dum –
Serviciul Cadre și învățământ.
București, 9 octombrie 1957.

Copie (și, discret, într-un colț, numărul de ordine în dosar 16), Gheorghe Alexandru (e vorba de tatăl meu, eu având pseudonim de actor), electrician.

Caracterizare: Tovarășul Gheorghe Alexandru este născut în anul 1909, luna iunie, ziua 10, în București, fiul lui Ion și Paraschiva.

Lucrează în cadrul uzinei noastre, din anul 1947 și până în prezent, în funcția de electrician, la Secția Cazangerie.

Are o bună pregătire profesională și o îndelungată experiență.

Este un tovarăș veșnic nemulțumit și caută să insuflă această nemulțumire și altor tovarășii din colectivul său de muncă.

Este membru de sindicat și nu răspunde la chemările organizației având manifestări deschise împotriva acestor organizații de masă.

În trecut nu a fost încadrat politic, însă are o educație burgheză, lucru ce dovedește că, deși muncitor, a fost mai mult apropiat de elementele burgheze, din educația căroră și-a format multe concepții contrare regimului nostru democrat popular, pe care astăzi le propovăduiește printre muncitori.

Aceasta dovedește că este un element pe care nu se poate conta, în cadrul uzinei nu este cunoscut cu vicii.

Șef Serviciu Cadre, Ganea Gheorghe.

Întocmit: Ușurelu Niculaie.

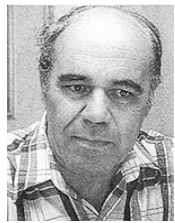
P.S. Înainte de Mao-Tze-Dum a lucrat la Arsenalul Armatei, 1933-1947.”

Aici cei de la „Cadre” dovedesc că sunt și neinformați. La Arsenal, tata a lucrat doar în timpul războiului. El de tânăr și până-n 1947 a fost la S.T.B., fiind, în urma unei greve pe care a inițiat-o în 1947, epurat împreună cu alți unsprezece oameni din S.T.B. pentru că s-au revoltat împotriva condițiilor proaste de lucru, împotriva economatului care fura la cantină și mâncarea era mizerabilă. Tata l-a invitat pe director la cantină, i-a dat să guste din mâncare și, cu toate că era o porcărie, acesta a spus: „Dar ce are, că e gustoasă?!...” și atunci tata, care nu prea era dus la biserică, i-a spus: „Dacă-ți place așa de mult, na, mănânc-o tu atunci!” și l-a băgat cu capu-n cazanul cu mâncare!...

A fost bineînțeles dat afară, mă mir că nu a fost și arestat, dar ce mă miră cel mai mult este că de această perioadă din viața tatălui meu nu știu nimic cei de la partid, cadrele din Mao-Tze-Dum. Dar este destul și atât, că mi-au atârnat mie „codița” pe care am tras-o toată facultatea și mai toți anii buni de teatru, pe care i-am trăit în suspiciune, pân-am pus mâna pe actul incriminator și l-am făcut nevăzut, punând în loc altă hârtie cu același număr! Așa mi-am pierdut „codița”, smulgând-o infrațional, cu mâna mea!

De-atunci, a urmat altă nenorocire: aveam dosar curat acum! Și de aici a început tracasarea mea politico-obștească nedorită, de care nu aveam nevoie, paralel cu activitatea de teatru. Fir-ar a dracului de „codiță”, mai bine-o lăsam acolo!

(Din vol. „Întâmplări trăite și depănate”,
Editura DESTINE, 2013)

**Florentin
Popescu**

Domnul Viorel Dinescu și "Armistițiile" sale literare

Asemenea altor (nu multe!) volume de eseuri și studii valoroase apărute în ultimii ani, cartea poetului Viorel Dinescu (*Armistiții literare*, Editura Academiei Române, 2021) a trecut aproape neobservată chiar și de către cei ce semnează cronici literare în mod frecvent în presă.

Firește, ca pentru toate de pe lumea asta, există, la o adică, suficiente motive ale trecerii ei sub tăcere. Nu e momentul să le menționăm, ele fiind lesne de bănuț ori de intuit pentru cei ce urmăresc viața noastră culturală.

O datorie elementară ne impune să amintim aci că autorul volumului despre care scriem „în viața civilă”, dacă ne este permis să spunem așa, este licențiat al unei facultăți de matematică și are o îndelungată experiență în predarea acestei discipline. Ca poet, dl. Viorel Dinescu a debutat exact acum trei decenii cu vol. „Ora ideală” (Editura Cartea Românească, 1983), în general bine primit de critică. De atunci și până azi a publicat mai multe cărți, a fost distins, de-a lungul anilor, cu multe premii, devenind un nume cunoscut în larga arie de cuprindere a liricii românești contemporane.

Nefiind, însă, locul aci să-i reproducem lista împlinirilor în domeniu, constatăm că autorul căruia Eugen Barbu îi prevedea un viitor frumos în literatură, a fost/este preocupat de căutarea unor răspunsuri la întrebări pe care cei mai mulți dintre confracții de generație și le-au pus. Este vorba aici de studierea aplicată a relațiilor dintre științele exacte și poezie – subiect care i-a preocupat în istorie pe unii dintre poeții și filozofii ale căror opere au străbătut timpul, câștigând, s-ar zice, lupta cu vremea și cu neuitarea, fapt, vizibil în posteritatea acelor.

Dl. Viorel Dinescu pornește de la premiza că oricât de avansată este ori va deveni tehnica, mașinile sofisticate de azi și cele ale viitorului nu vor putea niciodată înlocui mintea creatoare de poezie, după cum aceasta din urmă nu poate/nu va putea fi cuantificată în cifre și produsă mecanic.

„Dacă ne gândim la cunoscuta dihotomie nietzscheiană – scrie autorul cărții –, numărul este apolinic, iar cuvântul dionisiac. Primul este obiectiv pur, de o verticalitate celestă, celălalt complex, uneori obscur, bogat în substanță. Prin număr sondăm cele două margini ale universului, prin cuvânt, arcele existenței umane. Ambele se întâlnesc în zona înaltei cugetări, acolo unde se nasc marile idei generatoare de poezie. În fond, ele satisfac deopotrivă, pe căi diferite, o parte a nepotolitei sete de cunoaștere a omului.”

Parcursând o bibliografie pe cât de vastă și de variată tot pe atât de interesantă, de provocatoare, plină de posibile sugestii pentru cel ce o străbate fără prejudecăți, ci numai cu gândul de a-și susține propriile idei, dl. Viorel Dinescu subscrie (unde e cazul) la tezele susținute acolo, vine cu argumente în plus, ori, dimpotrivă, când socoate că o afirmație sau alta contravine propriilor păreri polemizează fin și discret, fără a se erija în deținătorul unui adevăr absolut, cu alte cuvinte lăsând deschisă ușa și pentru alte, posibile puncte de vedere.

Iată, bunăoară unde s-a situat d-sa în urma lecturii cărții lui Solomon Marcus, consacrată paradoxurilor. „Paradoxurile poetice sunt mai binevenite (decât cele din știință, n.n. F.P.) fiindcă ele descoperă noi valențe, substanțiale, ale cuvântului. În lumea numerelor și a cantităților răsturnarea raporturilor naturale duce la un impas, în poezie paradoxul deschide nenumărate ferestre spre o mai adâncă regăsire a condiției umane.”

Iar ceva mai la vale citim: „Curențele artistice moderniste pornesc de cele mai multe ori de la niște premise paradoxale, ceea ce justifică neaderența marelui public la ele. Acceptăm cu ușurință teoretizarea unor experiențe deja efectuate, dar mai puțin atractivă ne pare ilustrarea cu orice preț a unei teorii oarecare” – cum ar fi, ne amintește escistul, cea care propagă ideea că în viitorul nu prea îndepărtat creatorii de artă (scriitorii, pictorii) vor putea fi înlocuiți de roboți și de programatoare.

Bine documentat, cum spuneam mai la început, dl. Viorel Dinescu păstrează dreaptă cumpăna judecăților, chiar și atunci când o lucrare precum cea a lui Abraham Moles, „Artă și ordinator” (apărută și la noi în 1974) îl neliniștește și-l incită la o posibilă polemică, de la care, însă, reușește totuși să se abțină.

Remarcabilă este, în cazul de față și capacitatea d-lui Viorel Dinescu de a selecta autori și opere în care sunt prezente teze și teorii ce presupun dezbateri și analize aplicabile din partea cuiva care urmărește raporturile dintre matematică și artă.

Sunt aduși în discuție și „citiți”, cum se zice „cu creionul în mână” Pythagora (*Omul cu coapsa de aur*), Dante Alighieri (*Divina Comedie*), Eminescu și, în fine, Ion Barbu. Există la autorul din această carte și o anume știință a juxtapunerilor, a citării și evaluării comparative, fiindcă, subscriind la poziția unei autorități filosofice incontestabile, iată ce scrie într-un loc: „Dacă vom accepta poziția lui Hegel, atunci putem presupune că poezia nu va putea fi niciodată aritmetizată, deoarece ea, departe de a comunica raporturi de mărimi abstracte, vine cu un întreg caleidoscop de mesaje născute în planuri diferite, cu valori diverse: acustice, ritmice, ideatice, exprimate direct, prin oglindire, prin răscol, prin amintire și aluzie, prin anticipare, prin complicitate sau prin provocare; aici e doar o înșiruire aleatorie și poate și fantezistă, a unor capacități și tehnici posibile ale poeziei, în realitate ele sunt mai numeroase, iar combinarea lor, operație pur calitativă, e imposibil de exprimat în cifre.” (pag. 34-35)

Virtuțile de bun, fin și analist „la obiect” ale d-lui Viorel Dinescu se descoperă și din felul în care o lucrare sau un autor sunt așezate într-o „ramă” cultural-istorică, într-un context social și cultural – factori dacă nu determinanți în orice caz importanți în generarea operelor comentate și a ideilor avansate acolo.

Din acest punct de vedere toate cele treisprezece capitole (*Eventuale premise*, *Jocul de artificii*, *Omul cu coapsa de aur*, *Divina poezie*, *Hyperion*, *Prejudecata ritmului*, *Demonul contradicției*, *Nevermore*, *După-amiaza unui faun*, *Riga Crypto*, *Narcis*, *Experiențe eșuate*, *Decantări*) se interpenetrează și se completează unele pe altele, rezultând tot atâtea posibile prelegeri literare, îndeosebi pentru generațiile mai noi, adesea deconectate de la adevăratele, universalele valori culturale.

Cărți primite la redacție

- Florea Firan**, *Memoria Emigrației*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2023
- Magda Ursache**, *Viața după viață*, Editura Alfa, Iași, 2023
- Colectiv**, *Petru Ursache: cărturarul cu privire albastră. Omagiu de suflet*, Ediție îngrijită de Magda Ursache, Editura Eikon, București, 2023
- Valeria Manta Tăicuțu**, *Marea sarcastică*, Editgraph, Buzău, 2022
- Valentin Talpalaru**, *Desculț prin lumină*, poezii, Editura Junimea, 2023
- Ion Nistor**, *Nopti siderale*, poezii, Rawex Coms, 2023
- Cristian Gabriel Moraru**, *Istoria literaturii roșiorene contemporane*, vol. I-II, Editura Aius, Craiova, 2021
- Marin Moscu**, *Explozie de frumusețe*, poezii, Editura Sedcom Libris, Iași, 2023
- Viorel Ilișoi**, *Strălucitor*, Editura Gri, București, 2022
- Silviu Neaguț**, *77. Fragmente de viață*, Meteor Press, București, 2023
- Marin Iancu**, *Radiografii critice*, Editgraph, Buzău, 2023
- Claudia Cleja Stoicescu**, *În căutarea sufletului pereche*, Dynasty Art, București, 2022
- Liliana Moldovan**, *Opera și personalitatea scriitorului Al. Florin Țene*, Editura Napoca Star, 2023
- Theodor Damian**, *Frumusețile iscodirii, interviuri*, Editura Napoca Star, 2023
- Dumitru Augustin Doman**, *Omul cu drujba roșie și alte povestiri*, Editura Limes, 2023
- Aurora Ionescu**, *Lirica și dramaturgia eminesciană*, Editgraph, Buzău, 2022
- George Băicoianu**, *Călător prin alte timpuri*, poezii, Editura Betta, 2023
- George Băicoianu**, *Rugăciune și jertfă. Omagiu Preașfințitului Părinte Galaction la împlinirea a 70 de ani*, Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2023
- Ion Munteanu**, *Iarna când s-au întors berzele: o poveste (aproape) adevărată*, Editura Eikon, 2023
- Savian Mur**, *Hrănește-mă cu absența ta*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2022
- Victor Gh. Stan**, *Viul de dincolo de mine*, Editura Destine, București, 2023
- George D. Piteș**, *Țipătul alb*, Editura Rora, Târgoviște, 2017
- George D. Piteș**, *Oglinzi târzii*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2021
- Florentin Popescu**, *Caiețele Simpozionului Național „Școala de la Târgoviște” – tradiție și continuitate, 10 comunicări*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2022
- Florentin Popescu**, *Epigrame cu materialul clientului și alte șotii versificate*, Rawex Coms, 2023
- Viorel Dinescu**, *Armistiții literare*, Editura Academiei Române, București, 2021
- Biblioteca Română din Freiburg**, *Caietul nr. 19*, Editura Magic Point, Onești, 2023
- Cristian Gabriel Moraru**, *Un prozator ezoteric: Mircea Eliade*, Studii de hermeneutică literară, Editura Aius, Craiova, 2021
- Stan V. Cristea**, *Fotografii la periscop*, Secvențe de istorie literară, Editura Aius, Craiova, 2023
- Ștefan Mitroi**, *Pisica surdomută și alte unsprezece povestiri*, Editura Rao, București, 2023
- Ștefan Mitroi**, *O scurtă istorie a veșniciei*, Editura Hoffman, Caracal, 2023
- Vasile Szolga**, *Colivia cu întortocheri*, proză scurtă, Rawex Coms, 2023
- Florea Burtan**, *Adorații și alte depărtări*, Editura Tracus Arte, 2021
- George D. Piteș**, *Corăbii spre niciunde*, Editura Zven, Târgoviște, 2023
- Nicolae Nicoară**, *Sunt un pom în floare*, Rawex Coms, 2021
- Nicolae Nicoară**, *Uiă-mi copilăria amară, iubito...*, Rawex Coms, 2022
- Claudia Voiculescu**, *Reverențe nostalgice*, Editura Antim Ivireanul, Râmnicu Vâlcea, 2023
- Gabriela Stanciu Păsărin**, *Rămas viu visat*, Editura Fast Editing, București, 2023
- Gabriela Stanciu Păsărin**, *Plecări spre altundeva*, Editura Betta, 2023
- Kir Papas**, *Arheolog printre eresuri*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2023
- Niculae Ionel**, *LITERE, Exerciții de admirare*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2023
- Theodor Damian**, *Repere bio-bibliografice*, Editura Eikon, București, 2023
- xxx Renașterea buzoiană**, Almanah 2023. Echipa redacțională: Viorel Frîncu, Teo Cabel, Editgraph, Buzău, 2023
- Ilie Popa**, *Antologia liricii de detenție anticomunistă din spațiul românesc*, ediția a II-a, Editura Fundația Culturală Memoria, București, 2023
- Gabriela Banu, Magda Stavinschi, Aureliu Goci**, *Constantin Banu. Omul care a aprins „Flacăra” iubirii de țară*, Editura Eikon, 2023
- Eugenia Duță**, *La porțile vieții*, Editura Betta, București, 2019
- Christian Mocanu**, *Magica Geție*, Editura Karta-Graphic, Ploiești, 2020

*Premiul Festivalului Național de proză scurtă
“Marin Preda” (Alexandria, 2023)
și al revistei Bucureștiul Literar și Artistic*

Daniel Mariș

Exercițiul cu Karmă

Motto:

“Scrisul e foamea de lume și de mine”

Îmi plăcea tare mult marsupiul ei catifelat, ca o mătase moale și foșnitoare. Am recunoscut-o imediat într-o noapte de pomină, într-un hotel, la capătul unui chef de pomină când aproape toți participanții s-au prăbușit care pe unde a apucat. Întâmplarea face că nu m-am pulverizat de tot, adică mai puteam încă bea, nu cine știe cât, și nu prea mai aveam cu cine. Bărbat-su zăcea undeva într-un colț, răsfirat între două-trei sticle de vin neterminat, așa încât plin de satisfacția supraviețuitorului mă pregăteam să înșfac o butelcă mai dolofană și să o întind melancolic spre camera mea de la etajul întâi. Atunci privirile noastre s-au întâlnit. Ioana lucra la aceeași multinațională ca și mine însă pe o poziție mult inferioară. Ne cunoșteam nu de mult, de la un picnic, când ne-am nimerit unul lângă altul, în timp ce stăteam pe iarbă cu picioarele încolăcite, ca niște indieni.

– Ai văzut în ce hal a ajuns? Ajută-mă să îl duc până în cameră. Unii oameni beau ca niște porci...Oricum era chitit să se facă praf. O cunosc cumva pe soră-ta?

– N-aș crede, e plecată de vreo zece ani în State... și pe urmă nici nu mi-a zis niciodată nimic de tine. Te cheamă Ioana, nu-i așa?

– Poftim? Te-ai interesat în mod special sau ai aflat așa întâmplător?

– Păi din pură întâmplare...Vorbea cineva la birou de tine că ai o adevărată pasiune pentru plantele exotice. Dar eu nu iau în seamă ce bârfesc colegii. Oare cum să-l apuc? M-am întors spre ea, încurcat.

– Observ că am cam rămas numai noi. Ceilalți s-au cărat...Mă ajuți să-l ridic cumva?

Ioana chicoti.

– Și altceva ce mai ziceau despre mine? Sau nu poți să-mi spui?

– Doamne ferește! Mai ziceau că englezoiul acela lungan care a venit doar în urmă cu câteva săptămâni e îndrăgostit lulea de tine și că ieși în ultima vreme tot mai des cu el la masa, numai voi doi, singurei.

– Și tu îi crezi?

– Până nu vă văd cu ochii mei, nu...Dar la urma urmei de ce crezi că ar conta părerea mea?

– Pentru că tu nu pari a fi ca ceilalți...pari să ai o karmă minunată, de un violet strălucitor...

– Cum?

– Ai reușit să-l ridici? Perfect. Îți iau eu sticla... Stăm la camera 201. Etajul doi.

– Sper să funcționeze liftul... E greu...

– Îl compătinesc. E o tâmpenie mare să compătinești pe cineva, dar asta este...te eliberează. Rar găsești un lift care să funcționeze în orașul ăsta. Va trebui să urcăm pe scări. Nu ș ce dracu l-a apucat să bea atâta... Da, da când am venit data trecută s-a comportat exemplar. Un singur pahar de vodcă cu aromă de lămâie a băut, e drept unul mare, apoi s-a dus la culcare. Îți spun, nu-i un obicei la el...

– Cred că va trebui să-mi trag sufletul. Am ajuns abia la etajul întâi...

– Vreau să mă duc la muntele de mir. Și la dealul de tămâie. Ai citit Cântarea Cântărilor? E vorba de dulceața drumului, a căutării...

– Nasol moment ți-ai ales! Tot ce mi-a rămas sunt versurile cu sâni precum doi iezi ce pasc printre crini...Aș ce vremuri, eram mai tânăr... Tu tot ar trebui să mă ajuți, se bălângăne ca un clopot. Pot să îl așez pe scări nițel?

– Nuu, zise ea. Îl apucă de o mână și dădu din cap.

– Fă Doamne că dacă o să cădem cu el să nu ne rupem o mână sau un picior! Ce caraghioși suntem! Tre să fie aproape trei...

– Nu, nu suntem caraghioși, ne temem doar că n-o să mai ajungem... Când m-am măritat cu el, am întârziat o jumătate de oră la biserică. Îți închipui ce rumoare s-a lăsat... Am avut un moment în care mă copleșeau îndoielile. Iar el s-a uitat doar la mine și m-a întrebat: ai sosit? Nu părea deloc deranjat de faptul că am întârziat...Nu-i așa că ar fi un subiect bun pentru o carte de-a ta? Pentru că știu că tu ai scris câteva cărți...

– Daa... dar nu sunt un scriitor profesionist, am încetat de mult să mă mai lupt cu obsesia asta...

– Nu ai vrea să îți povestesc într-o zi niște lucruri uimitoare, ai putea să scrii despre ele... Ai putea?

– Posibil...Bine că am ajuns...Ai cheia?

– Imediat!

– Grăbește-te!

– Gata! Lasă-l pe pat... Uimitor cât de grei pot fi bărbați beți. Nu-mi place cum miroase.

– Nimănu-i nu-i place.

– Ai băut mult în noaptea asta?

– Destul!

– Eu aș bea un păhărel! Să nu cumva să interpretezi greșit. Eu nu sunt una ca alea...Vorbesc serios. Tu ai făcut vreodată curte unei colege?

– Mda...Dar fără prea mare succes...

– Nașpa. Hai mai bine să mergem la tine să bem ceva! Aici parcă e plin aerul de stigmat, spuse ea ca o constatare.

– Dar nu ne-o punem, da?

– Ți-am spus că sunt îndrăgostit de altcineva...a nu, urma să-ți spun. Habar n-am. Cert e că sunt îndrăgostit și atâta timp cât mai am vreo șansă aș fi un imbecil desăvârșit ca să renunț la ea.

– E mai frumoasă ca mine? Nu dispera, ca să înțelegi pe deplin o femeie nu-ți ajunge o viață. În bulele noastre apar tot felul de fantezii. E înduioșător, nu-i așa?

– Cam da... Mergem?

– Mergem.

Am luat-o de mână pentru a nu mă împiedica din cauza semiîntunericului pe scările acoperite cu mocheta groasă. A acceptat firesc apoi imediat ce am închis ușa camerei și-a aruncat cât colo pantofii și mi-a cerut două pahare. Cred că ne-am și sărutat puțin. Vinul era ușor dulceag și își arăta slava și trufia. Eram atât de amorțit încât m-am descotorisit de hainele impregnate cu fum de țigare și m-am vârat repezător sub pătură. Ioana stătea pe pat, cu paharul de vin în mână și cu ochii închiși.

– Noaptea asta mă simt mai bine decât noaptea trecută din toate punctele de vedere, zise ea.

– Aș vrea să dorm puțin lângă tine. Sunt o ființă de lumină și nimic din ceea ce este întunecat nu mă poate afecta.

– Adică ai vrea să spui că o să-ți ieși din minți de bucurie dacă o să dormi aici?, am mormăit aproape adormit. N-a mai zis nimic, a stins lumina, s-a dezbrăcat toată și s-a vârat sub pătură lângă mine. Cred că dimineața era atât de aproape încât i-am spus ca în vis să stea liniștită în brațele mele fiindcă karma ni-se luminează tot mai mult și Doamne Dumnezeule, va înceta în curând să ne mai ispitească.

DANIEL MARIȘ, născut 11.04.1967 a absolvit Universitatea Banatului Timișoara, jurnalist la *Transilvania Jurnal*, *Oglinda*, *Ziua de Cluj*, *România Liberă*, colaborări Radio-TV. În prezent – administrator la societate comercială Publiserv Star SRL.

Volume publicate: debut la *Revista Tribuna* nr. 47/1985 – proză, *Prăpastia bunei speranțe* – Ed. Călăuza, Deva, 1998 – tablete literare, *Un vis împlinit* – Ed. Corvin, Deva, 2001 – publicistică, *Profeții despre vremurile fricii* – Ed. Tim, Reșița, 2016 – poezie, *Jurnalul secret al bunicului Franz Kafka* – Ed. Eurostampa, Timișoara, 2018 – poezie, *Patria mea Atlantida* – Ed. Castrum de Thymes, Giroc, 2020 – jurnal literar, *Ani erotici* – Ed. Castrum de Thymes, Giroc, 2021 – poezie, *Manufactura de oglinzi* – Ed. Castrum de Thymes, Giroc, 2023 – cronici literare, în curs de apariție – *Norii și purpura* – cronici literare.

Ștefan Augustin Doinaș

**MISTREȚUL
CU COLȚI DE ARGINT**

Un prinț din Levant îndrăgind vânătoarea
prin inimă neagră de codru trecea.
Croindu-și cu greu prin hățșuri cărarea,
cânta dintr-un flaut de os și zicea:
– Veniți să vânăm în păduri nepătrunse
mistrețul cu colți de argint, fioros,
ce zilnic își schimbă în scorburi ascunse
copita și blana și ochiul sticlos...
– Stăpâne, ziceau servitorii cu goarne,
mistrețul acela nu vine pe-aici.
Mai bine s-abatem vânatul cu coarne,
ori vulpile roșii, ori iepurii mici...
Dar prințul trecând zâmbitor înaintea
privea printre arbori atent la culori,
lăsând în culcuș căprioara cuminte
și linxul ce râde cu ochi scilpitori.
Sub fagi, el dădea buruiana-ntr-o parte:
– Priviți, cum se-nvârte făcându-ne semn
mistrețul cu colți de argint, nu departe:
veniți să-l lovim cu săgeata de lemn !...
– Stăpâne, e apa jucând sub copaci,
zicea servitorul privindu-l isteț.
Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și apa sclipea ca un colț de mistreț.
Sub ulmi, el zorea risipite alaiuri:
– Priviți cum pufnește și scurmă stingher
mistrețul cu colți de argint, peste plaiuri:
veniți să-l lovim cu săgeata de fier !...
– Stăpâne, e iarba foșnind sub copaci,
zicea servitorul zâmbind îndrăzneț.
Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și iarba sclipea ca un colț de mistreț.
Sub brazi, el striga îndemnându-i spre creste:
– Priviți unde-și află odihnă și loc
mistrețul cu colți de argint, din poveste:
veniți să-l lovim cu săgeata de foc !...
– Stăpâne, e luna lucind prin copaci,
zicea servitorul râzând cu dispreț.
Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și luna sclipea ca un colț de mistreț.
Dar vai ! sub luceferii palizi ai bolții
cum sta în amurg, la izvor aplecat,
veni un mistreț uriaș, și cu colții
îl trase sălbatic prin colbul roșcat.
– Ce fiară ciudată mă umple de sânge,
oprind vânătoarea mistrețului meu ?
Ce pasăre neagră stă-n lună și plânge ?
Ce vesteadă frunză mă bate meru ?...
– Stăpâne, mistrețul cu colți ca argintul,
chiar el te-a cuprins grohăind sub copaci.
Ascultă cum latră copoii gonindu-l...
Dar prințul răspundea-ntorcându-se: – Taci
Mai bine ia cornul și sună întruna.
Să suni până mor, către cerul senin...
Atunci asfinți după creștete luna
și cornul sună, însă foarte puțin.

ALIBI

*Noi nu putem face nici măcar un gest în această
lume fără riscul de a-i face pe alții să moară.*

CAMUS

Neconținut, pe câmpuri, în firide,
pe străzi, în codri, în altar, în pat,
și zi și noapte, cineva ucide.
Am fost de față ? Ochiul înholbat

se tulbură și neagă. Mâna neagă
e-a fost complice. Unde-am fost, atunci ?
O pată grea, de sânge, trece-ntreagă
pe fruntea tuturor, din tați în prunci.
Eu am văzut și gestul, și căderea.
Am auzit și strigătul. Apoi,
cuțitul, picurând, mi-a luat vederea.
Dar l-am văzut. Și știu că e-ntre noi.
Ci nu-i pot spune numele. Ce nume
se potrivește oare tuturor
copiilor, sătui de joc și glume,
care-șiucid copilăria lor ?
Îndrăgostiții intră în femurul
unui nebun, și mor uciși în var.
Un stol de corbi fac noapte împrejurul
cadavrelor. Și totul e-n zadar.
Ce flamură să punem pe cetate ?
Unde să mergem ? Orice drum e-nchis.
Ca Dumnezeu, prin ubicuitate,
suntem complici la tot ce-a fost ucis.
Complici – ai cui ?
Ah, înfundați cu cărpe
gâtulejul meu – să nu mai pot vorbi !...
Cei nenăscuți în mândra noastră stirpe
dorm liniștiți: ei au un alibi.

VÂNĂTOARE DE ȘOIM

în zori de zi când cea din urmă stea
este sătulă de isprăvi nebune
un prinț al vânătorii povestea
și-un gramatic nota ce i se spune
„mai mare-n evul ce mi s-a predat
o altă întâmplare nu există”
– mărite domn ! am un condei ciudat:
în loc de „mare”-a scris cu lacrimi „tristă”
„afară astrul zilei neclintit
suna din bronzuri vechi ca o fanfară”
– măriu ta ! condeiul meu smintit
notează „înălăuntr” nu „afară”
„la fel de-aprinsă-n învelișul ei
simțeam bătaia sângelui în vine:
o flacăra sporindu-se-n ulci”
– stăpâne ! s-a notat aceasta bine
„de patru zile șoimul aștepta
flămând cu ochiul galben cum e luna”
– să fim mai drepti cu el măriu ta !
„de patru zile” nu: „dintotdeauna”
„în colivia-i strâmtă fără somn
lipsit de zări murea de trândăvie”
– sunt zări care se nasc mărite domn !
și scapără cumplit în colivie
„aidoma cu el tânjeam spre cer
să-ndestulez vederile-mi auguste”
– stăpâne ! poftele mării cer
cât nu e-n stare limba ei să guste
„atunci l-am scos din laț” – ba nu l-ai scos !
„știam simțind cum mușcă din mânușă
ce patimi poartă-n pliscul fioros”
– așa-i ! dar nu știai ce poartă-n gușă
„cuprinsu-ntreg părea ca scos din minți
deși nu-l tulburau măcar zefirii”
– stăpâne ! nu se cade să te minți:
lăuntru iscă tulburarea firii
„hăitașii-aveau pe chip surâș felin
de câini zeloși care-și confirmă fapta”
– mărite domn ! golani simt din plin
când ura de la curte-asmuță haita
„eram atât de mare” – un pigmeu !
„ca un topaz întinderea măruntă
lucea stropită-n inelarul meu”
– dar doamne ! nu era inel de nuntă.
„visam o pradă mare mai presus
de orice zvâcnet de aripi mortale”
– visai să pui în locul stelei sus
obscura stemă a domniei tale !
„parcă vânăm prin mine urmărind
pe dincolo de orice cuviință
o pasăre ce zboară, de pe-un grind
ce mă răsfrânge-n ape o ființă
ce mă-ntrecea și mă urma în timp
și vălurea cu-o ritmică aripă
oglindea unui aprig anotimp
în care toate concentrate-n clipă
mă proslăveau liturgic împrejur:

câmpii și oști donjoane și ducate
vencu urlând în calea mea o ! jur
vânam prin clare zile spintecate
de răsufarea mea simțeam că sunt
ca șoimul ce-și găsește-adevăratul
destin fantoma unui prinț mărunt
în care se trezește împăratul
eram prea exaltat ca să observ
că șoimul meu pierise supt de zarc
dar simt acum că agerul meu serv
el – vânătoru-a ce mi se năzare
pe bolți cu vulturi și ereți complici
îmi răspândește numele-n tărie”
– te-nșeli stăpâne ! șoimul e aici
pe mâna mea și aripa lui scrie

PSALMUL DE GREAȚĂ

cu pumnii cât ulcioarele
mă bat în piept
izbesc
ca-n porțile unei măcelării
și urlu:
nu se ridică
zilnic zidul plângerii ?
țara aceasta
n-a fost cândva
țara făgăduinței ?
să laud ? !
da –
într-adevăr aceasta este
partea mea
voi țineți-vă buzele cusute !
cu roaba umilinței
cărăți
pe pragul zeului vostru
senil
acest
întâi și ultim psalm al meu
îngreșat !

LAMENTAȚIA I

patrie – până și numele tău
a încăput într-o gură spurcată !
cunosc un luceafăr care nu mai vrea
să apună – de scârbă și supărare
în loc să-nflorească salcâmi
se viermuiesc
pentru albine
au înflorit pe șanturi cucutele
șobolani de pustă ronțăie azi
marginea putredă a târlelor
Doamne
direcția în care mergem
oare nu ne vine ea însăși împotriva ?
patrie – țipăt care nu se aude
și totuși
rotunjimea știrbită a plaiurilor
jură pe partea care-i lipsește că
miracolul poate să crească
într-o singură noapte ca ciupercile

PSALMUL V

Doamne, aș vrea să-ți spun Tu, cum i-aș spune
celui ce-mi pune povara lui groznică-n spate.
Doamne, dezbracă-Te-n ceruri de soare;
leapădă-Ți luna și stelele; vino să
batem pe jos amândoi în sudoare
țara aceasta de cântec și jale.
Un rege
nu-și stăpânește aieva regatul, decât
dacă-și conduce pe cel mai din urmă supus în
sala regală.
Sunt orbul Tău, Doamne !
Fii Tu ologul pe care îl port pe cocoasă
împrumutându-i picioarele mele în drum
spre Emaus...

Cristina Cîmpeanu

Dor

Îl privesc pe străinul acela
cu atâta insistență încât
iritarea lui, despiciând aerul
ajunge până la mine și mă ia
la rost

„hai, muștruluieste-mă”, îi spun
și continui să mă uit
la șapca lui gri, ușor ponosită
semănând izbitor cu cea
pe care-o știam

ah, șapca tatei
zace acum undeva în străfundul
planetei.

Fix

„Faci scandal, faci scandal”
îmi tot spuneai
și mirarea mea creștea cât
Kilimanjaro când tu-mi loveai
în moalele capului fix
primul cuvânt.

Stupefacție

„Faci scandal, faci scandal”
îmi tot spuneai
și cuvintele mele buimace
rămâneau lipite-n
cerul gurii
să se spânzure pe rând
de luctă.

Albastru

Ți-am urât căștile audio
căștile alea mari și hidoase
care-ți astupau în grabă urechile
de câte ori încercam să-ți vorbesc
ți-am urât cu ardoare căștile alea
al căror albastru îl vedeam
crescând între noi,
înălțându-se ca zidul plângerii
ah, câte cuvinte-am ascuns
în firidele lui...

Însingurare

Fă-mă, Doamne, floare de mac
un fir plantat de-a pururi
în pledul meu cel roșu
sub care-acuma, iată
stând iarăși ca un fetus
vreau doar să mă ascund...

Renaștere

Ca-ntr-un joc ciudat
de paintball
bilele tale de noroi
azvârlite-n mine
smulg cu vrăjmășie
din carne
și treptat, înlocuind-o
fac din trupu-mi
pământ umblător “
poate curând
mi-l voi așeza în soare
să crească din el
flori albe de nufăr.

Nisip

Așa văd eu soarta
cu întâmplările
ca pe-un nisip curgând
în clepsidra timpului
uneori mai fin
asemenea celui adunat
în castele pe țărmul mării
alteori mai grosier
asemenea celui adunat
în bulgări în litiera
pisicii.

Repetiție

M-aș întoarce la timpul
care naște drumuri
m-aș întoarce de câte ori ar fi nevoie
până când
l-aș găsi într-un final pe acela
la capătul căruia n-ar mai fi
nicio vâltoare
pentru că nici eu n-aș mai avea
vreun păcat de spălat.

Joc necunoscut

Albule, perfidă
corcitură de nonculoare
câine bătrân
fără maniere ce ești
de ce-mi țâșnești în față
petele-ți dalmațiene
de câte ori m-apropii
de tine ?

Somn

Nu-i așa că-n tranșee
rana soldatului
căzut cu fața în jos
se face platură
pentru rana pământului ?

Nu-i așa că geamătul lui
se face curând
gângurit
pentru cântecul de leagăn
al mamei ?
Nani, nani, dormi, puiule...

Intuiție

Nu-i așa că-n nopțile cu dor
“ cele care nu se mai fac dimineți “
tu acolo sus, te lepezi de aripi
și recăpătându-ți vechile mâini
cerni prin sita de nori
o ploaie mărunță, curată
ca să-mi speli mie rănile
și să mi le tămăduiești ?

Scrisoare către moskovite

Moskovite cărlionțate,
cu agrișe-n tărăboanțe,
la vorvoave, azi, în picuri,
să ne umplem de nimicuri;
de armonici, samovoare;
de-aurore boreale;
cazaciok și albi mesteceni;
vutci albastre, să te legeni;
rubășcă trandafiric;
troici veseli, gubernie;
vânători turghenieve;
aburinde, vreo tri hlebe;
fecioare de Samarkande;
junghiere lungi, la glande,
și hrisoave cu chirile,
să ne umple-a noastre zile...

*
* *

Moskovite cărlionțate,
cu agrișe-n tărăboanțe,
iar mi-e dor și dulce chin
de Kremlinul de rubin;
de Esenin din Riazani,
călărind puținii-i ani,
când la Pit, când la Maskva,
dintr-o cărciumă-ntr-alta,
dar de voi mi-e dor păgân,
ca spânjul crescut în sân,
și-aș veni acu, acu:
„Ia, Galina, te liubliu !”

Scrisoare către un prieten

Drag amice, Francois
Villon, de la Franția,
epitaful scris e-un spin
înmuat într-un... rubin,
în bordel cu felinar
afumat, ca un tătar,
m-aruncă-n verde măcriș;
mă făcu vesel derviș...

*
* *

Într-o lume-așa zgâmboară,
mai c-aș vrea să fug de-acasă;
să mă duc și-eu „La țigănci”;
să scap de facturi și bănci
și să tropăi, pe podele,
cu o târfa cu mărgelă,
într-o cărciumă,-n Paris...
Francois, chiar m-ai convins !...

De-atâta învățătură...

Auzind de Kierkegaard,
v-ați urcat cu toți pe gard
și ziceați că Bertrand Russell
stă într-un bordel, la Basel;
că și Nicolai Hartmann
poartă cojoc de cioban,
iar la noi, cel mare, Iorga,
a privatizat și morga;
c-ar avea în ea Pârvani,
și Xenopoli, și Ciorani;
că istoria e moartă –
stă în cui, la voi, pe poartă...

*
* *

George Voica

Doctoranzi cu vântu-n vene,
cu Bastilia-n izmene;
doctorande de cancan –
libidou freudian,
s-a umplut lumea de kobe,
unguente verzi și robe;
de profume roz, Chanel,
Mițe la violoncel;
icre negre, de morun;
havane cât țevi de tun,
că, de-atâția doctoranzi,
nu mai vezi nici Munții Anzi !

*
* *

La noi, însă, în Carpați,
înspre Dunăre, de-o luați,
doctoranzii-au fața pală
și chelia colosală;
doctorandele, și ele,
ce-ți vorbesc de Praxitele,
strigă pe uliți și-n sate:
„Mi-am luat două doctorate !...”

*
* *

De-atâta învățătură,
iar am chef de-o aventură !

În Elada, stând cu Sapho...

În Elada, spartan încă,
stăm cu Sapho pe o stâncă;
răsărise soarele
printre lungi, picioarele;
pielea arsă, arămie,
de Șeherezade,-o mie;
inima-i în mir de crin,
îmi cânta doar mic, lin,
despre lume, despre ani –
trecători leviatani...

*
* *

Și-nspre buzele ei calde,
venea marea, să se scalde,
și de miere ritmi și rime,
cu noiane, o mulțime,
iar ea țâța, să se vadă,
gurii mele-o lăsa pradă;
și umerii, și grumazul...
Și cram... Mihai Viteazul !

Titus Vișeu

În Jurnalul Annei Ahmatova întâlnim aceste rânduri consacrate lui Osip Mandelstam: „era un interlocutor scâpărător. El nu se asculta pe sine și nu-și răspundea sieși, cum face aproape toată lumea astăzi. În conversație se arăta prevenitor, avea replici rapide și foarte variate. Nu l-am auzit niciodată repetându-se și nu l-am văzut niciodată punând să cânte discuri uzate...”

Ahmatova mărturisește că l-a întâlnit pe poet în primăvara anului 1911 – an plin de semnificație pentru afirmarea modernismului poetic rus. Am în vedere formarea grupului „cubo-futurist” al lui Vladimir Maiakovski, David BurliuK, Velimir Hlebnikov și Alexei Krucionîh care se vor considera (conform manifestului publicat în decembrie 1912) reprezentanți unici ai „chipului Timpurilor Noastre”. Căci, nu-i așa, doar „pentru noi sună cornul timpului în arta cuvântului”. Numai că pe „Corabia Contemporaneității” ai cărei timonieri se visau erau îmbarcați deja mulți alți aspiranți la spargerea tiparelor iar alții se pregăteau să urce la bord: supremațiști, luciști, imagiști, constructiviști, etc. etc. ale căror declarații demolatoare le puteți parcurge în liniște citind **Manifestele avangardei ruse** traduse în limba română de confratele Leo Butnaru de la Chișinău, care le și adnotează eficient în ediția de la Tracus Arte (2012).

Între documentele fotografice incluse în carte se află două ce aparțin lui Osip Mandelstam. Sunt două portrete, unul „en face” din tinerețe și altul din profil, reprezentând „ultima fotografie din cazier”. Niciunul nu egalază însă portretul făcut de Anna Ahmatova prietenului și colegului, surprins cu mare tandrețe: „Era un om foarte tânăr, slab, cu un fir de mărgăritar la butonieră, capul dat pe spate și cu gene ajungându-i până la jumătatea obrazilor”. Cine-ar fi bănuit oare atunci care va fi destinul, nemeritat de crud, al aceluia tânăr și frumos bărbat, ce începuse să guste din gloria artei”

Osip Mandelstam

Debutase în 1910 în paginile revistei *Apollon*, publicație ce a găzduit timp de un deceniu opere de marcă ale literaturii ruse, preocupați de o nouă strategie artistică. În acest cadru s-au impus simbolismul și akmeismul rus prin Blok și Belâi, prin Gumiliov și Ahmatova. Editura *Akmé* a încurajat acest proces, un nou curent literar împrumutându-și numele de la titulara casei de editură în care a văzut lumina tiparului, în 1913, primul volum de poeme al lui Osip Mandelstam, intitulat **Piatra**. Scris sub semnul înnoirilor clamate de Nikolai Gumiliov – primul soț al Ahmatovei și care va fi executat în timpul războiului civil de gărzile roșii – volumul făcea dovada unei certe originalități lirice în programul estetic al akmeismului ce se dorea urmaș dar și lichidator al simbolismului, aflat „în cădere”. Apelând la aceeași antologie de texte a lui Leon Butnaru vom cita din manifestul akmeist al lui Gumiliov (1913) această frază: „*Noi nu am fi culezător să-i impunem atomului să se închine lui Dumnezeu, dacă acesta nu ar fi existat în propria lui natură. Dar, simțindu-ne, conștiințându-ne pe noi înșine drept fenomene printre fenomene, devenim părtași ai ritmului universal, receptăm asupra noastră toate acțiunile și, la rândul nostru, influențăm noi înșine.*”

Să ne amintim că omenirea intrase în zodia mecanicii cuantice a lui Max Planck și în era teoriei relativității a lui Einstein iar artele nu puteau să rămână în urmă. „*Dintr-un cumplit, nebun vârtej / eu am crescut ca trestia foșnind*” – va mărturisii poetul în prima sa carte de versuri. Format în cultul marilor înaintași (Pușkin, Lermontov, Tiutcev) invocați nu o dată-n poeme, Mandelstam a avut intuiția necesară înnoirii versului. Chiar și după Revoluția din Octombrie, în condițiile instaurării tot mai autoritare a proletcultismului va refuza să renunțe la convingerile sale artistice. Dovadă paginile din **Tristia** (1922), **Adoua carte** (1923) și **Versuri** (1928).

Un memorial de călătorie, intitulat **Călătorie în Armenia** dovedește apetența pentru cunoașterea lumii, amintindu-i de călătoriile de cândva prin Apusul

Europei (Franța, Italia, Germania și Elveția). Se simțise admirabil în aceste țări și datorită faptului că vorbea limbile locuitorilor lor. După Revoluție avea să se limiteze la utilizarea lor în traduceri din Petrarca, Dante, Racine, Walter Scott, Franz Werfel ori Upton Sinclair... Ahmatova îi va sesiza în **Jurnal** precaritatea materială: „*În fond era lipsit de mijloace de trai. Vași traduceri, vași articole de critică, vași promisiuni. Cu toate opreliștile cenzurii, Osip și-a tipărit în revista Zvezda sfârșitul cărții sale Călătorie în Armenia. Bani din pensie abia-i ajungeau pentru plata chiriei și-a hranei. În vremea aceea Mandelstam se schimbă mult! Devenise greoi, albise, respira cu greutate și-ți dădea impresia unui bătrân (avea patruzeci și doi de ani) dar ochii îi scânteiau ca altădată. Poeziile sale deveneau tot mai frumoase.*”

„E, iată, frig în Europa” exclamă Mandelstam într-un vers, drept care gândul i se scufundă în spații geografice îndepărtate: Roma, Veneția, albastrul Adriaticii, unda Rinului, catedrala Notre Dame de Paris, Tamisa păstrând în sine chipul lui Dickens. Și mai presus de toate – Elada.

Călător prin geografia lumii dar și prin memoria umanității. Mandelstam va cânta libertatea spiritului de a străbate distanțe spațiale și temporale: „*Toiagu-i a mea libertate / și-al vieții mele miez e el*”. Ultima și cea mai tristă călătorie a fost aceea spre lagărul din taigaua unde va continua să scrie la sfârșitul anilor '30 versuri pe scoarța copacilor doborâți.

Să fi avut oare presentimentul unui tragic final atunci când își intitulase – în 1922 – un volum de poezii **Tristia** sau când îi consacra lui André Chénier – o altă victimă a terorii revoluționare dintr-un alt veac – aceste gânduri: „*El a găsit contopirea dintre clasic și romantic (...) Versul romantic presupune explozie, surpriză, caută efect, imprevizibilul acusticii*”. Ce legătură oferă viața între acest imprevizibil al acusticii versurilor și suieratul gloanțelor pe care soldații NKVD le trimiteau spre deținuții lagărelor staliniste în care avea să dispară fără urmă poetul acesta care visa la o ultimă călătorie spre orașul său mult iubit, Petersburg. Orașul său și-al confracților săi numiți Alexandr Blok și Andrei Belîi, Anna Ahmatova și Nikolai Gumiliov, Valeri Briusov și Serghei Esenin...

Drumețul

Eu fricii-i simt de neînvinș jungherul
Sub tainicul 'nălțimilor sobor.
Și-s mulțumit cu rândunici în ceruri,
Și-mi place al clopotnițelor zbor!
Și parcă de când lumea călătoresc prin geruri,
Pe-aproape de prăpăstii, pe pod tremurător,
Un bulgăre de-omăt ascult crescând prin vremuri
Și veșnicii bătând în ceasul pietrelor.
O, dacă-ar fi așa! Dar eu nu-s cel drumeț,
Ajuns din când în când pe foi decolorate,
În mine cântă-n cor tristeți adevărate.
Se-avântă avalanșa pe muntele semeț,
Și sufletu-mi întreg de clinchete vibrează,
Dar muzica nicicum de-abis nu te salvează!
1912

Sfânta Sofia

Sfânta Sofia aici să se oprească
Le porunci Dumnezeu popoarelor și regelui!
Căci după martori oculari, a ei cupolă
În lanțuri prinsă pare de bolta cerului.
Exemplul lui Justinian perpetuu...
Permis-a el a se lua
Coloanc-o sută dintr-un templu
(Cel al Dianei – unicul era!)
Dar ce gândi constructorul cel darnic,
Cel om cu suflet mare și cuget strălucit,
Când așeză abside și înălță, hotarnic,
Exedre, spre-asfințit și răsărit?
Ferice hram scaldându-se-n mulțimi,
Ferestre patruzeci – o glorie-a luminii

Patru arhangheli cată de sus, din înălțimi,
Sub arcul de cupolă – minunăția lumii.
O, sferica zidire-a-nțelepciunii
Va dăinui mereu, peste vecii,
Iar cu a lor suspine serafimii
Nu vor coji patina vopselii aurii.
1917

M-am întors în orașul meu, până la lacrimi știut numai mic
Pân'la vinișoare, până la amigdalele umflate din copilărie.
Te-ai întors aici, înghite, fără scene,
Untura de pește din felinarele leningrădene.
Cunoaște repede ziuca de decembrie ce-apune
Când catranul se-amesteca cu gălbenușu-n spume.
Petersburgule, eu nu vreau încă, nu vreau să mor –
În tine sunt numerele mele de telefon pe care le-ador.
Petersburgule, eu mai am încă adrese, mai am porți
Prin care pot găsi, eu, glasul celor morți.
Pe scara de serviciu eu locuiesc; ochii-mi sunt grei
Și-n tâmplă mă izbește soneria smulsă de la locul ei.
Și toată noaptea aștept oaspeți dragi ca pe niște ghiduși
Să miște lăntșorul împodobitelor uși.
1930

Impresionism

Pictorul ne-a zugrăvit
Al liliacului adânc leșin
Și treptele culorilor se urcă lin
Ca o crustă pe pânza de granit.
El a-nțeleș densitatea uleiului blajin

Vara lui e coagulată sub culoare,
Prin creierul liliachiu – toridă împăcare –
Vară dilatată într-un zăduf deplin.
Și umbra tot mai liliachie
Fluierătura ca și nuiclușă – chibrit care se stinge –
Vei spune: porumbei grași mustind, mustind în sânge
Gătesc bucătarii la bucătărie.
Scrânciobul se lasă ghicit,
Voaletele-s neterminat
Și-n acest haos vesperal, peste toate,
Bărzăunul e stăpân neclintit.
1932

Toiagul

Toiagu-i libertatea mea
Și-al existenței mele miez,
Adevărul poporului aș vrea
Să-mi fie adevăr și sens.
Eu glicii nu m-am închinat;
Toiagul l-am descoperit!
Întâi spre Roma am plecat
Și sufletul mi l-am hrănit.
Dar pe pământul negru, nu,
Niciând zăpezile nu pier –
Străine, ca și ieri, acu',
De-acasă triste zări mă cer.
Omătul s-o topi în vântu-mi,
Cu-a vremii lege-n el răsfrântă;
Bine-a făcut poporul dându-mi
Toiag de drum spre Roma sfântă.
1914

Traduceri de Puiu Brăileanu și Valeriu Bucuroiu

MARIA MARGARETA LABIȘ născută la 23 noiembrie 1938, satul Poiana Mărului, comuna Mălini, județul Baia (azi Suceava). Studii: 1945-1949 – Școala primară Poiana Mărului (tatăl – învățător), 1949-1952 – Școala gimnazială Mălini, 1952-1955 – Liceul de fete Fălticeni (Școala Medic), 1955-1960 – Facultatea de Filologie, Universitatea București, secția Limba Română, 1960-2001 – Profesor limba română, gradul I, cu o vechime în învățământ de 40 de ani, din care 36 de ani la Colegiile „Emil Racoviță” și „Mihai Viteazul” din București, în prezent, pensionară. Consideră că perioada de învățământ cea mai frumoasă a fost cea de țase ani în care a predat la școala din Puchenii Mari (jud. Prahova)

Nicolae Labiș și sora lui, Margareta Labiș

Seniorii literaturii noastre

„În ultima noapte mi-a spus: «N-am fost beat ! N-am căzut singur ! Am fost tras de palton și împins» ”

Florentin Popescu: De câte ori mă gândesc la Nicolae Labiș, mă cuprinde o mare emoție. El a fost poetul de suflet al adolescenței mele și al generației care își regăsea în poeziile lui idealurile și plăcerea lecturii. Astăzi, după aproape 70 de ani de la moartea poetului, cum vedeți dvs. receptarea creației sale de către tinerii zilelor noastre ?

Margareta Labiș: Receptarea operei unui scriitor nu se poate face corect fără o orientare prealabilă în anii de școală. În cazul fratelui meu, poetul Nicolae Labiș, scos din programa școlară în 1990 cu motivația „Labiș să mai aștepte”, receptarea operei și a vieții lui a fost îngăduită pe nedrept. Dar visul poetului „primelor iubiri” și al „luptei cu inerția”, tânărul care la 19 ani a scris poezia „Moartea căprioarei”, s-a transmis la copii și nepoți până în zilele noastre, adevărind afirmația criticului și istoricului literar George Călinescu: „Timpul va da acestui meteor o sclipire mai profundă” („Contemporanul”, 28 noiembrie 1958). În ultimii 30 de ani, interesul pentru cunoașterea vieții și a operei poetului Nicolae Labiș de către tineri, elevi și studenți, s-a concretizat prin numeroase manifestări comemorative, organizate atât în București, cât și în majoritatea județelor țării. Am răspuns întotdeauna solicitărilor, interesată să aflu cum este receptată opera fratelui meu de către cititori. Ascultam cu atenție, vorbeam cu măsură, recitam poeziile fratelui meu, simțind cum în sălile pline de spectatori domnea un aer de tainică vrajă.

Un rol important în receptarea poetului Nicolae Labiș l-au avut profesorii de limba română, care recomandau elevilor, poeziile lui, pentru a fi recitate și, eventual, comentate în cercurile literare. S-a întâmplat ca, după 1990, să nu mai existe în librării volume cu poeziile fratelui meu și, de aceea, unii editori interesați s-au grăbit să publice ediții destinate elevilor. Am ales, în ordinea apariției după 1990, cărțile:

1. „Moartea căprioarei” – Editura Litera Internațional București – Chișinău, colecție inițiată și coordonată de Anotol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, în seria „Biblioteca școlarăului” – este primul volum cu referințe istorico-literare apărut după 1990, în mai multe ediții, în anii următori.

2. În anul 2009, sub egida Jurnalului Național, Editura Minerva a lansat, în colecția „Biblioteca pentru toți”, un volum deosebit, intitulat „Moartea căprioarei”, cu prefața semnată de Răzvan Voncu și referințe critice selectate de Ana D. Munteanu, redactor coordonator.

Aceste două volume au dat posibilitate tinerilor iubitori de poezie să cunoască viața și opera fratelui meu.

Un loc important îl ocupă volumul de 1295 pagini OPERA MAGNA apărut în anul 2013 în editura Lidana din Suceava. Volumul cuprinde creațiile poetului apărute antum și postum, inclusiv manuscrisele păstrate la Muzeul Bucovinei. Ediția îngrijită de N.Cărlan grupează operele astfel: a) poezie, b) proza publicistică, dramaturgie, c) folclor, d) traduceri, e) corespondență. Ediția dovedește strădania muzeografului N.Cărlan de a oferi cititorilor o sursă completă, importantă în cunoașterea creației lui Nicolae Labiș. Dincolo de unele formulări nepotrivite, acest volum își merită pe deplin recunoașterea, alături de numărul important de studii și articole de istorie și critică literară și monografiile semnate de Lucian Raicu, Ion Bălu și Florentin Popescu.

Pe aceeași linie a receptării se înscrie și Festivalul Național de poezie „Nicolae Labiș”, organizat anual la Suceava – Fălticeni și Mălini, ajuns la a 55-a ediție, care, pe lângă concursul de poezie, oferă laureaților și invitaților posibilitatea de a vizita casa memorială „Nicolae Labiș” din Mălini și a se bucura de frumusețea locurilor de la poalele Stânișoarei.

În acest proces al receptării vieții și operei poetului Nicolae Labiș se înscriu și manifestările desfășurate la Muzeul Național al Literaturii Române din București, unde se păstrează tradiția ca în luna decembrie să se organizeze întâlniri comemorative

Ar trebui amintiți toți cei care contribuie la perpetuarea în timp a memoriei poetului Nicolae Labiș: revistele literare, editurile, radioul, televiziunea, bibliotecile, concursurile literare (Drobeta - Turnu Severin, Timișoara, Suceava, București).

La întrebarea: Ce s-ar putea spune în încheierea unei expuneri despre poetul Nicolae Labiș, criticul și istoricul literar Alex Ștefănescu a răspuns: „Nicolae Labiș este un mare poet”.

F.P.: În ceea ce vă privește ați făcut și faceți tot ce vă stă în putință pentru perpetuarea memoriei poetului Nicolae Labiș. De unde a venit această chemare ?

M.L.: Au trecut 67 de ani de când fratele meu, ținut la pat 12 zile într-o carapace de ghips, a murit în cea mai lungă noapte a anului 1956, 21 spre 22 decembrie.

Tot ce am făcut în memoria lui a fost din iubirea firească pentru fratele mai mare, prieten și ocrotitor, din copilărie. În tot ce am întreprins pentru poetul simbol al generației noastre, am fost susținută și de statutul meu de profesor de limba română, care îmi întărea dreptul de a participa la întâlnirile organizate în amintirea lui. Suferința, devenită în timp „dureros de dulce”, mi-a dat o putere nebănuită, mai ales după ce albumul memorial alcătuit cu sprijinul revistei Secolul XX a fost scos din chioșcurile de difuzare. Am fost ajutat să salvez albumele din camionul care le ducea la topire. Ascunzătoarea în care le-am pus a fost descoperită și cărțile rămase au dispărut fără urmă. Această nedreptate, făcută înainte de anii 90, mi-a dat forța de a participa la întâlnirile organizate în capitală și în majoritatea județelor țării (37 din 42 biblioteci județene).

Dumneavoastră, care ați publicat o importantă monografie Nicolae Labiș și ați vorbit la câteva întâlniri comemorative, puteți spune mai mult.

F.P.: În ultimii 30 de ani s-au petrecut multe mutații valorice în poezia românească, dar Nicolae Labiș, numit de Eugen Simion „buzduganul unei generații” (generația 60) a fost menit să-și păstreze locul deschizătorului de drum. Ce ar mai trebui făcut ca „buzduganul” să-și prelungească menirea ?

M.L.: Metafora buzduganului a fost folosită ingenios de criticul literar Eugen Simion pentru a sugera forța talentului și curajul tânărului Labiș de a deschide porțile poeziei îngredite de cenzura proletcultistă a vremii. Așa cum s-a mai spus, poetul Labiș a grăbit orientarea poeziei românești spre valorile clasice universale. După moartea lui s-au produs noi mutații estetice în poezia românească, începând cu primul volum semnat de Nichita Stănescu, care, recunoscând meritul de precursor al poetului Labiș, a semnat pe prima pagină a revistei „Familia” din Oradea următoarea mărturie: „Mă trag din meșterul cuvânt, din meșterul Manole și din meșterul Labiș ca dintr-o trinitate care mi-a pus pe creștet harul”. Concomitent s-au afirmat și alți poeți talentați care au îmbogățit universul liric al literaturii noastre din a doua jumătate a secolului trecut. În ultimile decenii au apărut alte impulsuri menite să orienteze libertatea creației pentru noul val de poeți, adepți ai schimbării cu orice preț. Valoarea oricărei creații ține în primul rând de talent, nu numai de erudiția creatorului. Talentele autentice apar mai rar.

Mă întrebați metaforic ce ar mai putea face „buzduganul” ? Pentru regenerarea poeziei contemporane, sau pentru perpetuarea memoriei poetului Labiș ?

Nu sunt în măsură să dau soluții și de aceea vă răspund tot metaforic:

Poezia fratelui meu „Pasăre albastră”, va zbura mereu pe cerul amintirii.

F.P.: Îndelung comentată, moartea poetului Nicolae Labiș a rămas până astăzi o enigmă. Unii istorici literari, cât și alte persoane interesate, care i-au stat în preajmă, consideră că moartea lui a fost premeditată, iar alții au afirmat că a fost cauzată de un banal accident de tramvai. Dvs. ce credeți ?

M.L.: De câte ori am fost întrebată despre moartea fratelui meu, cuvintele se adunau în biserică amintirii, așteptând cu înfiorare spovedania. Dezvăluirea adevărului, presupune un răspuns amplu, susținut cu argumente convingătoare. Întrucât eu nu eram cu el în seara accidentului, voi reda cuvintele spuse de el pe patul de spital, în ultima noapte a vieții: „Ține minte ! Am fost tras de palton și împins !” și după o scurtă pauză mi-a șoptit: „N-am fost beat ! N-am căzut singur ! Am fost tras de palton și împins !” Aceeași mărturisire a făcut-o și prietenului Portik Imre și lui Florin Mugur.

Tot ce știam atunci, tot ce am aflat mai târziu mi-a întărit convingerea că accidentul care i-a curmat viața nu a fost întâmplător. Prins în „hora morții”, poetul „primelor iubiri” și al „luptei cu inerția” va întinde mereu, spre iubitorii de poezie, „brațele de aer ale clipei duse” ! („Dans”)

F.P.: Festivalul Național de Poezie „Nicolae Labiș”, care se desfășoară în fiecare an la Suceava, Fălticeni și Mălini, este, după cum se știe, cel mai vechi festival literar din țară, inițiat în ideea de a descoperi și promova tinerii poeți aflați la început de drum și de a păstra în actualitate creația poetului Nicolae Labiș. Cinste lor, sucevenilor !

Dar pe plan național, mai larg, ce credeți că s-ar mai putea face pentru ca poetul „Primelor iubiri” să nu intre în conul de umbră al uitării ? Eu cred că s-ar putea institui un premiu național „Nicolae Labiș” pentru cel mai bun volum de poezie al unui tânăr scriitor.

Cine credeți că ar trebui să-l atribuie și cine ar trebui să facă parte din juriu ?

M.L.: Sugestia dumneavoastră, este inclusă de doi ani în regulamentul festivalului sucevean. Vă comunic, orientativ, componența juriului din acest an:

Juriul secțiunii 1 - Cea mai bună carte de poezie apărută în 2022:

- Cassian Maria Spiridon, președinte, directorul revistei Convorbiri literare, președinte al filialei Uniunii Scriitorilor Iași

- Mircea Diaconu - critic literar, prof.univ.dr. - Suceava

- Vasile Spiridon - critic literar, prof.univ.dr. - Bacău

- Simona Modreanu - prof.univ.dr. Iași, director Editura Junimea

- Nichita Danilov - poet și prozator -Iași

- Adrian Dinu Rachieru - critic și istoric literar, prof.univ.dr. Timișoara

Juriul secțiunii 2 - Poezie în manuscris nepublicată:

- Adrian Dinu Rachieru - președinte

- Mircea Diaconu

- Savu Popa

- Vasile Spiridon

Dumneavoastră, în calitate de redactor-șef al unei prestigioase reviste literare puteți face această propunere și altor reviste de profil, cât și filialelor județene ale Uniunii Scriitorilor din România, care pot găsi resurse locale de susținere, în vederea realizării acestei idei.

În ultimii ani Nicolae Labiș s-a publicat în revistele: Bucovina literară – Suceava, Rotonda Valahă – Rm. Vâlcea, Convorbiri literare – Iași, Arena literară – București și Bucureștiul literar și artistic – București.

ION POP (născut la 1 iulie 1941, Mireșu Mare, Maramureș, România) este profesor universitar, teoretician al avangardei literare, poet, critic și istoric literar român.

A deținut diferite funcții administrative, precum decan al Facultății de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj și director al Centrului Cultural Român de la Paris (1990-1993). Cariera literară se caracterizează prin volume de versuri, de critică literară și traduceri, prin numeroase articole publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România. Ion Pop a înființat revista *Echinox*. A condus revista timp de 17 ani (1969-1973 în calitate de redactor-șef, 1973-1986 în calitate de director al publicației), generații de scriitori. **Opera:** A debutat cu versuri în revista *Steaua* (1959). A debutat editorial cu Propunere pentru o fântână, (1966), *Biata mea cumintenie* (1969), Gramatică târzie (1977), *Soarele și uitarea* (1985), *Amânarea generală* (1990), „*Echinox*”. Vocile poeziei, Cluj, Editura Tribuna, 2008. Critică literară în: *Avangardismul poetic românesc* (1969), *Poezia unei generații* (1973), *Transcrieri* (1976), *Nichita Stănescu. Spațiul și măștile poeziei* (1980), *Lucian Blaga, universul liric* (1981), *Lecturi fragmentare* (1983), *Jocul poeziei* (1985), *Avangarda în literatura română* (1990), *A scrie și a fi. Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei* (1993), *Recapitulări* (1995), *Pagini transparente* (1997), *Ore franceze. Ajournement general* (1994). Traduceri: a tradus din Georges Poulet, *Conștiința critică* (1979) și *Jean Starobinski, 1798 emblemele rațiunii*, volum apărut în 1990. Volume colective: a coordonat volumul *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. I-IV (1998-2003), ediție definitivă (2007). Premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1973, 1979, 1985, 2001), Premiul Academiei Române (1985), Ordinul național „Pentru Merit” în grad de Ofițer (1 decembrie 2000) „pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României”.

Don Pop

Seniorii literaturii noastre

„Am cercetat avangarda fără să fiu avangardist...”

Florentin Popescu: *Sunteți o personalitate culturală atât de cunoscută și de apreciată încât, recunosc, de câțiva ani mi-am dorit să vă abordez și – iată – abia acum îndrăznesc s-o fac. Aș vrea să începem convorbirea noastră cu câteva detalii biografice (de negăsit prin dicționare și cărți, acolo unde sunteți prezent).*

Așadar, ce amintiri din copilărie au rămas de neuitat în memoria Dvs. ?

Ion Pop: Amintirile mele din copilărie nu sunt decât în mod punctual „epice”, adică rețin nu atât întâmplări de povestit cu sau fără talent narativ, cât amprente afective, rămase vii până în ziua de azi. Lumea în care m-am născut-o familie de țărani - acum la marginea trasată administrativ a Maramureșului, ține mai degrabă de zona Codrului, a Chioarului, adică aproape de actualul județ Sălaj, și la vreo treizeci de kilometri de Baia Mare, pe linia ferată către Cluj și nu departe de malul Someșului. Am apucat să trăiesc într-un univers înscris încă în tipare tradiționale. În afară de batoza ce treiera grâu în miez de vară, mașinile agricole nu înlocuiseră lucrul pe câmp al țărănilor, pământul se ara cu plugul tras de vite, se săpa porumbul fir cu fir, iarba și se cosca, se mai secera grâu, de calendarul agricol moștenit depindea totul. Se țesea în casă pânza pentru cămăși, femeile torceau de pe fuse caierele de cânepă și de lână, cânepa era topită în apa râului din apropiere, se melița la umbra nucului bătrân din spatele casei, se „desfăca”, toamna, porumbul și se „băteau” discurile de floarea soarelui. Am apucat să mă păzesc vacile pe câmp ori lângă pădurea înflorită, primăvara, cu ghiocei și narcise albe, să fac, toamna, cu prietenii de aceeași vârstă, foc ca să coacem cartofii ce mai rămăseseră neculeși. Pe cerul primăverii se mai auzeau țipând cocorii în triunghiuri negre, era plin de cuiubuzi de rândunici în grajdul de vite și sub streșini de case... După truda din zori până noaptea a părinților și bunicilor (i-am cunoscut doar pe cei din spre tată), venea și câte o sărbătoare, de Paști lumea se aduna în zori – tradiție greco-catolică - în curtea bisericii, cu coșurile cu bucate frumos împodobite și cu lumânări mari, de Crăciun mergeam, ca toți copiii, la colindat, răsplătiți cu colăcei, mere și nuci – banii nu erau încă la modă... Un taraf de țigani foarte talentați cânta la hora duminicală din șurile frumos aranjate, am fost adesea la nunțile la care ai mei erau nași... Pe scurt, am avut șansa să mai prind o lume încă firească așezată în rosturile ei. Numai că am avut parte și de grave momente de cumpănă, pricinuite de instalarea agresivă a regimului comunist. De altfel, prima mea amintire datează de pe când aveam vreo trei ani și jumătate, adică în toamna anului 1944, când ne-au „bântălit”, adică au venit peste noi rușii. Eram în brațele bunicului înconjurat, în mica bucătărie de vară, de ofițeri (printre ei și o femeie cu bască roșie), care îndreptau un pistol spre el, cerând băutură, cum am aflat mai târziu. Mi s-a apus că femeile casei, mama și bunica se refugiaseră în codru de frica soldaților sovietici... Fiind oameni mai înstăriți, ai mei au avut cel mai mult de suferit, de povara cotelor obligatorii către stat, depășind cu mult posibilitățile lor, până la persecuțiile care au culminat cu întemnițarea în toamna anului 1952 a bunicului declarat „chiabur”, - urma să petreacă fără nicio vină trei ani în închisoarea din Oradea, cu confiscarea întregii averi. Urmările pentru elevul care eram (am făcut cele patru clase primare între anii 1948-1952), au fost ridicarea cravatei de pionier, deși eram printre elevii cei mai buni la învățătură, cu interdicția de a continua clasele gimnaziale. O situație dramatică pentru părinții care fuseseră obligați să plece din casa părintească, fiind găzduiți de niște fini din sat, și care, la decizia mamei, au luat drumul spre Cluj, unde am fost primiți, vreme de doi

ani, în bucătăria unor nași originari tot din Mireșu Mare, - din familia notarului comunal de dinainte de război... Așa se face că am ajuns, totuși, la „școlile cele mari”, putând afișa o „origine socială sănătoasă”, căci părinții s-au angajat ca modești muncitori, tata pe un șantier de construcții, mama ca bucătăreasă la cantina Sfatului Popular Regional... Reîncepeam, cu întârziere, școala, abia 1 decembrie '52, cu toate emoțiile, stângăciile și timiditățile provocate de noul mediu...

FP: *Venind la Cluj ați descoperit, desigur, o altă lume decât cea din Maramureșul natal. Care era, pe atunci, condiția unui elev venit din provincie? Cum era el primit de profesori, de colegii orașeni, de lumea clujeană în general?*

IP: Da, era o cu totul altă lume. Ajunsesem, după șase ore cu trenul personal dinspre Baia Mare, însoțit de bunica rămasă singură, sub luminile orașului, care m-au impresionat din prima clipă, după lumina lămpii cu petrol de la țară. Vă puteți imagina, apoi, cum a apărut în fața profesorilor și elevilor din școala clujeană un băiețel de unsprezece ani îmbrăcat în haine de stofă țesută în casă, cu pălărie, cu pantalonii bufanți ieșiți din modă... Am avut, însă, profesori înțelegători, o tânără profesoară de rusă trecuse și ea - cum mi-a mărturisit într-o zi - prin șocuri asemănătoare. M-am integrat, însă, destul de repede în clasă, mi-am făcut prieteni buni, am luat și note mari... Un singur dascăl, cel de Desen, m-a privit mereu cu un dispreț evident de domn ce se uita foarte de sus la țărănușul care eram...

FP: *Ce prieteni v-ați făcut? Ce prietenii din acea vreme au rezistat timpului?*

IP: Adevărate prietenii, rămase vii până astăzi, au fost de cele din anii (1955-1959), petrecuți la Liceul de băieți care vrea să se numească „Emil Racoviță”, de mare reputație, fiindcă mai avea un număr de profesori de la fostul Seminar Pedagogic Universitar, mai vechea lui denumire. Printre ei, excelentul Vasile Scurtu, sătmărean de origine, cu cercetări de folclor și de lingvist, premiat și de Academie pentru o cercetare onomastică (după ce făcuse câțiva ani de Canal...). Apoi, Constantin Popescu, dascăl eminent de franceză, cu diplomă de Sorbona... Iar la Latină, Doamna Margareta Stanciu, mama prietenului meu, coleg de clasă, Virgil Stanciu... Ne-am găsit repede câțiva „afini”, interesați de literatură, cu care am format, nu fără mândrie, „grupul celor patru”, adică Bill Stanciu, Gheorghe Săsărman, Ion Horotan și cu mine, care am și „publicat” câteva încercări scriitoricești într-o revistă manufacturată de cel dintâi, numită *Mozaic*... Primii doi sunt astăzi nume cunoscute, Ion Horotan a publicat și el o plachetă de versuri, dar rămas profesor de liceu la Cluj și, din păcate, a murit devreme. Alți prieteni, orientați spre științele pozitive, m-au introdus în lumea Operei, pe care o frecventez pasionat încă din acei ani. Am avut și norocul să ne fie dascăl de filosofie o minunată Doamnă David, care ne-a pus în mână *Discursul asupra metodei* al lui Descartes și a organizat audii de muzică clasică - de pildă dublul concert de Bach, cu Enescu și Menuhin... Cu prietenii din liceu, câțiva au mai rămas în viață și în țară, mă întâlnesc de la o vreme o dată pe lună, la o masă comună...

FP: *Ce resorturi interioare sau ce îndemnuri venite din afară v-au determinat să urmați Filologia și nu o altă facultate? De ce?*

IP: Aceste „resorturi” au început să funcționeze mai ales în ultimele două clase de liceu, când am avut repere însemnate în profesorii pe care i-am amintit. M-am înscris și la Cercul de literatură de la Palatul Pionierilor din Cluj, dar acolo modelele ce ni se dădeau erau cele

școlărești, foarte cuminiți. Am început să scriu și eu, așadar, cu ecouri din Alecsandri, Coșbuc, Eminescu, Topîrceanu... Până la încheierea studiilor liceale, am avut, iarăși, șansa să-l cunosc pe Gheorghe Grigurcu, colaborator al elegantei reviste *Steaua*, care mi-a pus în mână câteva dintre „edițiile definitive” da la Fundațiile Regale, printre care Argezi, Bacovia, Blaga, Voiculescu, Adrian Maniu... Dar și, între alții, Esenin în traducerea lui G. Lesnea. Citisem și antologia *Din lirica universală* a lui Blaga, din 1957, desigur și *Faust* al său, iar din, mai ales biblioteca foarte bogată a profesorului Virgil Stanciu, tatăl colegului meu, am putut împrumuta cărți fundamentale pentru cultura mea, literară și nu numai. Din biblioteca profesorului Scurtu am citit și *Istoria literaturii române* a lui G. Călinescu... Am putut debuta, astfel, în mai 1959, în excelența revistă amintită, numai că dintre cele vreo cinci poezii s-a ales doar una, intitulată *Măinile lor*, și dedicată „luptătorilor revoluționari din 1917”, altminteri mai degrabă sentimentală, ca laudă a oamenilor simpli. Se înțelege că, pornit pe acest drum, nu puteam opta mai potrivit decât pentru Facultatea de Filologie a Universității clujene, unde am urmat, vreme de cinci ani, secția de Română pură, cu un singur semestru, facultativ, de Franceză... Acum pot regreta că n-am ales o secție dublată și de o altă limbă, străină, fiindcă în particular n-am făcut decât niște ore de germană, iar cele de engleză n-au reușit să mă atragă... Pentru științele așa-zis pozitive, n-am avut niciodată vreo înclinație.

FP: *Care era atmosfera din facultate? Ați frecventat cercuri și cenacluri literare înainte de „Echinox”? Care au fost (dacă au fost) acelea?*

IP: Vă puteți imagina că între anii 1959-1964, atmosfera din Facultate nu putea fi prea luminoasă. Am făcut, inevitabil, și cursuri de Economic politică și Socialism științific, destul „învățământ politic”, dar am avut, din fericire și câțiva dascăli foarte buni, precum Iosif Pervain, cunosător exhaustiv al Școlii Ardelene, Mircea Zăciu, în anul al patrulea, când a predat literatura română interbelică, Ion Vlad, la Teoria literaturii, Leon Baconski, pentru literatura contemporană. Programa era încă destul de restrictivă, însă despre marile nume de scriitori români am aflat destule lucruri esențiale, în ciuda cenzurării sau interdicțiilor unor mari opere, pe care le procuram, totuși, pe căi ocolite. Începea, în 1964, micul dezgheț ideologic - „Declarația din Aprilie”, de pildă - începeau să fie repuși în circulație, încă în ediții trunchiate, Blaga, Barbu, Pillat, Voiculescu... Se făceau și traduceri importante din poezia universală și din câțiva mari prozatori și dramaturgi europoeti și americani.

FP: *Între 1969 și 1983 ați condus revista „Echinox” - un moment important din istoria literară contemporană. V-aș ruga să ne vorbiți despre această revistă (obiective, direcții urmate, colaboratori care s-au afirmat prin paginile ei etc. !)*

Frecventarea cenaclurilor era la modă - cel din jurul revistei Tribuna, la Filiala Uniunii Scriitorilor, la Casa de cultură a studenților. Fiind reținut încă de la terminarea studiilor ca preparator, apoi asistent la Catedra de literatură română, am îndrumat eu însumi un cenaclu literar al Facultății, apoi cenaclul „Echinox”, cu începuturi neoromantice în „subpământ” care era crama de la restaurantul „Metropol”, zisă mai apoi „a lui Mongolu - acesta, Remus Pop, fiind atunci șeful aceluși spațiu, după ce activase ca instructor de formații culturale studentești. O vreme a prietenilor luminoase între tinerii care eram, gata să facem mari isprăvi culturale.

(continuare în pag. 12)

Pagini realizate de Florentin Popescu

“Am cercetat avangarda fără să fiu avangardist...”

(urmare din pagina 11)

Am mărturisit în mai multe rânduri că revista *Echinox*, întemeiată exclusiv de studenți, a fost un moment esențial, chiar decisiv pentru viața mea. A apărut în decembrie 1968, într-o formulă trilingvă, cuprinzând și pagini în maghiară și germană, paralel cu alte periodice studențești – *Alma Mater/Dialog* la Iași, *Forum studențesc* la Timișoara... Că destinderea ideologică amintită era foarte relativă, s-a dovedit imediat: în nr. 1 din *Echinox* (la care am colaborat și eu cu o pagină despre avangarda românească), a fost publicată și o traducere din Heidegger (*Ce este filosofia?*), care a alertat cenzura și organele de partid ale Universității, care l-au și sancționat pe studentul Eugen Uricaru, primul redactor-șef, cu destituirea, fiind coborât pe poziția de redactor șef adjunct. La cererea tinerilor redactori, care frecventau și cenaclul universitar, și, desigur, cu aprobarea forurilor academice din acel moment, am preluat eu conducerea revistei, de la numărul 2, din februarie 1969. S-a considerat că un cadru didactic, fie și tânăr, ar fi mai matur decât studentul iresponsabil, care a făcut, nu-i așa, o gafă ideologică, eu fiind în acel moment și secretar cultural al Asociației Studenților din Facultatea de Filologie. În afară de micul decalaj temporar, viața revistei noastre a continuat firesc, într-o atmosferă de colegialitate foarte încurajatoare și cu un spirit critic foarte atent la selectarea textelor propuse spre tipărire. Când am fost eu redactor-șef al *Echinox*-ului, acest spirit critic a fost mereu cultivat, sub semnul unei „prieteni exigente”, cum i-am spus, adică fără concesii motivate de relațiile dintre membrii redacției ori de cele cu colaboratorii. Publicația s-a numit de la început „revistă studențească de cultură” și a chiar urmat acest obiectiv de (re)construcție culturală, deschisă deopotrivă spre generațiile precedente (am avut colaborări ale unor personalități de prim-plan ale literaturii române), și spre noii veniți. Am considerat revista ca fiind în primul rând un atelier de ucenicie literară, cu o disciplină liber consimțită și sub semnul unei etici a scrisului la care n-am renunțat niciodată. A fost, mai întâi, promoția reprezentată de poeți de mare talent ca Adrian Popescu, Ion Mircea, Dinu Flămând, Horia Bădescu, Aurel Șarobetea, Mariana Bojan, Octavian Soviany, Dan Damaschin, Andrei Zanca, situabili printre „neomoderniștii” care încheie de fapt această vârstă lirică. Dintre prozatori, primul nume de menționat este Eugen Uricaru, recunoscut astăzi ca prozator de primă mână, apoi Marcel Constantin Runcanu, dispărut, din nefericire prea devreme, Ioan Radin-Peianov, Mircea Ghițulescu... Între criticii de mari promisiuni l-am avut pe Petru Poantă, Olimpia Radu (care a plecat și ea mult prea devreme dintre noi), Nicolae Oprea, Ion Marcoș, Ion Simuț, Constantin Hârlav... În paginile maghiare au scris consistent poeți ca Balla Zsófia, Szocs Géza, Némethi Rudolf, critici ca Gaal György și Egyed Peter, iar în cele de limbă germană Franz Hodjak, Werner Sollner, Berndt Kolf, criticul Peter Motzan... Le-a urmat promoția anilor '80, ilustrată major de nume ca Ion Mureșan, Aurel Pantea, Ioan Moldovan, Mircea Petean, Marta Petreu, Ion Cristofor, Ruxandra Cesereanu, Letiția Ilea, dintre poeți, iar din lista prozatorilor nu pot lipsi Ioan Groșan, Alexandru Vlad, Ovidiu Pecican, apoi critici precum Al. Cistelec, Virgil Podoabă, Corin Braga, Ștefan Borbely, Iulian Boldea... Însă scriitorii formați în „atelierul *Echinox*” sunt mult mai numeroși. Li se adaugă nume din domeniul istoriei, filosofiei - Andrei Marga, Ioan-Aurel Pop, Ion Maxim Danciu, Aurel Codoban... Gruparea „*Echinox*” a fost, așadar, mai mult o școală literară, n-a avut un program teoretic, ci a afirmat de la început o voință de construcție culturală chemată să pună la lucru talentele cele mai strălucite dintre studenții clujeni. Și cred că a reușit, „echinoxii” au fost și sunt prezenți în miezul vieții literare și intelectuale românești din ultimele cinci decenii și mai bine, - revista există și astăzi, continuată de alți tineri...

În ce mă privește, am condus revista ca redactor-șef până în 1973, când am plecat în Franța ca asistent asociat la Universitatea Sorbonne Nouvelle - Paris 3, predând ștafeta lui Marian Papahagi, întors de la studiile de la Roma, căruiua i s-a alăturat în 1972 Ion Vartic. În absență, am fost onorat cu titlul, mai mult decorativ, desigur, de „director”, rămas și după 1976, când am revenit acasă. Iar în iunie 1983 am fost „eliberat din funcție”, de fapt dați afară toți trei, cu diplome de merit ipocrite: nu convenea, de fapt, independența de spirit a grupării, începea „deceniul satanic” al dictaturii lui Ceaușescu... Este anul în care a fost desființat și bucureșteanul Cenaclu de Luni. Fără îngâmări zadarnice, cred că pot spune că gruparea „*Echinox*” a marcat o epocă literară, iar calificativul „echinoxist” a și intrat în vocabularul critic curent. Într-o vreme de constrângeri ale cenzurii, de mari presiuni ideologice, am reușit să păstrăm o oază de luminozitate intelectuală, de libertate interioară, iar „efectul *Echinox*”, evocat frumos de Petru Poantă într-o

carte, a fost dintre cele mai benefice pentru acei ani. Însemnată mi se pare și deschiderea sa multiculturală spre cele trei limbi al Transilvaniei, care a condus la o mai bună cunoaștere a scrisului tânăr din acest spațiu românesc.

F.P.: „*Echinox*” a fost (nu știu dacă mai este și astăzi) o școală a poeziei de calitate. Enumerați, vă rog, câteva nume de autori care își datorează cariera literară „*Echinoxului*”...

I.P.: După „eliberarea” noastră, a celor trei, conducerea revistei a fost preluată de profesorul Aurel Codoban, care a deplasat accentul spre escistică, fără a neglija, însă scrisul literar, iar după Decembrie 1989, e de notat mai ales perioada când au fost la direcția ei Corin Braga și Ștefan Borbely, când interesul pentru poezie a fost mai redus, revista excelând, în schimb, în estetica și cercetarea literară de performanță. A venit la rând Horea Poenar, cu o politică literară mai destinsă, de tendința „postmodernă”, urmat de Rareș Moldovan... Fără îndoială, o școală de poezie a fost *Echinox*-ul mai ales în perioada 1968-1983. Când se fac bilanțuri critice, poeții „echinoxii”, clasificați astfel au fost mai ales cei din promoția „neomodernistă” și cei ai generației '80, deja amintiți. Dar nume ca Vlad Moldovan, Andrei Doboș, Ștefan Manasia sunt ale unor poeți de vârstă mai tânără, înscrși și ei printre numele notorii ale poeziei românești mai recente.

F.P.: De la poezie (cu care ați debutat în literatură) treptat-treptat ați „glisat”, ca să zic așa, către critică. Iar „*Avangardismul românesc*” este o carte de referință nu numai în bibliografia personală, ci și în cea literară națională. Care au fost resorturile ce v-au îndreptat atenția către avangardism? Socoliți că, la ora actuală, avem poeți care își pot înscrie numele, cu onoare, printre avangardiștii europeni? Dacă Da, care ar fi aceia (exemple)?

I.P.: Într-adevăr, după debutul cu poezie (vezi *Propuneri pentru o fântână*, 1966), apoi *Biata mea cuminenie*, din 1969), am „glisat”, cum ziceți, spre critică. A fost firesc, fiindcă eram dascăl la Filologie, unde predam mai ales poezie și curentele literare interbelice, dar și cursuri speciale de critică literară ori consacrate unor poeți ca Blaga, Nichita Stănescu, Avangarda, Gellu Naum. Istoricul și criticul literar a intrat, prin urmare, inevitabil într-un fel de competiție cu poetul. A întârziat mult și a treia mea carte de versuri, *Gramatică târzie*, uitați vreo cinci ani la Editura Cartea Românească, apoi aparițiile poetului au fost ceva mai rare decât ale cărților de critică. Rezultatul a fost că și cititorii mei specializați au avut în atenția mai ales scrisul meu de interpret al literaturii. *Avangardismul poetic românesc*, primul studiu de (relativă) sinteză de la noi dedicat acestei mișcări, a apărut în același an cu *Biata mea cuminenie*, titlu pe care-l voiam un fel de replică la nonconformismul avangardist, nu lipsită de un pigment (auto)ironic. Fapt este că, zisa „cuminenie” a fost cam abuziv citită sub un accent cumva peiorativ, intrigând tocmai diferența de abordare a fenomenului literar avangardist, iconoclast prin definiție, deloc „cuminte”. Alesesem, însă, tema de cercetare avangardistă de pe o listă propusă pentru tezele de licență de profesorul Mircea Zăciu, adică *Opera lui Ilarie Voronca*, nume ce-mi atrăsese atenția prin câteva lecturi și mă îndemna la o abordare mai aprofundată. Poate că și temperamentul meu mai echilibrat a fost provocat la o necesară sfidare, căci, intrând mai adânc pe terenul frondei avangardiste, subiectul a început să mă pasioneze, oarecum compensator. Am cercetat, deci, avangarda fără să fiu și militant avangardist... Am învățat, totuși, mult și ca poet de pe urma frecventării mediului avangardist, devenind mult mai atent și la pericolul convențiilor literare, conștientizate adesea ironic în scrisul meu de după 1969. Trecând anii, am reluat subiectul în sinteza *Avangarda în literatura a română*, publicată în 1990, reeditată de două ori de atunci, apoi în alte studii pe aceeași temă. Dar m-a interesat și actualitatea literară, drept care am scris *Poezia unei generații* (1973), tot o primă încercare de a construi o imagine de ansamblu (cu secvențe dedicate doar poeziei a zece autori, care va fi definitorie pentru „neomodernismul” anilor '60). Lipsescu, desigur, câteva nume importante, ca Leonid Dimov, Mircea Ivănescu și Ileana Mălăncioiu, dar a fost totuși o tentativă de situare a noii generații sub semnul „luptei cu inerția”, cum ziceam atunci, cu o formulă a lui Nicolae Labiș, sugerând, desigur, respingerea convențiilor și poncifelor poeziei „realist-socialiste”. „Ora (încă) actuală” a poeziei românești de avangardă a fost superlativ marcată de un autor ca Gellu Naum, poetul de talie europeană, cu mari ecouri în scrisul tinerilor, dar de atunci încoace cred că putem vorbi doar despre soi de „neoavangardism”, de ecou suprarealist, la poeți ca Sebastian Reichmann și Dan Stanciu.

F.P.: La ora actuală, după atâtea decenii de experiență literară, cum ați vrea să vă rețină istoria literaturii, poet sau critic? Ori amândouă în egală măsură?

I.P.: Dacă istoria literaturii va binevoi să mă rețină, ideală ar fi, desigur, „egala măsură”. Ca istoric și critic literar am scris, totuși, - și o spun fără înfumurări inestetice - câteva cărți care se pare că contează, cât de cât, în peisajul cu soluri atât de nesigure al criticii noastre, care mai au, din păcate, destul de dese alunecări și... subsoluri. Studiile despre avangardă, cele patru monografii dedicate lui Blaga, Nichita Stănescu, Voronca și Gellu Naum, *Jocul poeziei*, și, mai ales, *Poezia românească neomodernistă*, s-ar părea că stau încă în picioare. Altminteri, comentariul critic, „parazitar” pe spinarea operelor, cum s-a afirmat cândva, e mai puțin durabil decât poezia. Așadar, poezia ar fi o dovadă ceva mai convingătoare că ai existat... În ce mă privește, am, în anii târzi de acum, o anumită satisfacție că versurile mele, mai ales o dată cu *Elegii în ofensivă* din 2003, urmate de *Litere și albine* (2010), *În fața mării* (2011), *Casa scârilor* (2015), *Lista de așteptare* (2019) și, foarte recent, *Proba focului* (2023), au reușit (au observat-o alții) să ajungă aproape în același timp la o linie de sosire cu critica concurentă. Asta nu înseamnă, desigur, că aș avea o conștiință hiperbolică, cu totul nerealistă, a rezistenței în timp, nu doar a modestului meu scris poetic ci, în general a poeziei, grav marginalizată acum, prea puțin citită în lumea noastră din ce în ce mai puțin atentă la valorile spiritului, la faptul miraculos că există, cu bunele și relele vremurilor. Se preferă, cum vedem mereu, „pâinea și ciroul”...

F.P.: Ce părere aveți despre viața literară de azi, în comparație cu cea de dinainte de 1989? Am impresia că și printre scriitori (ca și prin alte categorii sociale) s-a instalat un fel de alienare, de înstrăinare, în dauna unei solidarități care ar fi, poate benefică, în condițiile în care autoritățile pun preț prea mic pe cultură. Mă înșel?

I.P.: Impresia dv. este, cred, foarte exactă. Cece ce s-a numit „viață literară” n-a fost mai niciodată foarte senină („genus irritabile vatum”, vorba anticului Horațiu!), însă în actualitatea imediată ea este poate mai afectată decât oricând de „alienare, înstrăinare, în dauna solidarității”. Înainte de 1989, sub cenzurile comuniste de tot soiul, scriitorii autentici erau ca și obligați să se solidarizeze, cel puțin prin încercările, dificile desigur, de a spune niște adevăruri în care credeau. Dacă fenomenul disidenței și al opoziției manifeste n-a fost prea evident la noi în acea vreme, scrisul celor mai lucizi și exigenți dintre literați căuta, fie și pe căile ocolite ale metaforei, simbolului, parabolei, să sugereze niște adevăruri incomode pentru regimul opresiv, iar un nucleu important, „liberal” al Uniunii Scriitorilor a avut curajul unor dezbateri critice legate de condiția scriitorului și a literaturii. S-a văzut, însă, și atunci că a funcționat și conformismul și supunerea nedemnă a altora față de dictatură... După Decembrie '89, s-a produs o schimbare radicală a statutului scriitorului în societate. Din poziția oarecum centrală pe care o deținuse, mai întâi încurajat din rațiuni propagandistice de către regim, scriitorul fost deplasat spre margini; de unde înainte literatura era, în lipsa altor mijloace de comunicare cu lumea, un canal însemnat, căutat de publicul larg (vezi cozile la apariția unui roman ori a unui volum de versuri mai „curajos”), după ce libertatea de exprimare și de informare a devenit evasivotală, atenția generală s-a îndreptat spre televiziune, apoi spre internet, în contextul progresului extraordinar al tehnologiilor IT. A scăzut dramatic și numărul cititorilor, s-au redus drastic tirajele cărților de autori români, iar revistele literare încă subvenționate sunt destul de puțin citite. Conflictuale concurențele cu Uniunea Scriitorilor, cu nesfârșite procese și incriminări, au deteriorat mult și zisa „solidaritate”, încât astăzi funcționează, din păcate, nu număr de „biserițe” care fragmentează pericolos viața literară și a literaturii. Fragmentarea cauzată de comunism a societății continuă să aibă efecte nefaste. Nu-i vorba că, așa cum s-a observat de câteva voci care contează, sentimentul solidarității n-a fost mai niciodată caracteristic pentru societatea românească, manifestându-se doar în momente dramatice, de cumpănă a istoriei...

F.P.: Ce altă întrebare v-ați fi așteptat să vă pun și n-am formulat-o? Vă rog să o puneți Dvs. și, bineînțeles, să și răspundeți la ea...

I.P.: O întrebare pe care mi-o tot pun a fost de foarte multă vreme formulată de Cicero, la adresa conspiraționistului Catilina: „Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra?” - „Cât timp vei mai abuza, Catilina, de răbdarea noastră?” Penibila mediocritate a oamenilor politici ai momentului, politica culturală cu consecințe grave asupra prezentului și viitorului țării, ar trebui amendată încă și încă o dată...

F.P.: Vă mulțumesc și vă invit să colaborați și la revista noastră, care se bucură de bune aprecieri, mai ales pe Internet...

I.P.: Vă mulțumesc și eu și pentru întrebări și pentru invitație.

Viața în fișe de roman

Vasile Szolga

Coincidențe

Se prosteau și umblau fără nici un țel, prin micul orașel. Băuseră câteva beri și aveau poftă de cheful, în continuare. Ajunseră într-un cartier, unde nu mai fuseseră. Aici, o firmă anemică arăta că este un fel de local, sau birt, în care pe lângă băutura poți să-ți afli trecutul și viitorul, iar dacă nu-ți convenea, puteai să-ți petreci clipa în compania unei băuturi de vis. Reclama era interesantă și de cum văzură firma, se îndreptară amândoi, și intrară. Îi întâmpină o atmosferă plină de fum de țigară, într-o semiobscuritate prin care văzură câteva mese ocupate de niște clienți întârziați.

Căutără o masă liberă și, într-un colț, chiar găsiră una. Se așezară zgomotos, doar erau plini de chef, chemară pe cineva să-i servească. Apăru o duduiță nostimă. Pentru început, cerură un rând de bere apoi, dacă se poate, să li se afle trecutul și, eventual, viitorul. Și răsără tare. Ceilalți clienți însă nu părură că îi bagă în seamă.

După ce fata aduse berea și ei goliră jumătate de pahar, la masa lor se așeză o femeie mai în vârstă care părea chiar bătrână. Nu-i vedeau prea bine fața, rămasă în semiîntineric. Mai întâi, apucă mâna lui Dinu, se uită câteva minute în palma acestuia, și-i spuse:

– Dumneata ești bolnav de o boală care peste puțin timp se va agrava și vei avea de suferit destul de mult, dar vei scăpa până la urmă. Dinu râse de această veste, doar se simțea în putere și mai făcea și sport, apoi mai luă o gură de bere.

Pe urmă femeia luă mâna lui Sorin și se uită în palma lui. Nici nu apucă bine palma și imediat îi dădu drumul, spunând cu o voce care parcă îi tremura:

– Dumneata ești blestemat. Ai o putere care face ca, dacă gândești rău despre cineva, acela va păți necazuri mari. Amintește-ți de momentele care ți s-au părut coincidențe. Pe viitor să gândești numai bine despre oricine și orice, și să te retragi undeva, unde să nu poți face rău altora.

Răseră amândoi de cele spuse de bătrână și, când se dumiriră, ea deja se ridicase de la masă, și nu o mai văzură.

Mai băură câteva beri, apoi plecară. Se despărțiră, și fiecare își văzu de drumul lui.

Dimineța, încă mahmur, Sorin își aduse aminte de ce-i spusese bătrâna în acea cărciumoară și începu să-și rememoreze unele din întâmplările trăite.

De multe ori își pusese și el întrebarea: oare erau doar coincidențe, sau chiar acele lucruri se întâmplau datorită lui și, mai ales, datorită gândurilor lui ?

Atunci își aduse aminte de două întâmplări petrecute în copilărie, și se îngrozi la gândul că, într-adevăr, avea puterea să aducă răul asupra celor pe care îi ura. Când era puști, se bătuse cu un altul, așa cum se întâmplă printre copii, primise câțiva pumni, dar dăduse și el câțiva. După un anumit timp, fratele aceluia făcu peritonită și muri de septicemie. În sfârșit, o altă întâmplare îi reveni în minte, și anume: un țăran de prin partea locului veni în oraș și își lăsă bicicleta în curtea lor (locul fusese cândva un han), pentru a se mișca mai ușor prin aglomerație. El luă bicicleta și se plimbă cu ea prin marea curte a locuinței, în care se aflau alte câteva familii. Unul din locatari, un bărbat în vârstă, îl pârî proprietarului bicicletei că i-a folosit-o. Atunci, la blestemat pe acel bătrân și, nu după mult timp, acestuia a trebuit să i se amputeze laba piciorului – avea gută cum se spunea pe atunci - apoi piciorul întreg și, la urmă, muri. Mai recent, avusese și alte experiențe: treaba pornise de la faptul că certat, pe nedrept, de unul din profesori, îl ură și chiar îi dori să pătească ceva. După un anumit timp, profesorul făcu un atac de cord și muri, în baie, acasă la el. Nu băgă de seamă acest fapt. Era doar o coincidență, dar când un alt profesor îl certă, îi dori să dispară din viața lui. Apoi, într-adevăr, acesta nu mai veni la școală și, după un timp, află că murise de un cancer galopant.

Nici nu îndrăznea să se mai gândească la faptul că ar fi putut fi și alte întâmplări, de care el nu aflase.

Speriat de cele spuse de bătrâna din acea cărciumoară, se îmbracă degrabă și porni spre local, să mai stea de vorbă cu ea. Dar degeaba căută, aproape sistematic, nu mai găsi nici firma și nici localul unde fuseseră cu o noapte mai înainte. Îi telefonă lui Dinu, dar acesta, și el mahmur încă, îi spuse că nu ținea minte ce li se întâmplase în noaptea precedentă, decât faptul că făcuseră un chef și era mulțumit că ajunsese acasă întreg. Despre locul tavernei nu-și mai aducea aminte pe unde era.

Măhnit, se întorcea acasă abătut, când în colțul străzii unde locuia, o bătrână cerșetoare întinzând mâna, i se adresă:

– Fii bun cu o bătrână nevoiașă și ajută-mă cu ce poți, și eu voi face să ieși de sub blestemul pe care-l porți după tine.

Preocupat de gândurile lui, mai întâi nu percepu cele spuse de cerșetoare, ci băgă mâna, mașinal, în buzunar și scoase un pumn de bancnote - și pași mai departe. Apoi, dându-si seama de cele spuse de bătrâna cerșetoare, se întoarse, dar în colțul străzii nu se afla nimeni, iar strada era pustie.

Atât pot să vă spun

Încerc să-mi închipui, trimițând iscoadele

imaginației cu peste 30 de ani în urmă, cum îi vor fi strălucit în priviri, la începuturi, luminițele ademenitoare cu care își îmbie interlocutorii la destăinuire. Și cum vor fi aromat dialogul aburii primelor cești cu ceai învolburând rostiri încărcate de emoții în fața camerei de luat vederi, de altfel pretext jurnalistic de invidiat, ce avea să devină mai târziu emblematic pentru întâlniri de neuit. Mai mult chiar, încerc a-mi închipui reacția primilor telespectatori la întâlnirea cu dezinvoltura, naturalitatea și curiozitatea unui om pornit să cucerească inefabilul din semeni anume spre a-l reda, odată trecut prin filtrul propriei sensibilități, semenilor înșiși.

Încerc, așadar, să-mi folosesc darurile imaginației pentru a găsi, răscolind un trecut oarecum îndepărtat, tainicele resorturi ale unui prezent greu de definit în cuvinte.

Îmi ascut cât pot de bine săgețile imaginației și strung puternic arcul slobozării lor. După eliberare, zvâcnind, ele se opresc pe urmele trecerii nemuritorului Cronos imprimate unui destin de excepție. Deslușesc în ele însemne ale maturității unei tinereți atât de pasionate de obiectul îndeletnicirii sale, încât, adesea, omul și propria-i pasiune devin un singur tot. După cum avea să mărturisească în una din cărțile sale, dragostea pentru televiziune îl va subjugă total. În timp, aceasta se va transforma într-un liant de nezdruccinat între profesie și profesionist, ajungând să fie argument incontestabil al reușitei, exemplu grăitor al libertății de a fi transpusă veridic în practică. Renunțarea la viața „La un ceai cu Petru Frăsilă”, emisiune care l-a consacrat și ține vie atenția unui important segment de telespectatori, aducând în prim-planul prețuirii firești a adevărului oameni și evenimente de o mare diversitate, de aici și de pretutindeni, este, deopotrivă, probă de tenacitate și perseverență creatoare. Dar și exemplu pe deplin edificator de izbândă a încrederii în sine și în realismul inspirat al propriilor îndrăznești.

TeleMoldova Plus este un asemenea vis, o năzuință care se împlinește perpetuu. Audiența națională crescândă, adesea cu rezonanțe sensibile pe diverse meridiane ale mapamondului, vorbește clocont despre aceasta. Și completează fericit statutul teleastului Petru Frăsilă, mai ales în clipe de emoție adâncă. Așa cum s-a văzut și atunci când, în aroma unui ceai al satisfacției de a i se recunoaște meritele, Petru Frăsilă a primit diploma de excelență în jurnalism. Iasiul, citadelă inconfundabilă a spiritualității românești, i-a pecetluit înșușirile de veteran al mass-media cu discurs jurnalistic mereu proaspăt. Atât pot să vă spun, a subliniat sub povara emoțiilor și a privirilor admirative ale sălii în care se afla și marele Eugen Doga. Atât pot să vă spun a repetat, lăsând să vorbească în continuare faptele. Căci TeleMoldova Plus nu este altceva decât o înșiruire de fapte subsumate unui crez de nezdruccinat: răspândirea binelui îi bucură pe cei cărora le este destinat, dar și pe izvoditorii și purtătorii lui ! Atât pot să vă spun !

Firiță Carp

Pocahontas, în era globalizării

Marian Nencescu

În 2004, își deschidea porțile, pe

Aleea Muzeelor din capitala americană, evident sub patronajul Institutului Smithsonian, spectaculoasa clădire a Muzeului Național al Indienilor Americani (pe scurt, NMA), un uriaș cort de piatră și beton, aluzie la vechile așezări ale populației native de pe continentul american, o instituție care, împreună cu Centrul Gustav Haye, amenajat în Casa Vămii din vechiul port al New York-ului, sub numele de Muzeul Indianului American și Memorialul

Crazy Horse, din Munții Black Hills, Dakota de Sud, lucrare începută încă din 1948, încă nefinalizată, reprezintă un ultim (și vinovat) epitala epopeea „cuceririi Vestului” și la genocidul unei populații ce nu avea altă vină decât că s-a aflat, la un moment nepotrivit al istoriei ei, în calea „civilizației globaliste” a omului alb, învingător. Istoric vorbind, însuși termenul de „indieni”, cu care Columb i-a catalogat pe nativii din Caraibe, regiune unde a acostat în prima sa călătorie transoceanică, din 1492 (anume pe Insula Guanahani, azi San Salvador, locuită de populația taino), este nepotrivit, câtă vreme locuitorii indigeni de pe aceste meleaguri - azi „americani indigeni”, ca să ne exprimăm în termeni corecți politic - reprezintă o varietate de neamuri și triburi diverse, cum s-a dovedit mai târziu, răspândiți pe teritoriul imens al celor două Americi, din Alaska și până în Patagonia, și din Hawaii, în Caraibe. De unde veneau ei, din Siberia, Scandinavia, sau chiar din Europa, nu se poate stabili nici până azi cu siguranță. Cert este că dovezi arheologice de ultima oră confirmă prezența umană a populațiilor precolumbiene încă din epoca paleoliticului, deci cu 30-40 000 de ani în urmă, la fel și faptul că unele popoare au cunoscut, parțial, epoci glorioase de înflorire a civilizației. Azi, ideea că teritoriul american era, la data colonizării, eminent „virgin” este contestată de cercetătorii care estimează că, în jurul anului 1500 d. Ch. locuiau în Americi peste 2 milioane de indigeni, majoritatea grupați în comunități înfloritoare, ce trăiau în armonie ecologică cu natura, și că responsabili pentru catastrofa demografică ce a urmat sunt doar coloniștii europeni, și, indirect, sistemul capitalist „sălbatic”, instalat de ei cu forța.

Muzeologie vorbind, colecțiile celor două Muze menționate sunt cu adevărat spectaculoase, ilustrând, cu artefacte, diorame, documente istorice și opere de artă etc, peste două secole de istorie zbuciumată, dar și contribuția amer-indienilor la formarea noii națiuni americane, puternică și prosperă, de azi. În mod firesc, oficial și oficios, partea „istorică” a reprezentărilor muzeale se concentrează pe rezolvarea „problemei indiene”, situație survenită în special după semnarea Tratatelor din 1851, 1869 și 1889 (toate încălcate grosolan și sistematic de autoritățile americane, după cum recunoscu înșiși cei care le-au semnat), toate având drept scop nedecarat, dar evident, facilitarea accesului coloniștilor la bogățiile de pe teritoriile „istorice” ale indienilor, în special la terenurile aurifere descoperite în Dakota de Nord și de Sud. Prezentate obiectiv, fără „patimă”, inclusiv cu trădările, atrocitățile și lașitățile politice inerente, evenimentele ce au marcat sfârșitul de secol XIX, pe teritoriul american de azi, în special de după Războiul Civil (cunoscut și sub numele de Războiul de Secesiune, 1861-1865), au însemnat pentru populația indigenă americană o perioadă de aprișă teroare, când, în ciuda unor victorii militare răsunătoare, dar efemere - în 1868 șeful Norul Roșu, al tribului Sioux, a oprit exodul temporar al minerilor spre Montana, iar în 1876 celebrul Crazy Horse (Calul Nebun), tot din tribul Sioux, cu 300 de războinici, a decis soarta bătăliei de la Little Bighorn, din Montana, chiar de 4 iulie, Ziua Independenței - amer-indienii au fost păcăliți, mințiți pur și simplu și convinși să cedeze din teritorii. Opinia unanimă din epocă, formulată cu cinism de un lider militar local, comandantul William Scheridan, era că „un indian bun este un indian mort”. Realitatea este că și după cucerirea integrală a teritoriului Dakota, inclusiv a masivului muntos Black Hills, loc considerat sacru de indigeni și unde se încearcă azi ridicarea unei statui de mărimea unui munte pentru liderul Crazy Horse, jafurile și rapturile de teritorii au continuat, sub deviza cinică „Vinde sau mori de foame”, până la deschiderea definitivă a graniței de Vest. În acest fel, presărat cu morminte și lacrimi, drumul coloniștilor numit și „prima etapă a istoriei americane”, s-a încheiat fără glorie, evenimentele tragice de atunci rămânând în memoria colectivă a învinșilor, dar și, aleatoriu, în literatură și cinematografie. De altfel, „cultura frontierei”, așa cum a formulat-o cu maximă obiectivitate istoricul american Frederick Turner, în cartea sa „The Frontier în American History”

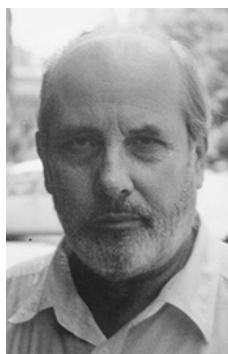
(New York, 1920) cuprinde și capitolul (întunecat) al exterminării amer-indienilor, o apologie a jafului, violenței și exploatarea sălbatică, de tip capitalist, ce au marcat începuturile nașterii unei națiuni considerată azi un etalon al democrației.

În mod cu totul surprinzător, în galeria de personaje și eroi ce exemplifică dârzenia și demnitatea populației indigene din America, în confruntare directă cu lăcomia și violența „omului alb”, evidențiată în cele două muzee menționate, alături de celebrii Norul Roșu, mort pe când îi conducea pe conaționali săi spre rezervație, Calul Nebun, ucis prin trădare, după ce se predase de bună voie americanilor, de Geronimo, „ultimul apas”, mort și el în captivitate, de Pontiac, răspunzător de revolta celor 900 de războinici de la Fortul Detroit, de Taurul Linșit, învingătorul generalului Custer, în bătălia de la Little Horn, de Șoimul Negru, care, alături de soția sa, Pasărea Cântătoare, și-a condus, în plin război, tribul de 1000 de membri spre noua rezervație, fiind apoi capturat și prezentat ca un trofeu de americani, se află și o „fetiță”, Pocahontas (cca. 1595-1617), o frumoasă amer-indiană, căsătorită cu un cultivator englez de tutun, din Provincia Virginia, fiica unui șef de trib local, prima femeie din colonii ajunsă la Curtea regală britanică, fiind prezentată regelui Jacob I, succesorul la tron al Reginei Elisabeta I, moartă fără urmași, și în cinstea căreia britanicii au numit noile teritorii din America cu numele de Virginia, respectiv „Virgin Queen”. Din păcate, tânăra femeie, de nici 17 ani, nu s-a acomodat la curtea britanică, fiind primită, se pare, cu răceală și reținere, astfel că după 3 ani petrecuți în Anglia se decide să se întoarcă acasă, dar moare pe drum, probabil de pneumonie sau tuberculoză.

După moarte, Pocahontas, sau Matoaka, alias Rebeca, prin creștinare, a devenit o emblemă a modului cum societatea vremii înțelegea asimilarea populației indigene, din colonii. Înseși moartea prematură a „printesei indiene” este o dovadă clară de ipocrizie publică. Treptat, pe măsură ce timpul trecea, au apărut noi și noi „povești” despre Pocahontas, iar chipul ei originar, cu trăsături accentuate indiene, a devenit, în reprezentări grafice moderne, tot mai europeanizat, așa cum este și cazul picturii de la Capitoliu, unde la creștinare, Pocahontas se prezintă mai degrabă a o tânără britanică, nicidecum o nativă amer-indiană. Postum, și cu concursul larg al Companiei Disney, care în 1995 a difuzat un film de ficțiune despre ea, Pocahontas a devenit azi un simbol comercial, fără nicio legătură cu originile și drama poporului său. Este încă o dovadă că banul și interesele schimbă până și istoria.

SENTIMENTUL DE ACASĂ LA SCRITORII ROMÂNI (III)

Don Haines

30/40, pentru care le mulțumesc.

Concepția grafică a revistei îi aparține lui Viorel Mărginean.

Revista este un periodic cultural trimestrial, editat cu sprijinul judeșului Alba, Președinte Ion Dumitrel.

Anul I, numerele 1 și 2, ianurie-iunie 2008, Fundația Națională "Satul românesc", Președinte Alexandru Brad. Poetul și ziaristul Alexandru Brad publică în acest prim număr o poezie emblematică, "ACASĂ", pe care o reproduc:

"Acasă"-apă vie, sfânt cuvânt,
Acasă- loc ales de pe pământ,
În care simt că sunt chiar când nu sânt

Acasă-pânea-i bună chiar de-i rea,
Acasă, veșnic fericita stea
Sub care Țara dăinuie prin ea,

Aici, acasa-i dorul meu întreg,
Între Chicui, Târnăvă-pân-la ștrec
Pe unde-n vis viața mi-o petrec.

Aici, acasă-i și belșug și rug,
Un neam străvechi încovoiat pe plug,
Din care nici în moarte n-o să fug."

Într-o "ÎNTÂMPINARE", care deschide numerele 1 și 2 ale acestei reviste din ianurie-iunie 2008, și care e, de fapt, un editorial, se explică alegerea numelui revistei. Una din variantele titlului a fost "IARBA VERDE DE ACASĂ", dar ne-am oprit doar la ultimul cuvânt al ei, ACASĂ. Noțiune largă, încăpătoare pentru melancoliile trecutului, grijile prezentului visurile de viitor. De aceea, încercăm prin apariția acestei noi CASE culturale de respirație ardelenescă să lărgim spațiul acordat întoarcerilor în istoria și viața spirituală dinaintea noastră, prin nume și condeie de prestigiu, oferind totodată posibilitatea afirmării unor oameni tinerei, preocupați de temele actualității, care, în mod firesc, trec dincolo de orizonturile satului tradițional, de unde ne tragem cu toții.

Nu vom face exerciții de istorie literară, dar nici nu le vom ocoli, publicând documente inedite mai puțin cunoscute.

Ne simțim Acasă și în domeniile artelor plastice, muzicii, teatrului, audio-vizualului, adică oriunde harul divin inspiră creația umană".

Acesta este un program pe care revista îl respectă.

Revista publică Poezie, Proză, Comentarii literare, Evocări, Documente, Memorii, Aniversări.

Este bogat ilustrată cu picturi și sculpturi de Ion Vlasiu, Horea Paștina, Viorel Mărginean.

Colegiul redacțional este alcătuit din personalități de prestigiu ale literaturii, artei și

culturii românești: Eugen Simion, Viorel Mărginean, Ion Brad, Horia Bădescu, Ioan Bâscă, Dan Mircea Cipariu, Sergiu Cipariu, Sultana Craia, Ștefan Dinică, Ilinca Dumitrescu, Georgeta Filitti Lucia Mureșan, Eugeniu Nistor Ioan Popa, Ioan Sălcudean, Mircea Tomuș.

La rubrica "Părinți spirituali", este evocată personalitatea lui Timotei Cipariu (1805-18870.

Lucia Mureșan evocă "Timpul și anotimpurile Festivalului internațional "Lucian Blaga".

La rubrica "CĂRȚI, OAMENI, IDEI", Ion Brad evocă personalitatea lui Aron Cotruș

Reținem titlul unui capitolal acestei evocări "Aron Cotruș se întoarce acasă?".

Unul dintre prietenii lui Ion Brad, poetul Mircea Micu, răspunde la o întrebare a poetei și publicistei Angela Baci-Moise "Ce reprezintă Ardealul pentru dvs?"

Răspuns "Este leagănul primordial al existenței mele. Acolo mă simt acasă, acolo sunt toate rădăcinile mele și din punctul de vedere al apartenenței familiale, al sentimentelor profunde pentru tot ce înseamnă Transilvania, Ardeal, și, în primul rând, pentru strălucitorul, așa cum îl numesc eu, Avram Iancu".

Ultimele pagini ale revistei prezintă noutăți din librării, însoțite de scurte comentarii.

"ACASĂ", ANII, NR. 3 și 4, IULIE-DECEMBRIE 2009.

Revista evocă FESTIVALUL INTERNAȚIONAL LUCIAN BLAGA edițiile a xxix la Sebeș - Alba, ediția a IX-a la Cluj-Napoca, ediția a IX-a la Târgu Mureș.

Despre MANUSCRISELE LUI EMINESCU, un important dialog între acad. Eugen Simion, Valeriu Râpeanu și Mircea Dumitrescu.

O rubrică nouă "ANIVERSĂRI LUMINATE".

Petru Sechel, inginer și scriitor, descrie "Drumul spre casă", întrebându-se ca și Eminescu "Unde ești, copilărie?". "Încerc un exercițiu de imaginație. Refac în minte, la cei optzeci de ani ce-i port în spinare, calea întoarcerii acasă, în Cergău Mic".

Învățătoarea Maria (Brad) Orian din comuna Pânade scrie (în 24 august 2009) despre o întâlnire a fiilor satului, intitulată "MEREU CU SUFLETUL ACASĂ". Ea are o rugămintă "Ca o trăitoare a satului natal, vin cu un sfat, chiar cu o rugămintă, dragii mei consăteni plecați pe alte meleaguri, reveniți acasă cât mai des, atâta cât vă ajută sănătatea.

Chiar dacă în prag nu vă mai așteaptă cei dragi, orice colțișor din casă, orice lucru din curte, orice pom din grădină vă aduce aminte de bunici, părinți și frații plecați dintre noi,. Trăirile și simțămintele din casa părintească ne dau puterea să învingem greutățile de zi cu zi ale vieții".

REVISTA "ACASĂ", ANUL X, NR. 2 (34)-2017. La capitolul "PĂRINȚI SPIRITUALI", îi dedică lui ION AGÂRBICEANU mai multe pagini, cu prilejul împlinirii a 135 de ani de la nașterea scriitorului.

Noi reținem omagiul scriitorului adresat Armatei Române care, cu jertfe de sânge, a apărat țara n anii 1916, 1917. Un articol al scriitorului se cheamă "ACASĂ" și se referă la întoarcerea autorului acasă, după pribegia din Rusia.

"Dacă n-ai fi fost tu să oprești asaltul turbat al

păgânului, noi nu mai aveam azi cuvântul "acasă".

"Nenorocite și vrednice de plâns sunt popoarele care nu mai au "ACASĂ"... Căci cea mai cumplită suferință în viața grea de pe pământ e să nu mai ai cel mai mic adăpost, unde să poți spune că ești "acasă".

...Un glas ușor părea că se coborâ de sus, o soaptă caldă, ca o binecuvântare. Și tot farmecul cuvântului "axasă" îmi umple acum inima".

Revista publică, printre altele, un grupaj de versuri de Nichita Stănescu, printre care descopăr și poezia "ACASĂ". Iat-o:

"Mă-ntorc în mijlocul naturii ca un cal
și lepăd de pe mine călărețul mort
și șaua plină de umbră veche de la sânge
o scutur în pământ.

Mă rog de codri și cu precădere de stegar
ca să mă-ncalece pe mine, calul lui
- Ești de pământ, mă robule, m-a întrebat
Sunt de pământ, mă arbore, i-am zis"

Într-un volum antologic, "O SUTĂ ȘI UNA DE POEZII", de Ion Brad, publicat la Editura Academiei Române în 2017 și dăruit mie cadou de către soții Chisacov, descopăr o poezie "ACASĂ". Iat-o:

"Ogoarele-s arate, ca sufletul și pline
De grijile seminței statornicite-n mine
Cu toamna cea de-a doua natură, ce mă lasă
Explorator prin lume să fiu mereu acasă,
Aici, unde pădurea de-o veșnicie știe
Să ne sporească fruntea cu-a ei statornicie
Și inima asprită de-o sete pământescă
Știu vițele de vie cu lacrimi s-o-ndulcească,
Unde prea firavi pașii dintâi, de-odinioară
Acum e-un deal și-o vale cât țara se măsoară
unde-amândoi bunicii, cu satu-ntreg de-o seamă,

La nunta lor ciudată, de platină, mă cheamă,
Să stau, spunând eu singur, prea clar în fruntea mesei,

Dacă mai știu cântarea și plânsetul miresei.
Cum mă priviți voi, mirii mirării, amândoi,
Îmi pare sau aievea-i? Sunt mai bătrân ca voi"
În ultimul număr al revistei "ACASĂ", AN XI, NR 3 (37)-2018, citesc o frumoasă poezie scrisă de olteanul MARIN SORESCU și dedicată Ardealului:

ARDEALUL, STAREA MEA DE SPIRIT

Ardealul, starea mea de spirit
Cu care mă gândesc la țară
De parc-aș respira lumina
Și existența, milenară

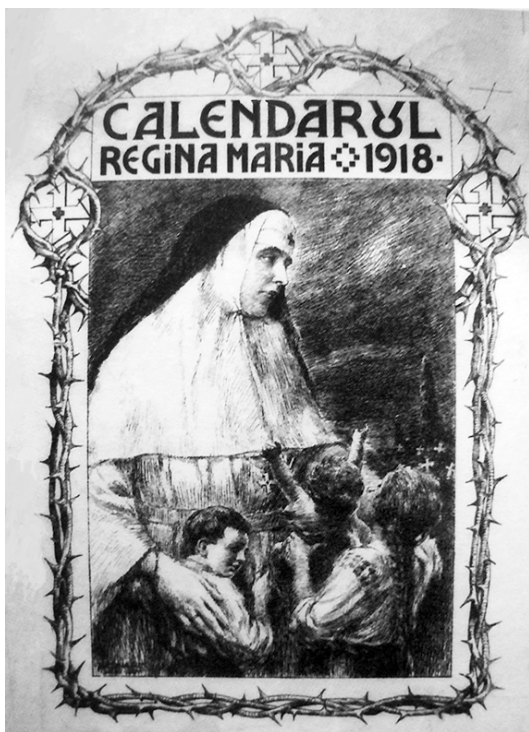
La orice pas îți râde-o floare,
Sub orice pas e un mormânt
Ardealul întregind o roată
Sub care Horia s-a frânt.

Aud un clopot sus pe-o cruce,
Bătând cu limba-n ideal,
Ca-ntr-o Duminică a țării
Vin la biserică-n Ardeal.

Dalia Bialcowski

Pictorul, de la a cărui dispariție, în 2023, s-au însumat șaiszeci de ani, curând va fi amintit pe simeze, odată cu expunerea noii suite tematice organizată de Muzeul Militar Național "Regele Ferdinand I", alcătuită din fondul propriei colecții.

Ignat Bednarik, *Calendarul Regina Maria, 1918*

implicând ilustrațiile pentru "O poveste de la Sfântul Munte" (1917) sau "Regine încoronate" (1933). Capacitatea de a pătrunde spiritul lucrărilor până la metamorfozare îl va recomanda și pentru imaginarul în alb-negru al "Basmelor românilor" de Petre Ispirescu, tipăritură înscrisă Editurii Cartea Românească (1926), adevărată demonstrație de forță a liniei, dinamică compozițională, prim-planuri îndrăznețe, luxuriantă, masculinitate grafică.

De fapt, plasticianul, amestec de intelectual, om chibzuit și sensibilitate contemplativă, de umor subtil și sobrietate, tranșant în gândire și de o îndurătoare răbdare, se afla în drumul clienților, prin atelierul deschis împreună cu soția sa Elena, (artistă decoratoare și factor mobilizator) pe Calea Victoriei, un spațiu funcțional ca sală de expoziție și Academie liberă pentru toate tehnicile de lucru. Deși aici a schițat numeroase proiecte de mobilier sau obiecte decorative de factură bizantină, cu precizie, cu plăcerea nedismulată a încadrării într-un tot unitar și armonios, a rămas devotat lucrărilor în acuarelă, de sine stătătoare. Dacă uleiurile începuturilor atingeau sonorități joase, culoarea de apă își va păstra strălucirea și transparența sub pensulația sa decisă, fără reveniri. Simbolismul declarat, detronat de observarea naturii, se va insinua în substratul lucrărilor, dramatismul exacerbat fiind treptat înlocuit cu vigoarea și dinamismul. În acest spațiu se naște, în 1914, acuarela-manifest de chemare la arme, "Acum ori niciodată!", iar anul următor, proiectul de suflet "Cenaclul idealist" sub tutela poetului simbolist Alexandru Macedonski, cu un promițător Salon anual, întrerupt de război. Tot în 1915, va reperta întâiul mare succes la Salonul Oficial, cu o monocromie în sepia, "Corina", sugestivă metaforă a trecerii spre neant, publicată pe coperta catalogului; precum și prima ieșire consistentă într-un ansamblu expozițional personal, de unde Anastase Simu va achiziționa pentru viitorul său muzeu un portret (Al. Șahidian), subiect atât de dificil de rezolvat într-o materie transparentă ce nu îngăduie greșeli. Dar ce progres în lucrarea din 1918, "Soldat citind", compoziție adunată în cerc, construită fără trasee vizibile, pete care sugerează volume, expresivitate, dezinvoltură, simplitate, lumină!

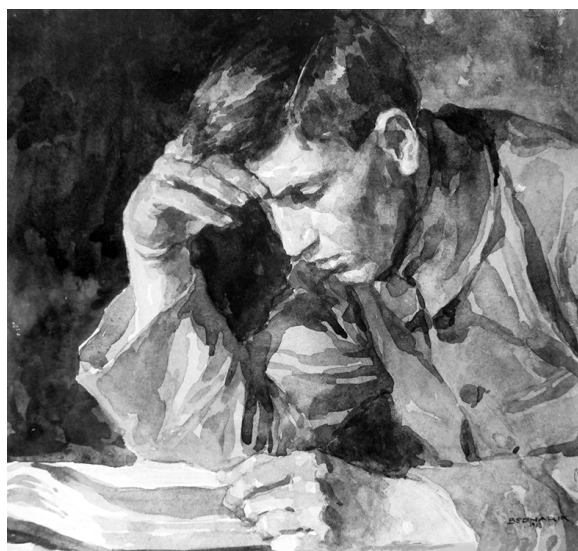
Cele opt expoziții personale ce se vor succeda, alături de alte participări la diferite manifestări ale breslei, vor prezenta statornic tehnica de care se simte artistul atât de apropiat, urmărind teme urbane, de interior, din lumea satului, momente de rugăciune, anotimpuri și flori, buchete în organizații savante și deloc superflue. Toate aceste lucrări, greu de asamblat în realitate, vârfuri ale creației sale, laviuri nedestinate spațiului muzeal, surprinzătoare reușite din momentele înnegurării vizuale, se găsesc reunite într-un volum destinat întregii familii Bednarik, minuțios documentat de dr. Beatrice Bednarik și monograful Alexandru Davidian, apărut în eleganta prezentare a Editurii Vellant încă din 2020.

Acuarelistul Ignat Bednarik

Sosirea primei luni ce instaurează calendaristic iarna, anunță nu doar grabnica încheiere a anului, împreună cu toate sărbătorile menite să înlesnească speranța unui nou început, dar readuce în memorie și grelele încercări, inevitabile pentru atingerea acelor rare momente de împlinire ale națiunii, care înalță spiritul și coalizează obștea, precum desăvârșirea Unirii de la 1 decembrie 1918. Celebrând un secol de la eveniment, Muzeului Național de Artă realizează, acum cinci ani, o izbândită expoziție dedicată artiștilor implicați în efortul Marelui Război. Acel imaginar și spectaculos "Atelier de front" avea și meritul de a fi scos vremelnice la lumină: sculpturi, pânze și grafică din patrimoniul instituției, rămase îndelung ascunse publicului. Între lucrările ivite doar cu astfel de ocazii, se remarcă atunci o prețioasă acuarelă, mărturie a iscusinței plastice, intitulată "Soldat citind", sub semnătura lui Ignat Bednarik, autor deopotrivă al romanticei transpuneri în ulei dedicată "Celor jertfiți".

Născut la Orșova (1882), Ignat Bednarik completează pleiada artiștilor cu rădăcini înfipte dincolo de hotarele actualei României, dar care și-au legat sufletul și destinul tot de spațiul cuprins între acestea. Nume ajuns repede cunoscut în epocă, la nici un an după stabilirea definitivă la București, în 1913, primea solicitarea Principesei Maria de a imagina coperta ce avea să îmbrace povestirea viitoarei regine: "Crinul vieții". La acel moment, pictorul abia depășind a treia decadă a existenței sale, acumulasă o experiență de grafician încă din 1908, când își pregătea comentariile satirice în tuș pentru Revista "Furnica", fiind deja apreciat ca desenator și răsplătit cu Premiul I pe țară al "Tinerimii Artistice", în timpul liceului. Își perfecționase meșteșugul frecventând Școala de Belle-Arte din Capitală, cursurile Academiei de Arte Frumoase din Viena, studiind după model în cadrul Școlii de Artă Decorativă din München și urmând lecția muzeelor. Privind retrospectiv, întâlnirea fastă cu Suverana României Mari găsea terenul fertil al unor afinități comune în plan artistic, începând cu simbolismul și deschiderea către decorativul de tip "Jugendstil", curentele ce animau Europa Centrală, inspirând tânărul în formare și până la pasiunea pentru suavitățile culorilor de apă, care ornamentează caietele intime ale reginei.

Colaborarea va continua și în privința altor scrieri, implicând ilustrațiile pentru "O poveste de la Sfântul Munte" (1917) sau "Regine încoronate" (1933). Capacitatea de a pătrunde spiritul lucrărilor până la metamorfozare îl va recomanda și pentru imaginarul în alb-negru al "Basmelor românilor" de Petre Ispirescu, tipăritură înscrisă Editurii Cartea Românească (1926), adevărată demonstrație de forță a liniei, dinamică compozițională, prim-planuri îndrăznețe, luxuriantă, masculinitate grafică.

Ignat Bednarik, *Soldat citind*

Sculptura în piatră

File de istorie (VIII) Unelte pentru cioplitul manual al pietrei

Urmare din numărul trecut

Radu Adrian

Ciocanul este piesa cea mai importantă din atelierul cioplitorului. El este profilat de mii de ani în așa fel încât să facă față cât mai bine solicitării la care este supus, să poată realiza maximum de randament, și în același timp să poată fi manevrat toată ziua, fără să obosească mâna. Să aibă greutatea calculată, cu alte cuvinte, ca un echilibru între eficiența șocului necesar pentru dăltuire, și nevoia omului de a lucra neîntrerupt cu el. Piesa de metal a ciocanului, selectată drept cea mai aptă, este cea realizată din lipirea, în linie dreaptă, a trei cuburi egale, cu latura de 3,5 centimetri. O prismă dreaptă pătrată, cu înălțimea de 10,5 sau de 11 centimetri. Rezultă o greutate de un kilogram, acceptată cu ușurință de orice mână validă. Coadă se implantează în centrul corpului geometric echilibrându-i greutatea, așa încât bătaia se poate face la fel de bine cu oricare din capete.

Coadă de lemn a ciocanului are 30 de centimetri lungime, 3,5 lățime și 2,3 grosime. Dar ea nu are profilul în unghiuri drepte, pentru c-ar face bătătură sângerând în palmă, nici rotund, că s-ar putea răsuci în timpul lucrului. Îl are oval, pentru a fi ținută cu multă stăpânire în mână. De altminteri, din aceleași motive, toate uneltele manuale cu coadă – ciocan, târnăcop, baros, topor sau bardă – au lemnul mânerului profilat în oval. Chiar și gaura, de 3,5 pe 1,5 centimetri, din piesa de fier a ciocanului, se face tot ovală, plecând de la două forări în linie dreaptă, cu un burghiu de 15 milimetri.

Baza pătrată a prisme este preferată unei baze rotunde, pentru că oferă mai multă siguranță când se bate în capul dălții, fără implicarea ochiului în dirijarea mișcării. Preocupat, cum e și firesc, doar de felul în care-și prelucrează piatra, cioplitorul se uită tot timpul doar la vârful dălții sale. Aici se rup bucățile de rocă în timpul ciopliturii, drept care și modelarea mișcării se face tot de aici, sub o continuă supraveghere a văzului. Chiar și puterea izbirii este dirijată privindu-i permanent doar efectul. Această corelare omul învață de obicei să o facă singur, fără îndrumări speciale, încă din primele ore de practică.

Un cioplitor nu-și mănuieste ciocanul la fel cum își bate tâmplarul cuiele. Acesta, având un ciocan de două ori mai ușor, iar cuie de mărimi diferite, e pus în situația de a modela din mână puterea izbirii, în funcție de mărimea cuielor sau de duritatea lemnului. Tâmplarul nu poate bate neobosit cu ciocanul opt ore din zi, fără să-și afecteze mâna într-o epicondilită dureroasă, greu de vindecat, cu toate radiațiile aparatului modern. Secretul cu care cioplitorul bate zilnic cu ciocanul câte 10-12 ore în șir, fără să obosească, și nu doar o zi, ci toată viața, constă în faptul că el nu folosește la izbit decât greutatea ciocanului. Efortul brațului său se reduce doar la ridicarea aceluia kilogram de fier, și dirijarea instinctivă a greutății spre punctul de lovire. Dacă vrea să lovească mai tare, ridică ciocanul mai sus, iar dacă vrea să lovească mai încet, îl ridică foarte puțin deasupra dălții cu care cioplește. Dar puterea sa de izbire mai este hotărâtă și de locul din lungul cozii unde apucă cu mâna. Forța cea mai mare o are când ciocanul este ținut de capătul cozii și este dirijat să cadă mai de sus, iar forța minimă, când este ținut aproape de fier.

În afara acestei prime unelte, ținută permanent în mână de cioplitor în timpul muncii, în funcție de trebuință mai există și alte ciocane, de diferite mărimi, care se folosesc sporadic. În general, doar câte unul din ele poate satisface nevoile unui atelier în care lucrează mai mulți pietrari. Ciocănelul este asemănător primei variante, dar cu dimensiunea redusă la o prismă formată din alăturarea a trei cuburi cu latura de aproximativ 2,5 centimetri. Deci cu lungimea între 7,5 și 8 centimetri. Cântărește aproximativ o jumătate de kilogram și se folosește la cioplitul ornamentelor mici și la scrierea literelor. Cioplitorii îl numesc *ciocănel de litere*.

Mațeta este un ciocan mai mare, de același format, de aproximativ 2 sau 2,5 kilograme, cu aspectul unei prisme drepte pătrate de 5 centimetri și înaltă de 12. Se folosește, mănuită uneori de coadă cu ambele mâini și lovind mai mult cu muchia, la spargerea marginilor abrupte și late de-o palmă, din jurul contururilor creionate pe suprafața pietrei. Operația efectuată cu ea se numește *mațetare*.

Barosul este un ciocan transpus în forma sa cea mai mare, cu coadă lungă și solidă ca a târnăcopului, cu o greutate dublă față de greutatea *mațetei*. Se folosește ținut de coadă numai cu ambele mâini, de oameni ceva mai vârtoși, pentru sfărâmat piatră, sau la bătutul penelor pentru despicat pietre mari.

Urmare în numărul viitor

Niculae Radosau

Păcăleală artistică

– **C**e mai faci, maestre ?

– Bine, părinte.

– Vezi cei doi sfinți ? Aș vrea să-i pictez din nou cu 500 de sfânt.

– Foarte puțin, dar o fac pentru biserică.

După o oră pictorul nostru începe lucrul pe o schelă improvizată. Lucra cu pasiune și înfrigurare. Emoția îl copleșise. Vroia să-i facă pe cei doi sfinți cu multă expresivitate. Mai lucrase la alte picturi bisericești, dar acum punea tot sufletul. Era înainte de Crăciun și vroia să fie ca o ofrandă și un act artistic dăruit pentru zilele acestea de sărbătoare. În trei zile a terminat lucrul. Sfinții au ieșit foarte frumoși, cu blândețea oglinzită pe față. Era foarte mulțumit.

– Domnule ai pictat ca Michelangelo – exprimă și agonie și extaz. Arta mirifică ! Poftim 300 de sfânt.

– Părinte, ați zis 500.

– Faci dumneata un cadou catedralei.

Pe pictor îl cuprinsese o emoție negativă – Coborî din sferele înalte pe pământ. Grijile materiale îl cuprindeau. După o ezitare luă banii și plecă amărât. Pusese atâta suflet în cele trei zile. Produsese o operă de artă.

Pe stradă nu văzu când se lovi de un polițist pe care-l cunoștea.

– Ce faci, maestre ?

– Sunt supărat. Am pictat doi sfinți la catedrală și popa nu mi-a dat câți bani mi-a promis.

– Ai avut chitanță sau înțelegere scrisă cu el ?

– Am zis că e omul bisericii și nu mă va înșela !

– Gândește-te că ai făcut-o pentru credincioși și chiar pentru tine.

După o scurtă pauză omul legii îl sfătuie:

– Du-te și modifică ceva, fă-i sfinții să fie îmbrăcați ca oameni obișnuiți. Spre exemplu: fă-le o cravată la unul roșie și la altul albastră.

– Nu pot să fac așa ceva, ar fi un sacrilegiu.

Pictorul a plecat în drumul lui îngândurat. S-a întors în aceeași zi la biserică. Nu era nimeni. Cravatele sfinților au apărut într-o oră. Era un contrast izbitor. Pe lângă sutanele bisericești cravatele erau ca un joben în capul unui sălbatic primitiv. Când intră preotul în biserică și văzu cravatele rămase blocat. Când se dezmetici strigă:

– Blasfemie, ți-ai bătut joc de mine ?

– M-am gândit că pentru 300 meritau și cravate.

– Te dau în judecată !

– Aveți vreun act sau vreo înțelegere cu mine ?

– Cât să-ți dau să le ștergi ?

– Nu știu, se strică și pictura. Trebuie pictați din nou.

– Cât vrei pentru „restaurare” ?

– O mie pentru fiecare sfânt.

– M-ai nenorocit ! Cine m-a pus să mă încurc cu pământeni ?

– Dar dumneata ce-oi fi, vreun arhanghel ?

– Să-ți fie rușine ! Dar n-am ce să fac, apucă-te de lucru. Pictorul termină treaba în ajunul Sărbătorii de Crăciun. Sfinții noi erau gata și fără cravate. Pictorul artist plecă fericit că-i reușise păcăleala artistică făcută preotului zgârcit și lacom.

Critica prietenă

M-am apucat și eu odată să scriu. Era prima oară în viața mea. De fapt profilul meseriei mele nu-mi permitea. Era prima oară în viața mea. Eram contabil și știți, vă închipuiți cât talent posedam.

M-am apucat să scriu. Eram decis că ceea ce va ieși de sub mâna mea, să public. Mă gândesc că cel mai nimerit lucru ar fi o schiță. Mă apuc să lucrez. Mă trecură toate nădușelile până să găsesc un titlu. Până la urmă după calcul rece scriu frumos și caligrafiat titlul „Despărțirea !”. Mă mai trec iar o serie de nădușeli până pot intra în acțiune.

Dau gata și introducerea. Acum subiectul.

N-am putut să-mi închipui că e atât de greu de înjghebat o acțiune. Calculez cu minuțiozitate venirea ei, venirea lui, plecarea ei, plecarea lui. La sfârșit hai să-i trântesc o încheiere pe cinste. După alte serii de nădușeli, găsesc sfârșitul.

Nu m-am gândit niciodată că e atât de greu să dai un sfârșit unei lucrări. Acum ea este gata. Mă duc la un prieten al meu care se pricepe la critică să i-o citesc și lui. Încep: „Despărțirea”. Mă uit la el să văd ce impresie i-a produs. Prietenul își fumează calm țigara. Mă lasă să citesc tot. În timpul lecturii mă uit să văd ce impresie i-a produs.

Îi dau drumul mai departe. În timpul lecturii mă uit să văd ce efect are schița asupra lui. Este imperturbabil. Termin.

– Ei, ce zici ?

Prietenul meu își scutură scrumul țigării și-mi spune:

– Dragă prietene, trebuie să te avertizez: Critica e prietena scriitorului. Prietenii trebuie neapărat să te critice. Mai citește, te rog, începutul schiței.

Îi citii din nou: „Acțiunea se petrece într-un birou, în secolul nostru de aur”...

– Pe urmă localizarea acțiunii. Nu ți se pare că ar fi ajuns numai în birou, fără secol. Nu păstrezi dimensiunile, timpul, încolo merge.

Am plecat amărât de la dragul meu prieten. Merg la altul. Îi spun scopul vizitei. Foarte bucuros, îmi dă un scaun, mă invită să șed și devine atent.

După ce îi citesc tot, îl privesc întrebător. Am uitat să spun că și acest prieten era critic.

– Amice, îți spun dinainte ca să nu te descurajez, critica e prietena scriitorului și prietenii trebuie să critice.

Citește, te rog, acțiunea, fără început.

„Ea intră:

– Ah, soarele meu, unde oi fi ?

El intră:

– Steaua mea, te găsesc !

– Soarele meu ! Să știi că nu mai sunt soarele tău, am apus pentru tine

– Și cum, nu mai sunt steaua ta ?

– Ai căzut în cosmos. Ieri te-am văzut pe bulevard plimbându-te cu altcineva. E posibil, în secolul nostru de aur ?”

– Gata, de ajuns, mă roagă prietenul. Dragul meu, folosești cuvinte prea bombastice: steaua mea, soarele meu. Pe urmă localizarea: era de ajuns bulevardul, fără secolul de aur. Nu păstrezi dimensiunile timpului. Sări de la cosmos la ziua de ieri.

Am plecat și mai distrus decât venisem. În sfârșit, asta-i piatra de încercare, ultimul prieten. Și asta-i un adevărat critic. Am ajuns la el și i-o citesc. Cu o privire dulce îmi spune.

– Dragul meu prieten, critica trebuie să fie prietenul scriitorului și prietenii, trebuie să te critice. Sfârșitul, sfârșitul nu-mi place. Mai citește-l încă o dată te rog !

Îl citesc.

„Atunci, fostul meu soare, te părăsesc fără pic de remușcare !

– Adio, iubită stea.

Ea a plecat. El a rămas. Dar deodată e cuprins de remușcări. Cum adică e posibil într-un secol de aur, doi prieteni să se despartă așa deodată, într-un birou ca al nostru, unde ne înțelegeam așa de bine cu toții ? Nu e posibil. Nu te du în cosmos, draga mea !

El pleacă fugind și trântind ușa biroului.”

– Folosești imagini bombastice, soare, stea. Nu localizezi acțiunea: ori birou, ori secol de aur. Și apoi nu păstrezi dimensiunile, timpul.

Eram distrus. Am plecat și de la piatra mea de încercare. Am uitat să vă spun că toți cei trei amici mă sfătuiseră, în ciuda micilor defecte ale lucrării, să o public. Am mers la redacția unui ziar literar, nu are importanță care. M-a primit un domn surzător, care mă privea foarte binevoitor, printr-o pereche de ochelari negri.

Îi spun că am o lucrare. Îmi face semn să stau și să citesc. După ce termin lectura îmi spune tot zâmbitor, fără nici un regret în glas:

– Singurul lucru care e bun din lucrare e titlul.

MESAGERI AI "BLA", PELERINI LA MUNTELE ATHOS

Doan N. Roșca

Miercuri 4 octombrie 2023, o echipă formată din cinci realizatori ai revistei "Bucureștiul literar și artistic" (părintele profesor Theodor Damian – poet și publicist, fiul său Andrei Damian – regizor de film, Liviu Șoptelea – pictor, Florentin Popescu – scriitor, precum și subsemnatul) a

plecat spre Sfântul Munte, pe care nu-l mai văzuse până atunci niciunul dintre cei cinci pelerini. Ultimele trei am plecat cu avionul de la București la Salonic (cu întârziere de o oră!), unde ne-am întâlnit cu Doru și Andrei, apoi și cu patronul firmei de pelerinaj, care ne-a dus cu mașina la Uranopolis, stațiune peninsulară, aflată la intrarea în muntele Athos, nu înainte însă de a vizita biserica „Sfântul Dumitru”, cu moaștele Izvoditorului de mir, fondator spiritual și patron al orașului Salonic. În drumul ei șerpuit, deluros și muntos, șoseaua s-a întălnit, nu o dată, cu marea, ducându-mă cu gândul la alternanța deal-vale, prin care Lucian Blaga caracteriza spațiul cultural românesc, numit de el și „spațiu mioritic”. După o noapte la un hotel din Uranopolis, a doua zi, joi, am plecat cu un feribot până în portul Dafni, unde am primit pașaportul valabil pentru perioada pelerinajului și, astfel, am putut începe deplasarea pe Sfântul Munte.

De fapt, cei cinci, împreună cu ghidul, părintele Andrei, care a fost și șofer, deci cei șase am mers cu o mașină de cinci persoane de la o mănăstire la alta. În cele patru zile petrecute pe Munte, am străbătut peninsula în lung și-n lat și am vizitat douăsprezece din cele douăzeci de mănăstiri care își împart teritoriul Sf. Munte, patru schituri, trei chilii, peștera și izvorul Sf. Athanasie, precum și orașelul Kareya – capitala muntelui Athos, cu schitul Sfântului Andrei și biserica Protaton. În ierarhia lăcașurilor bisericesti de la Sfântul Munte, o chilie nu înseamnă o odăită, pentru un singur călugăr, ci este un așezământ cu un rang mai mic decât schitul, dar care poate fi deservit de mai mulți călugări și beneficia de un anumit teren și mai multe clădiri.

Cum cele mai multe mănăstiri mărginesc peninsula Agion Oros (cum mai este numit teritoriul Muntelui Athos), fiind situate pe țărmurile deluroase și muntoase ale Mării Egee, drumurile noastre au alternat între coasta peninsulară vestică și cea estică. Pe direcția dinspre nord spre sud, dintre lăcașurile de cult de pe coasta de Vest am vizitat mănăstirile: Dohiar, Xenophont, Pantelimon, Simonopetra, Sf. Pavel, iar de pe coasta estică: Vatoped (a copilului din tufiș; de la vatos=tufiș), Pantocrator, Stavronichita (cu înaltul ei turn, ca o piesă de șah), Iviron și Marea Lavră, cu schitul românesc Prodromu (unde am dormit prima noapte). Între cele două țărmuri, către mijlocul muntelui, am fost la mănăstirile Cutlumuș și Filoteu, situate mai la sud de capitala Kareya (unde am dormit a doua noapte), precum și la schitul românesc Sf. Dimitrie-Lacu (unde am poposit pentru a treia noapte). La Kareya am revenit și a patra zi, duminică, pentru o masă de prânz, dar, de data aceasta, am înnoptat la chilia Sf. Nicolae, deservită, de asemenea, de călugări români.

Deplasarea, fie și cu mașina, n-a fost atât de ușoară, pentru că Muntele Athos, în afara masivului cu același nume, din capătul de sud al peninsulei, cu o înălțime de peste 2.000 de metri, este format dintr-o mulțime de vârfuri mai joase, pe care le ocolești trecând dintr-o serpentină în alta, iar pentru a ajunge la mănăstirile de pe țărmul mării Egee, pe care coboară formațiunile muntoase, trebuie să parcurgi unele serpentine care sunt străjuite numai pe de o parte de munte, pe când, pe de altă parte, se ondulează pe marginile abrupte, situate la zeci de metri deasupra apelor mării. În plus, numai unele porțiuni de drum sunt betonate, cea mai mare parte fiind tasată numai de roțile mașinilor. Am trecut cu bine peste emoțiile drumurilor dantelate datorită părintelui Andrei, care a știut să adecveze viteza și, când era cazul, să conducă încet, cu o mână pe volan și cu alta pe maneta de frână. De hurducături cel mai nemulțumit a fost se pare nu tânărul Andrei, regizorul, care s-a sacrificat să meargă pe bancheta din spatele scaunelor, printre rucsacuri, ci Florentin, care tot întreba cât mai durează o deplasare sau alta.

Nici nopțile petrecute la schituri nu au fost dintre cele mai confortabile pentru că niciuna dintre clădirile mănăstirești nu are destinație de hotel. La Schitul Prodromu (Înainte Mergătorul), înălțat pe coasta de sud-est, în aria Marii Lavre, am dormit într-un salon spațios și foarte lung, situat la etaj, pe saltele așezate direct pe planșeu, pe când toaleta se afla la parter, iar la schitul Sf. Dimitrie – Lacu, dinspre mijlocul muntelui, într-un salon mai mic, cu paturi suprapuse. De același regim de cazare am beneficiat, în parte, și la chilia Sf. Nicolae, unde, ce-i drept, ne-au fost rezervate și două camere single micuțe, dar confortabile, care, cum se zice, au confirmat regula, după care, pelerinii sau

muncitorii care lucrează pentru mănăstiri înnoptează în dormitoare comune, la fel de simple și sărăcăcioase ca și cămăruțele înguste, cu un pat din fier, ale călugărilor.

Într-adevăr, exceptând noaptea a doua, petrecută la noul și singurul hotel din capitala Kareya, la schituri nu prea am dormit, nu numai date fiind condițiile mai puțin confortabile, ci și pentru că în două nopți am fost prezenți, alături de călugări, la slujbele din biserica de la Prodromu și, respectiv, de la Sf. Nicolae, care încep la 3:30 dimineața și se termină la 7:30, după care călugării urmează masa de dimineață și un scurt program de odihnă. La ultima slujbă, de la Chilia Sf. Nicolae, am ținut să fim prezenți nu numai pentru a cunoaște mai bine viața călugărilor, ci și pentru că slujba a fost oficiată de colegul nostru de pelerinaj, părintele profesor Theodor Damian. Între cele două nopți cu participarea la slujbe, nici în noaptea cu paturi suprapuse de la Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu, deși n-am mai participat la rugăciunile din miez de noapte și la utrenie, n-am prins mai multe ore de somn, fiind trezit, tot pe la ora 3:00, din patul meu de deasupra, de colegul meu din patul de dedesubt, Florentin, care n-avea somn și mi-a spus că afară e clad și noapte înstelată, așa că am admirat împreună carul mare și am conversat sub bolta înstelată, într-un loc atât de liniștit de pe minunata noastră planetă, pe care se petrec atât de multe conflicte. Ne odihnim însă în cea de a doua noapte, în hotelul de la Kareya și, oricum, venisem pe Munte nu pentru odihnă, ci pentru mănăstiri.

Privite din exterior, clădirile mănăstirilor sunt asemănătoare unor cetăți, unele chiar cu ziduri de apărare, pentru că, pe parcursul mileniului de când datează, au și fost nevoite să se apere de pirați sau de alți invadatori. Fiecare dintre ele încorporează mai multe clădiri masive și trainice, pentru că au fost ctitorite cu sprijinul financiar al împăraților bizantini sau al altor conducători de popoare. În funcție de întemeietori, dintre cele douăzeci de mănăstiri, șaptesprezece sunt grecești, una este sârbească, una – bulgărească și una rusească. Niciuna nu este românească, pentru că, deși, în timp, unele au fost refăcute, sau reparate, sau dăruite și de către unii domnitori români, precum Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Constantin Brâncoveanu și alții, totuși aceștia nu s-au aflat printre fondatori. Mai bine de o treime au fost înființate în veacul al X-lea cu sprijinul împăraților bizantini. Astfel, cea mai veche, Marea Lavră, a început să fie construită în anul 963 de către un monah învâțat, Athanasie, cu suportul financiar al împăratului Nichifor.

Toate mănăstirile ne-au impresionat prin soliditate și monumentalitate, dar, cel puțin două dintre cele de pe promontoriul vestic nu pot să nu ne persiste în memorie. Una, dispusă pe un spațiu amplu, aproape de mare, cu acces la debarcader și construită în stil „balșoi”, cum repeta Liviu, inclusiv cu o clădire multietajată și zidurile de un albastru ceresc, este, cum cred că ați ghicit, mănăstirea rusească Sf. Pantelimon, care este și cea mai nouă (1765). Alta este Mănăstirea Simonopetra, spectaculoasă nu numai prin cele șapte etaje, ci și prin faptul că se ridică deasupra mării direct din stânca abruptă, asemenea unei meteore. Memorabile sunt și mănăstirile din partea estică, dintre acestea Marea Lavră, din sud-est, care se distinge nu numai prin amploare, zidurile ei crenelate și dreptunghiulare adăpostind un cvartal de clădiri cu mai multe etaje, ci și prin situarea ei între apele mării la sud-est și Vârful Athos la nord-est, cel mai înalt pisc, de 2.033 de m.

Schiturile, ca și chiliile, cuprind clădiri mai puține și mai mici, dar nu mai puțin admirabile. Dintre cele două schituri românești, Prodromu, vizitat în prima zi, aflat pe teritoriul Marii Lavre, spre sud, în apropiere de mare, beneficiază de un teren plat, cu suficient loc între portalul de la intrare și biserică sau între aceasta și clădirile adiacente, spațiile libere fiind decorate cu covorașe din piatră sau flori. Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu, unde am poposit în penultima seară, situat spre mijlocul peninsulei Athos, în partea de nord a Mănăstirii Sfântul Pavel, într-o vale adâncă, are incinta dintre clădiri lipsită de ornamente din piatră sau de aranjamente florale, dar la fel de curată și îngrijită. Pe lângă cele două schituri, și chiliile Sf. Ipatie și Sf. Nicolae sunt, de asemenea, românești, la ambele fiind angajați și lucrători pentru renovarea unor construcții.

Absolut spectaculoasă, prin poziționare, a fost peștera Sfântului Athanasie, ctitorul Marii Lavre, o încăpere săpată în munte și suspendată deasupra mării pe o coastă stâncoasă, pe care am coborât zeci de trepte, ținându-ne cu mâna de o frânghie metalică, fixată pe stâncă, trepte care, pe drumul invers, de la urcare, păreau nenumărate.

Din punct de vedere religios, centrul oricărei mănăstiri sau al oricărui schit îl constituie, desigur, biserica. În interior, bisericile athonite se disting atât prin podoabele lor, prin alăturările și argintăriile candelabrelor sau altor obiecte de cult, cât și, mai ales, prin unele icoane făcătoare de minuni sau de mare vechime și valoare artistică și prin moaștele unor sfinți, despre care părintele

(continuare în pag. 18)

Dan Puric

Pe ușa medicului psihiatru intră brusc un om și se așază în genunchi sub biroul acestuia:

– Știu! spuse cu compasiune medicul psihiatru. *Sunteți un cățeluș care-și caută adăpost.*

– *Domnule doctor! încercă să spună omul nostru, care tocmai intrase pe ușă și se afla acum cu capul băgat sub biroul psihiatrului. Eu trebuie să...*

– *Taci, nu-mi spune nimic! Știu! Ești o pisicuță care-și caută cu disperare mama, îl întrerupse din nou doctorul, cu un entuziasm din ce în ce mai mare.*

– *Domnule doctor, nu vă supărați, dar eu vroiam..., încercă bietul om să articuleze din nou ceva.*

– *Nu, nu-mi spune nimic! Te rog! Acum știu! Ești un copil orfan, agresat, ce-și caută afecțiunea! Încheie triumfal doctorul, fericit că, în sfârșit, i-a găsit diagnosticul.*

– *Domnule doctor! strigă cât putu de tare bietul om disperat. Mă lăsați să instalez internetul?*

Ei, cam tot așa și încercarea poporului român de a-și instala în lume propria-i identitate. Plutim dramatic de sute de ani printre diagnosticele date de alții, trăind cu fervoare și uneori cu incontestabilă supușenie și degradare morală, descrierile altora despre noi și nicicând propria noastră viață românească. Trăim spânzurați veșnic de părerea altora și nicidecum pe verticala neamului. Un fel de jenă și complex inexplicabil s-a așezat între noi și propria noastră condiție românească, iar infirmitatea aceasta nu este tot una cu timiditatea, bunul simț și duioșia organică a acestui popor, ci este rodul unei spaime continue, care în timp a degenerat o mare parte din acest popor. Este astăzi mai mult ca oricând necesar să ieșim din această

Mici exerciții de identitate

frică ontologică, dispreț de sine și complex față de alții, nu sărind gardul într-o țafnoșenie regională sau o stupidă fudulie, ci regăsindu-ne echilibrul în ceea ce am fost întotdeauna, în adâncul sufletului nostru, născut din frământarea sufletului creștin pe acea esență impenetrabilă de tare dacică.

Există atâtea demnități neștiute ale acestui popor, tocmai în zilele acestea de slăbiciune sufletească a noastră, când mai mult ca oricând, am avea nevoie de ele. Ce lumini vin câteodată din trecutul nostru pe care, dacă le vezi bine, te ajută să-ți regenerezi trecutul pe verticala demnității noastre.

Samuil Micu Klein căuta să traducă în limba română de atunci, prea crudă și neformată ca să filosofeze cu propriile-i cuvinte, dimensiunea termenului de „gândire profundă” și negăsind niciun echivalent în biata limbă română asuprită și ea ca și întregul popor român din Ardeal, a strigat cu de la sine putere, cu tot ce a avut la îndemână în sfântul grai românesc: „ne trebuie țapăna cunoștință!”.

Citești aici, în această arhaică disperare a limbii noastre de a se potrivi cu gândul ce a născut-o, o tulburătoare esență de fire românească. Întrezărești, parcă, în ea, o tacită rezistență salvatoare în vremuri de negură ale istoriei și în același timp, parcă o **sfântă încăpățănare**, ieșită dintr-o abisală înțelegere a lumii, ce izbește la pământ penibilele pretenții ale istoriei trecătoare, indiferent cât de înspăimântătoare se arată a fi ele, de a-și aroga dreptul la eternitate.

Expresia asta „țapăna cunoștință!” seamănă cu o

stâncă ce a înfruntat vremea, seamănă cu solul tare de credință a unui neam ce nu s-a abătut de la destinul și vocația lui în lume. Ea este expresia tăriei sufletești a acestui popor românesc în lume.

Pesemne că „țapăna cunoștință” l-a făcut pe dr. Ion Rațiu ca în plin proces al Memorandiștilor din anul 1894 să declare: „*Ceea ce se discută azi în fața juraților este însăși esența poporului român! Ori existența unui popor nu se discută, ea se afirmă! Faceți ce vă place! Sunteți stăpâni ai persoanei noastre fizice. Dar ceea ce vă scapă este conștiința noastră, care este conștiința națională a poporului român!*”.

Minunea asta de om n-a fost singur în istorie, câți ca el astăzi, obligatoriu, sunt dați uitării! Și totuși în ciuda eforturilor disperate de a așterne ceață pe acest pământ, câteodată din negura vremii apare câte o lumină de român, câte „o țapăna cunoștință” care, printr-un singur cuvânt, pune la colț istoria, ca el să meargă mai departe, de unul singur, pe poteca de lumină ce i-a dăruit-o bunul Dumnezeu. Așa a fost și ciobanul acela care cu capul dezgolit și cu căciula în mână, apărându-și dreapta credință cu bietul lui suflet, i-a spus cu blândețe împărătesei Maria Tereza că: „mai întâi ale **satului** și apoi ale Împăratului!”. Inima asta de creștin răsărită pe pământ românesc în Săliștea Sibiului, purta un nume: Oprea Miclăuș. Era și el, la rândul lui, o tărie de credință și de neam românesc, o „țapăna cunoștință” ce înfruntă cu capul gol și cu căciula-n mână, dar cu inima dăruită toată lui Dumnezeu, puterea de „nezdrobit” a lumii de atunci! Închisoarea i-a fost mormântul marelui mucenic român, dar în timp „satul” acela, al lui, pe care în inima sa și-n fața lui Dumnezeu l-a pus mai presus de împărăția trecătoare a lumii, s-a dovedit biruitor în vreme, devenind România Mare, pe cenușa risipită în vânt a orgoliului omenesc.

PELERINI LA MUNTELE ATHOS...

(urmare din pagina 17)

Andrei ne oferea amănunte. Arhitectural, multe dintre ele se deosebesc și prin faptul că includ în una și aceeași clădire două sau chiar mai multe paraclise. Spiritual, ele sunt cele care, prin slujbele ținute, cu repetițiile și incantațiile specifice ortodoxiei, înfrumusețate și de corurile călugărilor, oferă cele mai propice prilejuri ale înălțării sufletești spre Divinitate. În genere, regulile vieții în mănăstiri îi conduc pe cei ce se nevoiesc în ele spre o conduită morală, iar pe cei puțini, cred că pe cei mai elevați cultural sau, poate, pe cei aleși, și spre revelații și către o vedere și cunoaștere nu numai prin simțuri, ci și prin duh.

*

Armonia interioară, sufletească din viața călugărilor athoniți se răsfrânge și în exterior, în ordinea, curățenia, îngrijirea și frumusețea din incinta mănăstirilor și din grădinile din preajmă, unele, mai mici, pline de flori, altele, mai întinse, cu șiruri drepte de legume, sau de măslini, sau de viță de vie înălțată pe stâlpi de lemn ori beton. În unele locuri se avântă spre cer și chiparoși zvelți și semeți, precum brazilii înalți și plopii, fără a fi cătuși de puțin contorsionați ca în picturile lui Van Gogh. Există și chiparoși mai puțin înalți, cu o coroană bogată și triunghiulară, precum cel al Sfântului Athanasie, cu o vechime, zice-se, de peste 1000 de ani, care veghează în fața bisericii din mijlocul Marii Lavre, pe care am vizitat-o în prima zi de pelerinaj.

Acceași grijă pentru amenajarea spațiului domnește și în cadrul schiturilor, chiliilor și chiar al peșterilor, unde s-au nevoit cândva nume care au devenit sfinți.

În capitala Kareya, unde am fost de două ori, am întâlnit ceva mai multe clădiri decât la o mănăstire, dar nu mai impozante. Există hotelul la care ne-am cazat la prima sosire în oraș și restaurantul aceluiași hotel, adică o sală cu câteva mese, mărginite de o vitrină cu două-trei feluri de mâncare, din care am avut de ales, și niște etajere cu sticle de alcool, de la autohtonul uzo la câteva sorturi de bere și vin. Aici am avut ocazia să mai stăm de vorbă la un pahar, spre deosebire de cina și de micul dejun de la schituri, care se desfășoară în tăcere. La cea de-a doua sosire la Kareya, am constatat că mai există un restaurant, la fel de modest, unde am luat masa. Cele mai importante edificii sunt, însă, biserica Protaton și clădirea Parlamentului, adică sediul unde se întâlnesc stareții mănăstirilor pentru a hotărî cele necesare administrării acestora. În rest, câteva mici clădiri și mici magazine, dintre care unul alimentar și altul, desigur, religios.

În ce privește magazinele cu icoane, cărți religioase, sticlucă cu mir și alte suveniruri, acestea există și în cadrul mănăstirilor și schiturilor, fiecare dispunând de un asemenea magazin. Ele au constituit și unul din punctele noastre de atracție. Astfel, după ce intram în biserica unei mănăstiri sau a unui schit și aflam de la părintele Andrei cele necesare despre istoricul așezământului, despre icoanele făcătoare de minuni sau și despre sfințele moaște, la care ne închinam, la plecare vizitam și magazinul respectiv pentru eventuale cumpărături. Fiecare ne-am procurat cel puțin o carte cu Muntele Athos, iar Florentin, care întârzia mereu în căutare de alte scrieri, trei cărți diferite despre Sfântul Munte, cu intenția unui serial în revista pe care o conduce și, probabil, a unei noi cărți.

De discutat între noi și de schimbat idei mai profunde, teologico-filosofice, nu prea am avut timp, deși aș fi dorit, ca filosof, să împărtășesc cu Doru Damian mai multe idei despre raporturile dintre filosofie și teologie și despre semnificația Unului Divin în trei ipostasuri. Frânturi de conversație am avut mai mult în mașina cu care ne deplasam de la o mănăstire la alta, unde, pentru a ne mai destinde de încordarea drumului, ne-am îngăduit și unele remarci aluzive. Maestri în a tachina au fost Liviu, foarte subtil și aplicat la o situație sau alta, și Florentin, care, imaginativ, vedea chiar și sirene ieșind din mare, sau un cap de vulpe, deși pe lângă mănăstiri, în afară de nelipsitele pisici, adversare ale celor patrușprezece specii de reptile din teritoriu, nu cresc găini sau alte orătănii. Se înțelege că nici ceilalți nu rămăneau mai prejos, Doru, cel puțin, întorcând pe dos orice cuvânt piezis și conferindu-i, prietenește, alt înțeles. Totuși, în seara de la Kareya, la o bere de după cină, într-unul din apartamentele hotelului, am convenit, bunăoară, că, în textul rugăciunii „Tatăl nostru”, sintagma „cel rău” este mai cuprinzătoare decât expresia „cel viclean”, sau că slujbele ortodoxe, deși durează prea mult, au totuși darul, prin repetiții și pasajele incantatorii, ca și prin intervenția corului, să inducă o anumită stare de spirit favorabilă desprinderii de cotidian și înălțării spre Divinitate.

Cu călugării de la cele două schituri și cele două chili românești am vorbit și mai puțin. Aceștia au programul lor prestabilit și nu prea au timp de vizitatori, dar, acolo unde am făcut popas, ne-au acordat toată atenția pentru cazare și cină. Ne-am făcut chiar și unele cunoștințe. La Prodomu, gazda primei nopți mănăstirești, micul nostru grup a avut prilejul și privilegiul să-l cunoască, a doua zi, pe Părintele Ieromonah Matei Andriucă. Pictor religios, Ieromonahul Matei fusese cunoscut din misia sa la Muzeul Satului din București în căutarea unui restaurator de icoane de către poeta Iuliana Paloda Popescu, de la secția de restaurări a

muzeului, nimeni altcineva decât soția scriitorului Florentin Popescu. Așa se face că, la mesajul pe care i l-a transmis Florentin, Părintele Matei ne-a primit ca pe niște cunoștințe, fie și indirecte, atât într-un mic paraclis împodobit de el cu picturi murale în stil bizantin, la care pictorul nostru Liviu, iar apoi, și noi am remarcat blândețea din ochii sfinților, cât și în vechiul și în noul său atelier de pictură, unde, cu talentul său, pictează icoane și pentru alte biserici athonite.

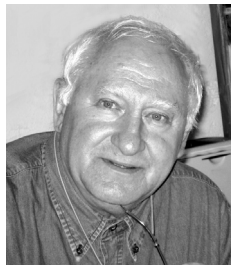
O altă întâlnire deosebit de prietenoasă am avut-o la Chilia Sfântul Ipatie, unde, încă de la sosire, părintele profesor Theodor Damian a fost recunoscut de un tânăr călugăr care ne-a întâmpinat, spunându-i că l-a audiat la o conferință, pe când era elev la Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț. După cum am aflat de la starețul Ignatie, în chilia păstorită de el locuiesc zece călugări și, temporar, cinci lucrători angajați pentru renovarea unei construcții. Starețul ne-a primit pe terasa reședinței propriu-zise, unde am fost tratați cu uzo făcut din mai multe feluri de fructe, cu apă rece și bucăți proaspete de rahat. S-a arătat îngrijorat de soarta ortodoxiei pe Muntele Athos, în condițiile intruziunii tot mai ofensive a laicității și în care statul grec deja dorește o cotă parte din veniturile obținute din pelerinajele închinătorilor la Sfântul Munte.

Gândind la temerile starețului, am privit peste balustrada terasei la grădina nu prea întinsă, dar cu straturile de felurite legume atât de frumos rânduite și îngrijite. Oare cât vor mai dura liniștea și viața pașnică a celor care viețuiesc aici în armonie cu natura și cu Divinitatea? Deocamdată Sfântul Munte, cu lungimea sa de vreo 60 de km. și o lățime de trei ori mai mică, un ținut locuit de aproximativ o mie opt sute de călugări și peste o mie de muncitori angajați, este guvernat de stareții celor douăzeci de mănăstiri, care se întrunesc bisăptămânal la Kareya. Ortodoxia de pe Athos a rezistat peste o mie de ani, făcând față, după căderea Bizanțului, și Imperiului Otoman, căruia, totuși, a trebuit să îi plătească tribut.

După cele patru zile și patru nopți trăite în și printre mănăstirile Sfântului Munte, ne-am încheiat pelerinajul îmbogățit nu numai cu imagini de neuitat ale unui loc tainic, ci și cu reflecții asupra unui alt fel de a trăi, în acord cu natura și cu Divinitatea și care năzuiește la mai multă liniște, pace și smerenie într-o lume atât de tensionată și de bulversată valoric. Personal, m-am despărțit de centrul ortodoxiei bimilenare care este Muntele Athos cu speranța că povestea sa adevărată va mai continua încă mult timp, pentru că face parte dintre valorile pe care cugetul și sentimentul uman al Divinității le consideră veșnice.

Vitrailii

Don Andreiță
pălmaș cu condeiul

O nouă revistă „Bilete de papagal”

O veste de ultimă oră tulbură bucurând istoria literaturii române, implicat a presei românești: a reapărut ultima serie a fabuloasei reviste argheziene „Bilete de papagal” – a șasea; singura în lipsa creatorului ei. Este o publicație format A4, 200 de pagini, ținută elegantă, hârtie de calitate, având pe copertă pe bravul, inconfundabilul Coco cu biletul câștigător în cioc, smălțuit în culori aprinse, așa cum l-a bine-văzut dumnealui, zugrăvit de subțire Mihai Cătrună.

Înainte însă de-a o răsfoi și de-a vedea cine-i temerarul care s-a încumetat la această riscantă întreprindere, se cuvine să ne reamintim câte ceva despre predecesoarele buclucașe *bilete*. O spune din capul locului creatorul lor, *flașnetarul de geniu*, Tudor Arghezi, în chiar primul număr al primei serii – *Joi, 2 Februarie 1928* – în editorialul intitulat „*Biletele de papagal*”: „Un ziar atât de mic n-a mai apărut niciodată, nici la furnici” – zicere devenită celebră, pe care Arghezi o justifică, în continuare: „Neavând ziarul mare, în care să scrie nerozii importante, redactorul acestei foi de țigare dă la lumină mai puțin decât o fiuică și se mărginește să publice crâmpice surâzătoare”. Atât de *surâzătoare*, încât, la prețul de 2 lei *biletul* de patru pagini, 32x12 cm. (celelalte ziare, stufoase, 25 de bani bucata) se vindeau zilnic 10.000 de exemplare – „toate marile cotidiane, în care cititorii nu găseau nimic, s-au asociat împotriva micului dușman”. (Împotriva *micului dușman* s-au asociat și marii decidenți de la cârma țării, care au mers cu persecuția până la suspendarea lui; dar asta-i altă poveste).

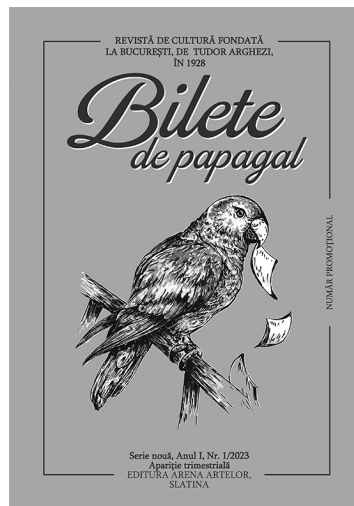
Bilete(le) *de papagal* – o tombolă mai puțin dorită de mondenitatea simandicoasă a vremii și de cărmuitorii dedați la jaf și desfrâu – au fost nevoite să străbată, pe sub pânditoare furci caudine, mai multe praguri; să cunoască mai multe serii de apariție. Prima serie, debutează la 2 februarie 1928 și se încheie la 9 august 1929, cu numărul 460. Seria a II-a, cu format identic, are o viață mai scurtă: anul 1930, iunie 15 – 5 octombrie, același an. Seria a III-a, apărută în iunie 1937 – format nou, grafică nouă, apariție săptămânală – sucombă, după 33 de numere, în februarie 1938, prin suspendarea ei de către autorități. În sfârșit, seria a IV-a iese pe piață sâmbătă, 16 decembrie 1944, format ziar și, după 48 de numere, sucombă și aceasta, la 15 februarie 1945.

În această lungă și fragmentată perioadă de apariție, în „*Bilete de papagal*” au debutat ori s-au impus nume de amplă rezonanță, devenite clasice în literatura română: Maria Banuș, Otilia Cazimir, Felix Aderca, Jean Bart, Urmuz, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Adrian Maniu, Benjamin Fundoianu, Paul Zarifopol, Demonstene Botez, Ionel Teodorescu, Cella Delavrancea, Virgil Teodorescu, Constantin Nisipeanu, Emil Botta, Constantin Virgil Gheorghiu, Geo Bogza, Ion Biberi, Aurel Baranga, Laurențiu Fulga, Alexandru Sahia, George Lesnea – și nu sunt singurii.

Am scris, ceva mai devreme, cuvântul în *sfârșit*, pentru că multă lume (literară, desigur) competentă în materie, consideră această serie, a IV-a, finalul prețioasei și flucturantei existențe a „*Biletelor de papagal*”. Iar lucrurile nu stau chiar așa; nu stau deloc așa. A mai apărut o serie, a V-a, cu binecuvântarea și semnătura lui Tudor Arghezi. Se întâmplă în anii 1966-1967. Ani în care, în urma largii deschideri politice și culturale, în mai multe importante centre/orașe din țară au luat naștere reviste de cultură; unele pe mai vechi tradiții, altele inedite, conduse de scriitori talentați și patrioți, între care: „*Ramuri*”, la Craiova (redactor-șef Ilic Purcaru); „*Familia*”, la Oradea (redactor-șef Alexandru Andrițoiu); „*Ateneu*”, la Bacău (redactor-șef Radu Cârneli); „*Astra*”, la Brașov. Tot pe atunci, a apărut, la Pitești, revista „*Argeș*”, condusă de tânărul scriitor și universitar Mihail Diaconescu. În redacție, alături de câțiva tineri inimoși, au apărut, pentru prima oară public, și doi vechi scriitori-gazetari, ținuți până atunci la index: Gabriel Țepelea și Alexandru Cerna-Rădulescu (acesta, pe post de secretar de redacție). Lui Al. Cerna-Rădulescu i se datorează aducerea *flașnetarului de geniu*, Tudor Arghezi, cu Coco cu tot, la revista „*Argeș*”. Mi-a mărturisit chiar Cerna (eram și eu pe-acolo, modest colaborator) – cel care altă dată, mai demult, îl convinsese pe *cireșarul* de la Mărtișor să-și scrie, cu mâna lui, cronică dramatică la piesa de teatru „*Seringa*”, ce căzuse la premieră; cronică pe care Cerna-Rădulescu a publicat-o în ziarul său. Iar pentru ca memoria să nu-mi joace vreo festă, voi cita dintr-un amplu articol publicat de Al. Cerna-Rădulescu în *Almanahul Flacăra* – 1980 (apărut în decembrie 1979). Mai întâi, însă, mărturisirea lui Arghezi, cu prilejul primei semnături în „*Argeș*”: „Direcția revistei *Argeș* mi-a propus intercalarea în coloanele ei a minusculei mele ziar cotidian *Bilete de papagal*, apărut acum 40 de ani – 500 de zile în șir, în răspăr cu timpul și năravurile de atunci. Dacă același lucru poate fi încercat de două ori – *Non bis in idem* – vom încerca, dacă e cu putință, să reluăm și diapazonul de acolo de unde l-am lăsat”. Continuă Al. Cerna-Rădulescu: „Întâitul *bilet* din ultima serie (deci, a V-a! – n. n.) intitulat *Aminții din presă*, relatează (dând amănunte, parc-mi-se, nedivulgate până atunci) pricinile care-l determinaseră pe Arghezi, cu aproape patru decenii în urmă, să întemeieze cea mai vie și cea mai fertilizatoare publicație din câte a cunoscut literatura noastră în perioada interbelică. (...) În celelalte zece *bilete*, Tudor Arghezi a dezbătut probleme de limbă literară, de la vocabular, gramatică,

ortografie, până la funcțiunile artistice ale cuvântului, a expus opinii autorizate asupra poeziei, asupra menirii scriitorului și asupra meșteșugului scriitoricesc, a înfierat falsificările folclorului românesc și stălcirile ignare ori pseudo-savante ale limbii („*avuția adevărată a limbii românești e mai ales în graiul poporului nostru, plin de bijuterii și de o puternică sevă strămoșască*”) și a evocat chipurile unor personalități, dispărute, ale artei și culturii. (...) Pe la jumătatea lunii iunie din 1967 am primit de la Tudor Arghezi manuscrisul intitulat *Tablete de limbă*, care avea să fie cel din urmă *bilet* purtat de ciocul învârtit al lui Coco și să capete, peste ani, valoarea celui mai patetic testament lăsat urmașilor de un mare scriitor, stăpânit pururea de o înaltă conștiință de român, de om, de artist”. (Ar mai trebui amintit, fie și în paranteză – dincolo de o posibilă nuanță anecdotică – momentul *adălmășului*: Cerna-Rădulescu se prezintă, împreună cu Mihail Diaconescu la Arghezi, acasă. Acesta, după ce le atrage atenția cât de lacom era la bani Sadoveanu, le spune că el este mai de înțeles, cu o condiție: fiul său, Barutu, să fie angajat la revistă. Redactorul șef, știind ce necazuri ar întâmpina la Partid, dar și ce era în puțința lui, răspunde, stingherit: Pot să-l angajez corector și să scrie orice. Arghezi: „E perfect, corector! O greșală e ca un cui în pantof, nu poți merge decât șontac”. ...Astfel, am mers descoperi în mașina lui Barutu Arghezi pe ruta București-Pitești, la revista „*Argeș*”, unde, angajat fiind, acesta nu făcea (desigur) corectură, ci scria și publica notabile articole pe teme de cultură și viață).

...Așadar, acesta este postamentul pe care se așează noua serie a revistei „*Bilete de papagal*” – a VI-a; prima fără prezența și semnătura creatorului ei, Tudor Arghezi. Grea răspundere apasă pe umeri, știința și conștiința, noilor continuatori. Pentru că, nu trebuie uitat: postamentul poate fi un excelent soclu pentru o statuie, dar și un eșafod pentru pedeapsă. Din fericire, această nouă serie, așa cum se înfățișează ca la primul număr iese în lume, pare a se fi născut într-o „*o zodie bună*” (apud Labiș). Revista „*Bilete de papagal*” apare sub egida Editurii „*Arena Artelor*” din orașul Slatina-Olt, condusă (atât editura, cât și noua publicație) de scriitorul și gazetarul Dumitru Sîrghie, cu sprijinul

unui *colegiu redacțional* alcătuit din: Prof. Dr. Lucian Chișu, directorul Institutului „*George Călinescu*” al Academiei Române; Prof. Dr. Dan Angheliescu, specialist în literatura exilului; Prof. Dr. Nicolae Scurtu, istoric literar; Dodo Niță, președintele Asociației Bedefililor din România; Nicolae Dragoș, scriitor; Prof. Dr. Nicolae Cornel, redactor-șef; Dragoș Sîrghie, secretar de redacție. Cele 200 de pagini ale revistei se deschid cu o tabletă a lui Tudor Arghezi (reluată din „*Bilete de papagal*”, nr. 250 din noiembrie 1928) intitulată „*Scrisoare politică scurtă*”, urmată de o „*Precuvântare*” a lui Dumitru Sîrghie, din care citez: „Revista *Bilete de papagal*, în noua sa variantă... va continua să promoveze această patrie a spiritului autohton, care este limba română, în lumina testamentară pe care Tudor Arghezi a înălțat-o cândva pe azurul României Mari”. Urmează rubrica „*Mărturisiri*”, în care Lucian Chișu semnează incitantul articol „*Bilete de papagal* în variantă radiodifuzată” – și eseu „*La Mărtișor și limba poeziei*”, semnat de Christian W. Schenk, alături de „*Posibile învățături din lecțiile unor debutanți*”, de Nicolae Dragoș. Compartimentul de critică literară este susținut de Marian Nencescu („*Păcătoasa*, o carte despre trecut, pentru cititorii de azi”); Dan Angheliescu („*Supraviețuirea unui roman împotriva timpurilor – Blocada*, de Pavel Chihaiia”); Nicolae Georgescu („*Pan M. Vizirescu, ultimul găndirist*”). Semnează proză: Adrian Cioroianu, Lia-Maria Andreiță, Elena Sîrghie, Dumitru Augustin Doman, Ion Andreiță. „*Fragmente de jurnal*”, de Mihaela Albu.

Rubrica de poezie este inaugurată de Varujan Vosganian, urmat de Nicolae Nistor, Mihaela Albu, Dan Angheliescu, Dumitru Tâlvescu, Julien Caragea, Edwiga Viv, Vasile Ciorogar. Un amplu interviu, „*Alexandru Mironov, o viață între literatură și știință*”, semnează Mircea Pospai și Rodica Pospai Păvălan. Alt amplu interviu, „*Poate asta a fost destinul meu, să nu fiu actor, să fiu om de teatru*”, aparține Dianei Nedelcu, avându-l interlocutor pe Emil Boroghină. La rubrica „*Restituirii*”, Nicolae Scurtu aduce în atenția cititorilor „*Câteva epistole necunoscute ale lui Tudor Arghezi*”.

...Sunt semne că noua serie a revistei „*Bilete de papagal*” a tras biletul câștigător. Coco arc, însă, mult mai multe, în enigmatică lui tolbă. Așteptăm cu încredere următoarea tragere.

Autografe în premieră

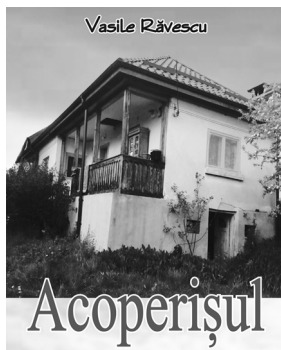
Emilia Dănescu
Din propria cenușă
(Editura Kafka, București, 2023)

„Speranța renașterii „*cum pasărea Phoenix*” este tema dominantă a acestui volum de versuri, publicat în an aniversar.”

Em D

Vasile Răvescu
Acoperișul
(Editura Rawex Coms, București, 2023)

„O carte de *pandemie*, sugestivă pentru sărbătorirea împlinirii a 500 de ani a localității natale Domnești, județul Argeș.”

V. Răvescu

Bucureștii literar și artistic apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Marca înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016
Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Horia Zilieru.

Corespondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Mihai Neagu Basarab (Freiburg)

Compartimente:

Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu

Publicistică: Ion Andreiță

Teatru: Candid Stoica

Film: Călin Stănculescu

Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan, Marian Dumitru, Claudia Cleja Stoicescu
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:

revistabucurestii-literar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com

Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.

ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209

LIVIU ȘOPILEA

„Liviu Șopilelea este artistul care trăiește în universuri paralele, în același timp. Expresia ambelor dimensiuni este totodată o revelație, de aceea, privindu-i tablourile, descoperi în ele o nuanță de mister care aduce metafizicul în concret și care în același timp se constituie într-o deschidere prin care ai senzația că intri în comunitate cu taina.”, **Theodor Damian**

